

ΑΘΗΜΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΤΙΕΥΧΟΣ 2
ΑΝ. ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΥ

Η ΠΕ
ΟΚΕ
ΟΙ
ΝΟΙ

[Faint, illegible handwritten text and scribbles, possibly including the word "Αναστροφή" (Upbringing/Education)]

Π. ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΥ

τρασάσιος

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

ΕΙΣ ΤΡΙΑ ΒΙΒΛΙΑ

2. ΗΠΕΙΡΟΙ ΚΑΙ ΩΚΕΑΝΟΙ

Διμή

Διά τὰ παιδιά τῆς
πέμπτης δημοτικοῦ

ΕΚΔΟΣΙΣ Β΄.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α. Ε.
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ—23 ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ, ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 3

αριθ. 17322

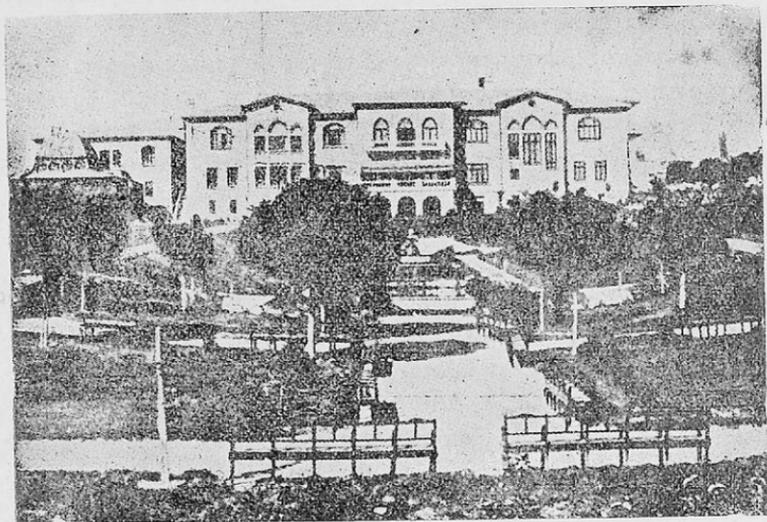
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

“Όλα τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου τούτου φέρουν τὴν σφρα-
γίδα τοῦ ἐκδότου καὶ τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

Handwritten signature

ΤΥΠΟΙΣ: Α. ΔΙΑΛΗΞΕΜΑ - ΑΘΗΝΑΙ

1. Άγκυρα, η πρωτεύουσα της Τουρκικής Δημοκρατίας.

Η Α Σ Ι Α

Α΄. Η Π Ρ Ο Σ Ω Α Σ Ι Α

1. Ἡ Τουρκική Δημοκρατία

1. Εἴκοσι ὥρων ταξίδι μετὰ τὸ ἀτμόπλοιο καὶ φθάνομεν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ εἰς τὴν **Σμύρνην**, τὸν μεγάλον λιμένα τῆς **Μικρᾶς Ἀσίας**. Τὸ ταξίδι μας αὐτὸ δὲν θὰ κρατήσῃ περισσότερον ἀπὸ ὅσον ἓνα ταξίδι ἐκ Πειραιῶς εἰς τὰ παράλια τῆς Κρήτης ἢ τῆς Μακεδονίας ἢ εἰς τὴν Ἑπτάνησον. Αὐτὸ τὸ βλέπετε καὶ εἰς τὸν χάρτην. Θὰ διασχίσωμεν, λοιπόν, τὸ Αἰγαῖον καί, ἀφοῦ περάσωμεν τὴν Χίον καὶ τὴν χερσόνησον Ἐρυθραίαν, θὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν στενόμακρον κόλπον τῆς Σμύρνης. Ἡ πόλις εἶναι εἰς

τόν μυχόν του. Ἐκεῖ βαθιά, πού εὐρίσκεται ἡ Σμύρνη ἔχει λιμένα εὐρύχωρον καί ἀσφαλέστατον.

Ἄμα ἀποβιβασθῆτε, θά εὐρεθῆτε εἰς μίαν πόλιν γεμάτην ἐρείπια. Ὀλόκληροι συνοικίαι πυρπολημένοι. Τό βλέπει κανεῖς ὅτι ἡ Σμύρνη ἔπαθε μεγάλην καταστροφήν. Καί πραγματικά! Δέν ἔχουν περάσει ἀπό τότε οὔτε 15 χρόνια. Ἡ Σμύρνη καί ἡ περιοχή της εἶχε πυκνόν ἑλληνικόν πληθυσμόν καί ὁ ἑλληνικός στρατός τήν ἐπροστάτευε. Ἀλλά ὁ πόλεμος μέ τήν Τουρκίαν ἐκράτησε πολύ, καί εἰς τό τέλος ἦλθεν ἡ καταστροφή. Ὁ στρατός ἔφυγεν ἀπό τήν Μ. Ἀσίαν καί μαζί του ἔφυγαν καί οἱ Ἕλληνες τῆς Σμύρνης καί τῶν ἄλλων πόλεων. 1500 000 πρόσφυγες ἦλθαν εἰς τήν Ἑλλάδα. Ἡ ἑλληνική Σμύρνη καί ἄλλαι πόλεις ἐκάησαν. Τώρα εἰς τήν Μ. Ἀσίαν δέν κατοικοῦν πλέον Ἕλληνες. Εἰς τὰ σπίτια των καί εἰς τὰ κτήματά των κατοικοῦν οἱ τοῦρκοι, πού ἔμεναν πρὶν εἰς τήν Ἑλλάδα καί ἔφυγαν, δηλ. οἱ τοῦρκοι τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἡπείρου, τῆς Κρήτης. Μέ ἄλλα λόγια ἡ Ἑλλάς καί ἡ Τουρκία ἔκαμαν «ἀνταλλαγὴν πληθυσμῶν». (Κατάγονται παιδιὰ τοῦ σχολείου σας ἀπό τήν Μ. Ἀσίαν; Ἀπό ποῖα μέρη; Πότε ἦλθον οἱ γονεῖς των εἰς τήν Ἑλλάδα;)

2. Τὰ παράλια τῆς Σμύρνης, ὅπως καί ὅλα τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, πού βρέχονται ἀπό τό Αἰγαῖον, μᾶς θυμίζουσι μέ τήν βλάστησίν των τὰ δικά μας παράλια, τὰ νησιά μας, τήν Πελοπόννησον καί τήν Στερεάν. Τά προϊόντα πού γίνονται εἰς τήν Μυτιλήνην, τήν Χίον καί τήν Σάμον, παράγονται καί εἰς τὰ ἀντικρυνά παράλια τῆς Μ. Ἀσίας. Λάδι, σταφίδες, κρασί, σῦκα, πορτοκάλια γίνονται ἄφθονα. Παράγεται ἀκόμη ἐκεῖ μετάξι, βαμβάκι, κarpάκι καί σιτάρι. Εἶναι πλούσια τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, πλούσια καί πυκνοκατοικημένα.

Ὅμως τό ἐσωτερικόν τῆς Μ. Ἀσίας εἶναι πτωχόν. Δάση ἐκεῖ δέν ὑπάρχουν καθόλου, τὰ βουνά εἶναι γυμνά καί τὰ πεδινά μέρη ἄγονα. Ὑπάρχουν μεγάλαι πε-

διάδες, πού δὲν παράγουν τίποτε. Τὸ χῶμα των εἶναι ἀλμιρόν, σάν ἀλατισμένον, καὶ ἡμπορεῖ νὰ περιπλανηθῆ κανεὶς ἐκεῖ ἡμέρας πολλάς, χωρὶς νὰ εὔρη πουθενὰ νερό.

Οὔτε βρέχει συχνά. Θὰ σὰς φανῆ παράξενον νὰ μὴ βρέχη συχνά εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, πού εἶναι χερσόνησος καὶ ἔχει ἀπὸ τὰ τρία μέρη θάλασσαν. Ἀλλὰ ποιοὶ ἄνεμοι νὰ τῆς φέρουν τοὺς ἀτμοὺς τῆς θαλάσσης; Οἱ δυτικοί, πού ἔρχονται ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον; Αὐτοὶ φέρουν βροχάς, καὶ πολλάς μάλιστα, ἀλλὰ τὰς ρίπτουν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Σμύρνης. Οἱ βόρειοι, πού φυσοῦν ἀπὸ τὸν Εὐξεινον Πόντον; Καὶ αὐτοὶ φέρουν βροχάς, ἀλλὰ μόλις φθάσουν εἰς τὴν ξηράν, συναντοῦν τὰ ὑψηλά βουνὰ τοῦ Πόντου, πού φράσσουν τὴν Μ. Ἀσίαν ἀπὸ τὰ βόρεια. Βρέχει, λοιπόν, ἐκεῖ ἄφθονα, ἀλλὰ μόνον εἰς τὰς βορεινὰς πλευρὰς τῶν βουνῶν. Ἐκεῖ ἡ βλάστησις εἶναι πλουσιωτάτη, τὰ δάση πυκνά, τὰ χαμηλά μέρη ὅλα καλλιεργημένα. Ἐκεῖ εἶναι ὁ Πόντος μὲ τὴν **Τραπεζοῦντα**, τὴν **Σαμψοῦντα**, τὴν **Κερασοῦντα** καὶ τόσας ἄλλας πόλεις, πού ἦσαν πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμον ἑλληνικαί. Εἶναι τόσο πλούσιος ὁ Πόντος, πού εἰς τὰ πολὺ-πολὺ παλαιὰ χρόνια, ἐφροντάζοντο ὅτι ἐκεῖ εἶναι κρυμμένο τὸ δέρμα μὲ τὰ χρυσοῦ μαλλιά, «τὸ χρυσοῦμαλλον δέρας», χάριν τοῦ ὁποίου ἐξεστράτευσαν οἱ ἄργοναῦται.

Ὅταν οἱ βόρειοι ἄνεμοι περνοῦν τὰ βουνὰ τοῦ Πόντου, καὶ φυσοῦν μέσα εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν εἶναι στεγνοὶ πλέον. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς νοτίους ἀνέμους. Φέρουν καὶ αὐτοὶ πολλὰ νερὰ ἀπὸ τὴν Μεσόγειον. Ἀλλὰ ὅταν φθάνουν εἰς τὴν ξηράν, συναντοῦν τὴν μεγάλην ὄρσειράν τοῦ **Ταύρου**, πού φράσσει τὴν Μ. Ἀσίαν ἀπὸ τὰ νότια καὶ ἀφήνουν ἐκεῖ τὰ νερὰ των. Διὰ τοῦτο τὰ παράλια εἶναι σκεπασμένα μὲ ἀπέραντα περιβόλια (πορτοκαλλιές, λεμονιές, μπανάνες, καὶ ἄλλα πολλά). Ἐκεῖ εἶναι τὰ **Ἄδανα**, ἡ **Μερσίνα**, ἡ **Ἀττάλεια** καὶ πλῆθος ἄλλων πόλεων.

Φαντάζεσθε τώρα πῶς εἶναι ἡ μεγάλη αὐτὴ χερσόνησος τῆς Μ. Ἀσίας; Εἰς τὰ παράλια τῆς περιβόλια, ἐλαιῶ-

νες, άμπέλια. Είς τὸ ἐσωτερικόν της, πού εἶναι ἓνα μεγάλο ὄροπέδιον, ἔρημοι τόποι καὶ πτωχὰ λειβάδια δηλ. **στέππαι**, ὅπου περιπλανῶνται διαρκῶς ν ο μ ά δ ε ς β ο σ κ ο ἰ μέ τ ά ποίμνιά των. Ἐκεῖ ζοῦν τὰ περίφημα διὰ τὸ μαλλί των **καραμάνικα** πρόβατα καὶ αἱ **αἴγες τῆς Ἄγκυρας** (εἰκ. 2). Εἰς τὰς στέππας, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, τόποι καλλιεργημένοι μὲ ποτιστικὰ νερά. Εἰς τοὺς τόπους αὐτοὺς ὑπάρχουν καὶ πόλεις: ἡ **Ἄγκυρα**, ἡ πρωτεύουσα τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας. ἡ **Καيسάρεια**, ἡ πατρίς τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, τὸ **Ἰκόνιον** κλπ εὐρίσκονται εἰς τὰς καλλιεργημένας αὐτὰς περιοχὰς τῶν στεππῶν.

3. Πῶς χωρίζεται ἡ Μ. Ἀσία ἀπὸ τὴν Θράκην, τὸ βλέπετε εἰς τὸν χάρτην. Δύο **σ τ ε ν ά**, τοῦ **Ἑλλησπόντου (Δαρδανέλια)** καὶ τοῦ **Βοσπόρου** καὶ μεταξύ αὐτῶν ἡ **Προποντίς**. Εἰς τὸν Βόσπορον εἶναι ἡ **Κωνσταντινούπολις**, ἡ δοξασμένη πρωτεύουσα τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἐκεῖ εἶναι ἡ Ἁγία Σοφία, πού δὲν εἶναι πλέον τζαμί, ἀλλὰ μουσεῖον τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Ἡ Κωνσταντινούπολις εὐρίσκεται εἰς τὸ ἄκρον τῆς τουρκικῆς Θράκης. Ἀντίκρυ τῆς, εἰς τὴν ἄλλην ἀκτὴν τοῦ Βοσπόρου, εἶναι τὸ **Σκούταρι**, ἀπ' ὅπου ξεκινᾷ ὁ σιδηρόδρομος, πού διασχίζει τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ φθάνει εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον.

4. Ἡ ἀνατολικὴ Θράκη, ἡ Μ. Ἀσία καί, ἀνατολικότερα, μεγάλο μέρος ἀπὸ τὴν Ἀρμενίαν καὶ Κουρδιστὰν ἀποτελοῦν τὴν Τουρκικὴν Δημοκρατίαν. 760 000 τετραγωνικὰ χιλιόμετρα εἶναι ἡ ἔκτασις της, δηλ. 6 φορές γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ὅμως ὁ πληθυσμὸς της εἶναι μόνον 2 φορές μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν ἰδικὸν μας. Μὲ ἄλλους λόγους ἡ Τουρκία εἶναι πολὺ ἀραιὰ κατοικημένη. Πρωτεύουσα τοῦ κράτους εἶναι ἡ Ἄγκυρα, μὲ νέα μεγάλα οἰκοδομήματα. Σιδηρόδρομοι ἐνώνουν τὴν Ἄγκυραν μὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Σμύρνην.

Οἱ τοῦρκοι δὲν φοροῦν πλέον φέσι, οὔτε αἱ τούρκισσαι

2. Αἴγες τῆς Ἀγκύρας.

(Μαλλιά ἀφθονα, πυκνά, μακρὰ, λεπτὰ, μαλακά, γυαλ-
στερὰ ὅπως τὸ μετάξι. λευκὰ ὅπως τὸ χιόνι).

φερετζέ, δὲν γράφουν ἀνάποδα δηλ. ἀπὸ τὰ δεξιὰ πρὸς τὰ ἀριστερά, οὔτε μεταχειρίζονται τὰ ἀραβικὰ γράμματα, δὲν ὑπανδρεύονται πολλὰς γυναῖκας, δὲν ζυγίζουν μὲ ὀκάδας, δὲν ἐορτάζουν τὴν Παρασκευὴν, δὲν κάμνουν τεμενάδες. Οἱ τοῦρκοι ἔχουν δημοκρατίαν, φοροῦν εὐρωπαϊκὰ, γράφουν μὲ γαλλικὰ γράμματα τὴν γλῶσσαν των, ζυγίζουν μὲ χιλιόγραμμα, ὅπως οἱ γάλλοι καὶ ἔχουν, ὅπως ὁλος ὁ κόσμος, Κυριακὴν ἀργίαν καὶ ἄς μὴν εἶναι χριστιανοί. Ἡ τουρκικὴ δημοκρατία εἶναι σήμερον πολὺ προοδευτικὸν κράτος.

5. Τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας εἰς τὸ Αἰγαῖον τὰ περιζώνει μακρὰ σειρὰ νησιῶν. Τὰ νησιά αὐτὰ κατοικοῦνται ὄλα ἀπὸ ἑλλήνας, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὄλα ἐλεύθερα. Μόνον

ή Λέσβος, ή Χίος καί ή Σάμος εἶναι ἐλεύθερα. Τήν "Ιμβρον καί τήν Τένεδον τήν κρατοῦν οἱ τούρκοι. Καί τὰ Δωδεκάνησα τὰ κατέχουν οἱ Ἴταλοί.

Ἡ Ρόδος εἶναι ή μεγαλύτερα ἀπό τὰ Δωδεκάνησα. Οἱ κάτοικοι τῆς Σύμης, τῆς Καλύμνου καί ἄλλων νησιῶν εἶναι σ π ο γ γ α λ ι ε ῖ ς.

Πρὸς νότον τῆς Μ. Ἀσίας εἶναι ή Κύπρος, ή μεγαλύτερα ἀπό ὅλας τὰς ἑλληνικάς νήσους. Ἔχει 300 000 κατοίκους ὅλους ἑλληνας, ἐκτὸς ἀπὸ 50 000 τούρκους. Πρωτεύουσά της εἶναι ή Λευκωσία εἰς τὸ κέντρον τῆς νήσου. Αἱ ἄλλαι πόλεις εἶναι ὅλαι εἰς τὰ παράλια, ή Λεμισσὸς μὲ τὰ χαρούπια της, ή Λάρναξ, ή Ἀμμόχωστος μὲ τὰ πορτοκάλλια της, ή Κυρήνεια μὲ τὸ ὠραῖον της κλίμα, πού τόσο τὸ προτιμοῦν οἱ ξένοι.

Τήν Κύπρον τήν διοικοῦν οἱ ἄγγλοι καί οἱ κάτοικοί της, καθὼς καί οἱ Δωδεκανήσιοι, ἄλλο δὲν ἐπιθυμοῦν παρὰ τήν ἔνωσιν μὲ τήν Ἑλλάδα.

Περίληψις. Ἡ Μ. Ἀσία εἶναι χερσόνησος τῆς Ἀσίας, μεταξύ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τῆς Προποντίδος μὲ τὸν Βόσπορον καί τὸν Ἑλλήσποντον, τοῦ Αἰγαίου πελάγους, καί τῆς Μεσογείου θαλάσσης.

Ἡ Μ. Ἀσία εἶναι ὀροπέδιον περικλεισμένον μεταξύ τῶν βουνῶν τοῦ Πόντου πρὸς Β., τοῦ Ταύρου πρὸς Ν. καί τοῦ Ἀντιταύρου πρὸς Α. Τὸ ὀροπέδιον αὐτὸ εἶναι ξηρὸν καί ἀραιὰ κατοικημένον. Ὅμως ή παραλιακὴ ζώνη ἔχει πολλὰς βροχὰς καί εἶναι εὐφορωτάτη, ή βλάστησίς της εἶναι πλουσία καί ὁ πληθυσμὸς της πυκνός.

Ἡ Μ. Ἀσία, ή Ἀν. Θράκη καί μέρος τῆς Ἀρμενίας καί τοῦ Κουρδιστάν ἀποτελοῦν τήν Τουρκικὴν Δημοκρατίαν μὲ πρωτεύουσαν τήν Ἀγκυραν.

Ὁ πληθυσμὸς της εἶναι τουρκικός, ἐκτὸς τῶν ἑλλήνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί Θράκης καί τῶν Κούρδων καί Ἀρμενίων τῆς ἀνατολικῆς Τουρκίας.

Ἔργασια γιὰ τὰ παιδιὰ : 1. Πῶς ἤμπορεῖτε νὰ πάτε εἰς τήν Σμύρνην, ή τήν Κωνσταντινούπολιν ; 2. Κοιτάξατε εἰς τὸν χάρτην πού ἤμπορεῖτε νὰ πάτε σιδηροδρομικῶς.

3. Ἑβραῖοι τῆς Παλαιστίνης, πού ἀγαποῦν νά προσεύχωνται καί νά κλαίουں τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλήμ ἔξω ἀπὸ «τὸ τεῖχος τῶν θρήνων».

3. Ποῖα μέρη τῆς Μ. Ἀσίας εἶναι εὐφορα καί διατί;
4. Τί ξέρετε διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν; διὰ τὸν Ἑλλησποντον; 5. Ποῦ εἶναι ἡ Καισάρεια, ἀπὸ ὅπου ἔρχεται ὁ Ἅγιος Βασίλειος, ὅπως λέγουν τὰ Κάλαντα; 6. Ἐάν κάμνουν εἰς τὸν τόπον σας χαλιά, μάθετε γιὰ τὰ ὀνομάζουν «χαλιά Οὐσάκ», «χαλιά Σιβάς», «χαλιά Σπάρτας», καί ποῦ εἶναι αὐταὶ αἱ πόλεις. 7. Μάθετε τὰ ὀνόματα τῶν νήσων, πού εἶναι περὶ τὴν Μ. Ἀσίαν.

2. Εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους (Παλαιστίνη καὶ Συρία)

1. Κάθε χρόνον, τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα, χιλιάδες χριστιανοὶ ξεκινοῦν διὰ τοὺς Ἁγίους Τόπους. Πλοῖα ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, φορτωμένα προσκυνητάς, ἔρχονται εἰς τὴν Μεσόγειον. Ὅλα ταξιδεύουν πρὸς ἀνατολὰς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ νύκτας. Τέλος φθάνουν εἰς τὴν Ἰόπην, τὴν Γιάφαν, ὅπως ὀνομάζεται τώρα. Ἐκεῖ ἀποβιβάζονται οἱ προσκυνηταὶ καὶ ἀμέσως, ἄλλοι σιδηροδρομικῶς, ἄλλοι μὲ αὐτοκίνητα φεύγουν διὰ τὴν Ἱερουσα-

λήμ. Ὁ δρόμος περνᾷ μέσα ἀπὸ κήπους μὲ πορτοκαλιές καὶ ἀπὸ ἐλαιῶνας καὶ ὅλοὲν ἀνηφορίζει. Τέλος φθάνει εἰς χαμηλὸν ὄροπέδιον. Ἐκεῖ εἶναι ἡ Ἱερουσαλήμ, τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπως λέγονται, ἢ «ἀγία πόλις».

2. Ἡ Παλαιστίνη εἶναι χώρα ξηρά, μὲ ὀλίγας βροχὰς τὸν χειμῶνα, χωρὶς πηγὰς. Οἱ κάτοικοί της ἔχουν ἀνοίξει δεξαμενὰς καὶ ἐκεῖ μαζεύουν τὰ νερὰ τῆς βροχῆς. Ὁ Ἰορδάνης, ὁ ποταμὸς τῆς Παλαιστίνης, ρεεῖ μέσα εἰς βαθύτατον χάσμα, τὸ βαθύτερον τῆς γῆς, ἀπ' ὅπου εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀνεβάσῃ κανεὶς νερόν. Ἡ μεγάλη λίμνη, πού εὐρίσκεται πλησίον τῶν Ἱεροσολύμων, εἶναι ἀκόμη βαθύτερα. Ἡ ἐπιφάνειά της εἶναι 400 μέτρα χαμηλότερα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Διὰ νὰ κατεβῆτε ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα εἰς τὴν λίμνην αὐτήν, πρέπει νὰ κατηφορίσετε εἰς ἀπότομον πλαγιάν, καὶ εἰς βάθος 1200 μέτρων. Καὶ ὅταν φθάσετε εἰς τὰς ὄχθας της, πόσον θὰ ἀπογοητευθῆτε! Οὔτε λεῦκαι ἢ πλάτανοι, οὔτε καλάμια, οὔτε ἄλλο φυτὸν σκιάζει τὰς ὄχθας της. Μέσα εἰς τὰ νερὰ της δὲν ζῆ κανέν ζῶον. Εἰς τὸν πυθμένα της ἀναβλύζει ἄσφαλτος καὶ τὰ νερὰ της εἶναι ὑπερβολικὰ ἀλμυρὰ καὶ γεμᾶτα θειάφι. Δικαίως, λοιπόν, λέγεται Νεκρὰ θάλασσα.

Ἀντιθέτως ἡ Γεννησαρέτ, βορειότερα, εἶναι δροσερὰ καὶ γεμάτη ψάρια. Εἰς τὰς ὄχθας της ὑπῆρχαν τὸν παλαιὸν καιρὸν, καθὼς καὶ τώρα, μικραὶ πόλεις γεωργῶν καὶ ψαράδων. Ἐκεῖ ἐψάρευσαν καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ.

3. Ὁ Ἰορδάνης ποταμὸς πηγάζει ἀπὸ τὸν Λίβανον τῆς Συρίας. Εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Λιβάνου εἶναι ἡ Βηρυττός καὶ ἀνάμεσα εἰς τὰ βουνὰ του ἡ Δαμασκός, πνιγμένη μέσα εἰς τοὺς κήπους τῶν ὀπωροφόρων δένδρων. Τὰ χαμηλά της σπίτια εἶναι κρυμμένα μέσα εἰς τὸ πυκνὸν φύλλωμα τῆς πορτοκαλλιᾶς, τῆς μουριάς, τῆς δαμασκηνιαῖς, τῆς συκιάς, τῆς φραγκοσυκιάς καὶ μόνον οἱ πολλοὶ μιναρέδες ἐξέχουν ἀπὸ τὴν πρασινάδα καὶ

λογχίζουν τὸν οὐρανόν. Οἱ ἄραβες, ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τὴν φλογισμένην ἔρημον τῆς Συρίας, ὅταν φθάνουν εἰς τὴν Δαμασκόν, νομίζουν ὅτι φθάνουν εἰς τὸν παράδεισον. Τὸ θαῦμα αὐτὸ τῆς δροσιᾶς μέσα εἰς τὴν θερμὴν χώραν τῆς Συρίας, τὸ ἔκαμαν τὰ δροσερὰ νερά, ποὺ καταβαίνουν ἀπὸ τὸν Ἄντιλίβανον.

Πολὺ βορειότερα ἀπὸ τὴν Δαμασκόν εἶναι ἡ Χαλέπα, ὅπου ὑπάρχουν ἀνθρακωρυχεῖα καὶ μεταλλεῖα χαλκοῦ καὶ μολύβδου.

Τὴν Συρίαν τὴν κατοικοῦν ἄραβες καὶ τὴν διοικεῖ ἡ Γαλλία. Τὴν Παλαιστίνην τὴν κατοικοῦν ἄραβες, ἕβραῖοι, καὶ Ἕλληνες μοναχοὶ καὶ τὴν διοικεῖ ἡ Ἀγγλία.

Ἔργασία διὰ τὰ παιδιά. 1. Πῶς ἠμπορεῖτε νὰ μεταβῆτε εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους; 2. Ποίας πόλεις τῆς Παλαιστίνης γνωρίζετε ἀπὸ τὴν ἱεράν ἱστορίαν; 3. Ἐφάγατε πορτοκάλια Γιάφας; 4. Ἐχετε ἀκούσει διὰ «δαμασκί σπαθί»;

3 Εἰς τὴν πατρίδα τῶν Ἀράβων

1. Ὅλα τὰ παιδιά γνωρίζουν νὰ γράφουν ἀριθμοὺς καὶ νὰ κάμνουν διαφόρους λογαριασμοὺς. Γνωρίζουν ὅμως καὶ ποῖος ἐδίδαξε αὐτοὺς τοὺς ἀριθμοὺς εἰς τὸν κόσμον; Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν δὲν τοὺς ἤξεραν. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔγραφον τοὺς ἀριθμοὺς μὲ γράμματα τονισμένα: τὸ 1 τὸ ἔγραφον μὲ ἀ' τὸ 2 μὲ β' τὸ 3 μὲ γ' κλπ. Καὶ κάθε λαὸς εἶχε τοὺς ἰδικούς του ἀριθμούς.

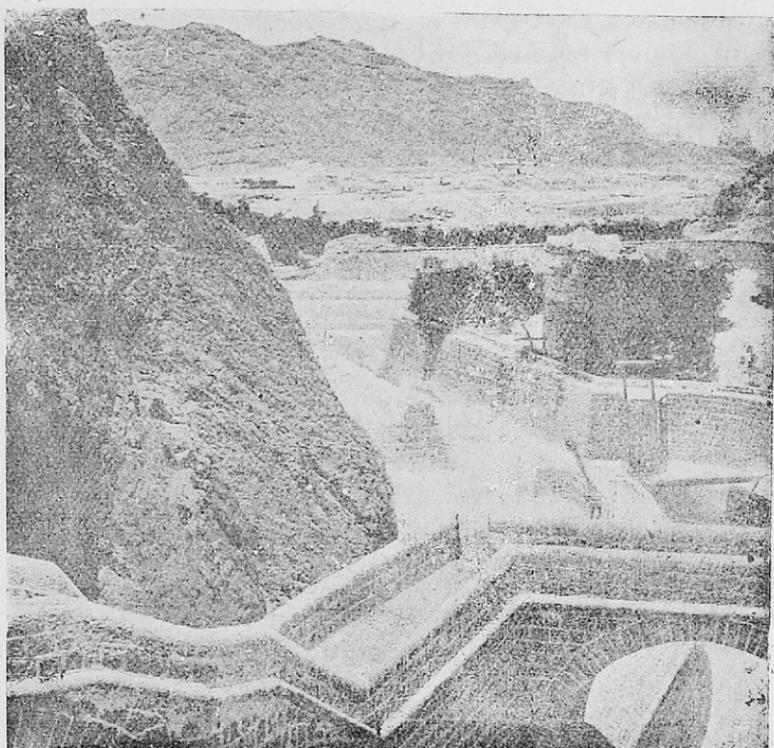
Μὲ τέτοιους ἀριθμοὺς μόνον σπουδασμένοι ἄνθρωποι ἠμποροῦσαν, ἐκεῖνα τὰ χρόνια, νὰ κάμνουν τὰς ἀριθμητικὰς πράξεις, ποὺ κάμνετε σεῖς καθημερινὰ μὲ τὴν εὐκολίαν.

Τοὺς ἀριθμούς, ποὺ ἔχομεν σήμερα, τοὺς ἐδίδαξαν εἰς τὸν κόσμον οἱ Ἄραβες, δι' αὐτὸ λέγονται «ἀραβικοὶ ἀριθμοί». Ἐχουν περάσει ἀπὸ τότε 1000 χρόνια. Οἱ Εὐρωπαῖοι ἦσαν ἀγράμματοι καὶ ἀμόρφωτοι. Ὅσοι ἤθελαν νὰ σπουδάσουν, ἔπρεπε νὰ ἐγγραφοῦν εἰς ἀραβικὰ Πανεπι-

στήμια. Οί χημικοί ἐκείνου τοῦ καιροῦ, οἱ ἀστρονόμοι, οἱ ἰατροί, οἱ φιλόσοφοι, οἱ ἀρχιτέκτονες, οἱ καθηγηταὶ ἦσαν ἄραβες. Ἄραβες ἐγνώριζον ἀρχαῖα ἑλληνικὰ καὶ μετέφρασαν εἰς τὴν γλῶσσαν των τὰ σοφὰ βιβλία τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων καὶ ἔτσι τὰ ἔμαθαν καὶ οἱ εὐρωπαῖοι. Τὰ βιβλία τότε ἦσαν χειρόγραφα, ὅπως τὰ τετράδιά σας, καὶ εἰς τὴν **Βαγδάτην**, πού ἦτο πρωτεύουσα τῶν Ἀράβων εἰς τὴν Ἀσίαν, χιλιάδες ἄνθρωποι κατεγίνοντο μὲ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν βιβλίων. Καὶ κάθε ἡμέραν ἔφευγαν ἀπὸ τὴν Βαγδάτην караβάνια ὀλόκληρα φορτωμένα χειρόγραφα βιβλία.

Ἐπειτα ὅμως ἦλθον οἱ Μογγόλοι, ἐκυρίευσαν καὶ κατέστρεψαν τὴν Βαγδάτην Ἀργότερα οἱ Ἄραβες ἐνίκηθησαν εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ ὁ πολιτισμὸς των σιγά—σιγά ἔσβυσε.

2. Ὁ λαὸς αὐτός, πού ἐκυρίευσε τόσας χώρας καὶ ἐδίδαξε εἰς τὸν κόσμον τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τόσα ἄλλα ὠφέλιμα πράγματα, ἐξεκίνησε ἀπὸ τὴν Ἀραβίαν, τὴν μεγάλην χερσόνησον, πού εὐρίσκεται μεταξὺ Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ Περσικοῦ κόλπου. Ἡ Ἀραβικὴ χερσόνησος εἶναι ἓν ἀπέραντον, ἔρημον ὄροπέδιον, σκεπασμένον ἀλλοῦ μὲ ἄμμον κιτρινωπὴν καὶ λαμπερὴν, ἀλλοῦ μὲ ξηρὰ χαλίκια, ἀλλοῦ μὲ πελωρίους βράχους. Γύρω—γύρω τὸ κατάξηρον αὐτὸ ὄροπέδιον, πού τὸ φλογίζουν αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου, κλείεται ἀπὸ βουνά. Ἡ θάλασσα δὲν δροσιζει παρά μόνον τὰ παράλια καὶ ἐκεῖ μόνον βρέχει. Τὸ θεῖον δῶρον τῆς βροχῆς, ἂν καὶ πολὺ σπάνιον, μαζὶ μὲ τὸ θερμὸν κλίμα βοηθοῦν τὴν βλάστησιν καὶ τὴν παραγωγὴν. Φοίνικες, πορτοκαλλιές, ἀμπέλια, καφέδενδρα, ἀλόη, σμύρνα, λίβανον καὶ τόσα ἄλλα ἀρωματικὰ φυτὰ σχηματίζουν εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Ἀραβίας, εἰς τὴν **Υεμένην**, ὅπως λέγεται, κήπους μεγάλους. Διὰ τοῦτο τὰ παράλια αὐτὰ τῆς Ὑεμένης δικαίως ὠνομάσθησαν ἀπὸ τοὺς Ἄραβας «**εὐδαίμων Ἀραβία**». Ἐκεῖ εἶναι ἡ **Μέκκα**, καὶ ἡ **Μέδινα**, αἱ ἱεραὶ πόλεις τῶν Μωαμεθα-

4. Αἱ δεξαμεναὶ τοῦ Ἄδεν

Γίποτε δὲν λείπει τόσον ἀπὸ τὴν Ἀραβίαν, ὅσο τὸ ποῖμον νερό, πὺ εἶναι μόνον βρόχινον καὶ τὸ μαζεῦσιν εἰς δεξαμενάς. Αἱ δεξαμεναί, πὺ βλέπετε εἰς τὴν εἰκόνα, κτισμέναι πρὸ αἰώνων, εἶναι τὸ μόνον ἀξιοπεριεργον τοῦ Ἄδεν. Καμιὰ πεινηταριά, σκαμμέναι εἰς τὸν βράχον, ἔχουν πολλὰ πατώματα, πὺ συγκοινωνοῦν μεταξύ των, ὡστε, ὅταν γεμίσουν αἱ ἐπάνω, τρέχει τὸ νερό εἰς τὰς ὑποκάτω. Ἡ μεγαλυτέρα, μιὰ κολοσιαία δεξαμενή, εὔρσκεται ἐξωθεν τῆς πόλεως καὶ ἐκεῖθεν οἱ κάτοικοι ἀντλοῦν, μετρημένο τὸ νερό, πὺ χρειάζονται, διὰ νὰ πιοῦν καὶ νὰ μαγειρεύσιν μόνον. Τὸ πλύσιμον μὲ γλυκὸ νερό εἰς τὰ μέρη αὐτὰ θεωρεῖται ἀσυγχώρητος πολυτέλεια).

νῶν. Ἐκεῖ καὶ ἡ **Μόκκα**, ἡ καφέπολις τῆς Ἀραβίας.

Εἰς τὴν ἀπέραντον ἀραβικὴν ἔρημον ὑπάρχουν με-

ρικά δάσεις. Ἐκεῖ ζοῦν νομάδες ἄραβες, οἱ βεδουῖνοι, μὲ τὰ ποίμνιά των, τὰ ἄλογά των καὶ τὰς καμήλους των.

3. Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Ἀραβίας εἶναι 6 000 000, δηλ. ὀλιγώτεροι ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Ἑλλάδος Ἐνῶ ἡ Ἀραβικὴ χερσόνησος εἶναι 25 φορές μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν πατρίδα μας. Φαντάζεσθε πόσον εἶναι ἀραιὰ κατοικημένη!

Οἱ Ἀραβες, ἂν καὶ πολὺ μελαχρινοί, ἀνήκουν εἰς τὴν λευκὴν φυλὴν, καὶ κατοικοῦν τὴν Ἀραβίαν, Συρίαν, Παλαιστίνην, Μεσοποταμίαν καὶ εἰς τὴν βόρειον Ἀφρικὴν.

Ἔργασία γιὰ τὰ παιδιά. 1. Δείξατε εἰς τὸν χάρτην τὸ περίγραμμα τῆς Ἀραβίας. 2. Πῶς πηγαίνουν οἱ Μωαμεθανοὶ τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Μέκκαν καὶ διατί; 3. Ἡ Μόκκα εἶναι πλησίον τῆς ΝΔ γωνίας τῆς χερσονήσου. Τί ἐξάγεται ἀπὸ τὸν λιμένα της; 4. Ποῖα εἶναι ἡ «εὐδαίμων Ἀραβία» καὶ διατί ὀνομάζεται ἔτσι;

4. Ὁ σπουδαιότερος δρόμος τῶν караβανιῶν (Μεσοποταμία)

1. Εἰς παλαιότερους χρόνους, ὅταν δὲν ὑπῆρχαν αὐτοκίνητα οὔτε σιδηρόδρομοι, τὸ μεγάλο ἐμπόριον, μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἰνδιῶν, τὸ ἐκτελοῦσαν τὰ караβάνια τῆς Συρίας καὶ Μεσοποταμίας. Ἐξεκινοῦσαν ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Συρίας, διέσχισαν τὴν ἔρημον καὶ ἔφθαναν εἰς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν. Ἐπειτα ἀκολουθοῦσαν τὸν ποταμὸν ἕως τὰς ἐκβολὰς του, εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον. Αὐτὸ τὸ ταξίδι Συρίας-Μεσοποταμίας ἐκρατοῦσεν ἡμέρας καὶ ἑβδομάδας. Αἱ κάμηλοι, ἢ μίᾶ πίσω^ς ἀπὸ τὴν ἄλλην, ἐσχημάτιζον μακροτάτην οὐρὰν μέσα εἰς τὴν ἔρημον, ἐνῶ, ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω καὶ εἰς τὰ πλάγια, ἀκολουθοῦσαν ἐπάνω εἰς καμήλους ἢ εἰς ἄλογα, ὦπλισμένοι, οἱ σωματοφύλακες τοῦ караβανίου, ἢ φρουρά του. Εἰς τὸν ἔρημον δρόμον παρεφύλαττον πολλοὶ ἐχθροὶ: ἄγρια πειναλέα ζῶα καὶ πολυάριθμοι λησταιὶ καὶ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἔτοιμον πάντοτε τὸ караβάνι νὰ ὑπερασπισθῆ. Ὅταν τὰ

καραβάνια ἔφθαναν εἰς τὰς πόλεις τῆς Μεσοποταμίας, ἀνεπαύοντο ἐπὶ ἡμέρας. Ἔπρεπε νὰ συνέλθουν τὰ ζῶα ἀπὸ τὰς κακουχίας τῆς ἐρήμου καὶ οἱ ἐπιβάται ἀπὸ τοὺς κόπους τοῦ ταξιδίου. Διὰ τοῦτο αἱ πόλεις αὐταὶ εἶχον μεγάλην κίνησιν, ζωηρὸν ἐμπόριον καὶ ἦσαν πλούσιαι Ἡ Βαβυλῶν εἰς πανάρχαια χρόνια καὶ ἡ Βαγδάτη εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Ἀράβων, ἦσαν οἱ μεγαλύτεροι σταθμοὶ τῶν караβανίων. Αἱ πόλεις αὐταὶ ἦσαν αἱ πλουσιώταται καὶ μεγαλύτεραι τοῦ κόσμου. Εἶχον ἑκατομμύρια κατοίκων, ὠραιότατα οἰκοδομήματα, ἀλλὰ καὶ στρατὸν ἰσχυρὸν, ὁ ὁποῖος ἐπροστάτευε τὰ караβάνια εἰς τὰ μακρυνὰ τῶν ταξίδια.

2. Διατὶ ὀνομάζεται **Μεσοποταμία**, τὸ βλέπετε εἰς τὸν χάρτην. Δύο ποταμοὶ τὴν διασχίζουν, ὁ Εὐφράτης καὶ ὁ Τίγρις, ποὺ ἐνώνονται πρὶν φθάσουν εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον. Πηγάζουν καὶ οἱ δύο ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Ἀρμενίας καί, ὅταν λυώνουν τὰ χιόνια ἐκεῖ ὕψηλά, οἱ δύο ποταμοὶ πλημμυρίζουν καὶ σκεπάζουν μεγάλας ἐκτάσεις. Τότε οἱ χωρικοὶ τῆς Μεσοποταμίας πηγαινὺν εἰς τὰ πλημμυρισμένα κτήματά των μὲ πολὺ περίεργα πλοῖα. Τὰ πλοῖα αὐτὰ εἶναι στρογγυλὰ κοφίνια, χαμηλὰ καὶ πλατιά. Διὰ νὰ μὴ γεμίζουν νερά, τὰ ἀλείφουν μὲ πίσσαν, ποὺ βγαίνει ἄφθονος ἀπὸ τὸ ἔδαφος εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα (Μοσσοῦλη).

Ὅταν τὰ νερά ἀποσύρωνται, ἀφήνουν παχεῖαν λάσπην ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ οἱ γεωργοὶ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι πολὺ εὐχαριστημένοι δι' αὐτό, ἐὰν δὲν ἔμεναν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μεγάλοι λάκκοι γεμᾶτοι νερά, ποὺ γρήγορα σαπίζουν καὶ καταντοῦν ἐστία πυρετῶν. Εἰς τὰ κακὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα τῶν πλημμυρῶν συντελεῖ καὶ τὸ θερμὸν κλίμα. Ἡ Μεσοποταμία ὁμοιάζει μὲ ἓνα τεράστιον τηγάνι, ποὺ καίεται γύρω-γύρω μὲ τρεῖς φωτιές, τὶς φωτιές ποὺ ἀναδίδουν αἱ ἔρημοι τῆς Ἀραβίας, τῆς Συρίας καὶ τῆς Περσίας, καθὼς τὰς φλογίζουν αἱ καυστικαὶ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου. Πλησίον εἰς τὴν Βαγδάτην εἶναι τὸ θερμότερον μέρος τῆς γῆς. Ἐκεῖ τὸ θερμόμετρον ἀναβαίνει πολλακίς ἕως 78°

ἐπάνω ἀπὸ τὸ μηδέν. Εἶναι ἐκεῖ, σὰν νὰ εἶποῦμε, ὁ π ὀ λ ο ς τ ῆ ς ζ έ σ τ ῆ ς.

3. Καὶ ὅμως εἰς παλαιότερας ἐποχὰς δὲν ὑπέφερε ἡ Μεσοποταμία ἀπὸ τὰ ἔλη καὶ τὰς πλημμύρας, οὔτε τὴν ἔβλαπτε τὸ κακὸν κλίμα της. Εἰς τὴν παναρχαίαν ἐποχὴν τῆς Βαβυλῶνος εἶχον κατασκευασθῆ φράγματα, διὰ νὰ μὴ πλημμυρίζουν οἱ ποταμοὶ καὶ οἰώρυγες διὰ νὰ ποτίζεται ὁλόκληρος ἡ πεδιάς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ξηρασίας. Ἡ χώρα αὐτὴ ἦτο ἕνας ἀπέραντος κῆπος. Ἦτο τόσο εὐτυχισμένη, ποῦ ἐφαντάζοντο ὅτι ἐκεῖ κάπου ἦτο ὁ π α ρ ά δ ε ι σ ο ς τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὔας.

Σήμερα ὅμως ἡ Μεσοποταμία δὲν εἶναι παράδεισος. Ὅταν αἱ μεγάλαι πόλεις της κατεστράφησαν, αἱ διώρυγές της ἐγκατελείφθησαν καὶ ἐγέμισαν μὲ ἄμμους, σαπισμένα νερὰ καὶ λάσπην.

Ὁ μέγας ἐχθρὸς τῆς Μεσοποταμίας εἶναι ἡ ἄμμος. Σφοδροὶ ἄνεμοι τινάσσουν ἀδιακόπως τὴν ἄμμον πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ χώνουν τὰς καλλιεργημένας ἐκτάσεις. Ὁ ταξιδιώτης συχνὰ θὰ συναντήσῃ, μέσα εἰς τὴν πεδιάδα, παραδόξους στρογγυλοὺς λόφους. Εἶναι μεγάλοι σωροὶ ἄμμου, ποῦ οκεπάζουν τὰ ἐρείπια τῶν ἀρχαίων πόλεων. Ἐνα τέτοιον λόφον ἔοκαψαν οἱ ἀρχαιολογοὶ καὶ ἐξεσκέπασαν τὰ ἐρείπια τῆς μεγάλης Βαβυλῶνος.

4. Εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ταξιδεύουν τώρα μὲ τὸν σιδηρόδρομον Κωνσταντινουπόλεως— Βασόρας. (Παρακολουθήσατέ τον εἰς τὸν χάρτην). Ὁ σιδηρόδρομος αὐτὸς περνᾷ ἀπὸ τὴν **Μοσσοῦλην**, ποῦ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας πετρελαιοπηγὰς τοῦ κόσμου, καὶ ἀπὸ τὴν **Βαγδάτην**. Ἡ Μεσοποταμία κατοικεῖται ἀπὸ ἀραβικὰς φυλάς καὶ διοικεῖται ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας.

Ἔργασία διὰ τὰ παιδιά. 1. Ἀπὸ ποίας πόλεις περνᾷ ὁ σιδηρόδρομος, ἕως ὅτου φθάσει ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον ; 2. Τί γνωρίζετε διὰ τὴν Βαβυλῶνα ; Διὰ τὴν Βαγδάτην ; 3. Δείξατε εἰς τὸν χάρτην τὸ δρομολόγιον τῶν караβανίων ἀπὸ τὴν Δαμασκὸν ἕως τὴν Μεσοποταμίαν.

5. Εἰς τὴν χώραν τῶν Περσῶν

1. Πολὺ δύσκολον νὰ διαβῆ κανεὶς τὴν Περσίαν! Θὰ πρέπει νὰ ἀναβῆ ὄρη ὑψηλά, νὰ περάσῃ ἀλμυρὰς ἐρήμους, νὰ τυφλωθῆ ἀπὸ τὴν ἄμμον, νὰ ὑποφέρῃ ἀπὸ φοβερὰν ζέστην τὴν ἡμέραν, ἀπὸ τσουκτερὸ κρῦο τὴν νύκτα.

Ἡ Περσία, δώδεκα φορὰς μεγαλυτέρα τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ὀροπέδιον περικυκλωμένον ἀπὸ παντοῦ μὲ ὄρη πανύψηλα. Φαντασθῆτε ὅτι τὰ νερὰ τῶν βροχῶν—καὶ βρέχει ἐκεῖ σπανίως—σχηματίζουν ποταμούς, οἱ ὅποιοι δὲν χύνονται εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ μέσα εἰς κλειστάς πεδιάδας. Καὶ καταλαβαίνετε τί γίνεται ἐκεῖ. Σχηματίζουν μεγάλα ἔλη καὶ μὲ τὴν λάσπην, ποὺ κατεβάζουν ἀπὸ τὰ βουνά, στρώνουν τὰ πεδινὰ μέρη, καὶ ἔτσι αὐτὰ ὀλοὲν ὑψώνονται.

Ἄλλὰ συμβαίνει καὶ κάτι ἄλλο. Τὸ ἀλάτι, ποὺ εὐρίσκετο εἰς τὰ βουνὰ αὐτά, δὲν ἤμιπόρεσε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν θάλασσαν. Διελύθη ἀπὸ τὰ νερὰ τῆς βροχῆς καὶ ἐστρώθη εἰς τὰς πεδιάδας. Τὸ χειρότερον εἶναι ὅτι ὕστερα ἀπὸ τὰς βροχὰς ἀκολουθεῖ, συχνά, φοβερὰ ξηρασία, τὸ ἀλατισμένο χῶμα τῶν πεδιάδων γίνεται σκόνη καὶ οἱ σφοδροὶ ἄνεμοι τὸ σηκώνουν σὲ πυκνὰ σύννεφα καὶ τὸ ἀπλώνουν μακρύτερα. Ἄλλοίμονον εἰς τὰ καλλιεργημένα μέρη, ποὺ εὐρίσκονται πλησίον εἰς ἀλμυρὰ χῶματα!

Μέγα κακὸν εἰς τὴν Περσίαν εἶναι ἡ μεγάλη διαφορὰ ποὺ ἔχει ἡ θερμοκρασία τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός. Τὸ θέρος, καὶ εἰς τὴν σκιάν, ἡ ζέστη εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα ἀπὸ ὅση εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ καλοκαιρινὸν μεσημέρι μέσα εἰς τὸν ἥλιον. Καὶ ἐνῶ τὴν ἡμέραν ὑποφέρει κανεὶς τόσον ἀπὸ τὴν ζέστην, τὴν νύκτα πρέπει νὰ σκεπασθῆ καλὰ, διὰ νὰ μὴ κρυώσῃ. Καὶ δὲν εἶναι σπάνιον νὰ ἐξυπνᾷ κανεὶς τὸ πρωὶ καὶ νὰ βλέπῃ μέσα εἰς τὸ νερὸ κρύσταλλα. Μὲ ἓνα λόγον τὸ κλίμα τῆς Περσίας δὲν εἶναι καθόλου θαλάσσιον, εἶναι βαρὺ ἠπειρωτικόν.

2. Καὶ ὅμως ἔχει καὶ μέρη εὐφορα ἡ Περσία, ποὺ δὲν τὰ ἔχει καταστρέψει ἡ ἄμμος καὶ τὸ ἀλάτι.

Εἰς τὰ μέρη αὐτὰ γίνεται βαμβάκι, μετὰξι, σιτάρι καὶ

καρποί (ροδάκινα, κίτρα, ρόδια και άλλα). Είς τὰ καλλιεργημένα μέρη εὐρίσκονται τὰ χωρία καὶ αἱ πόλεις τῶν Περσῶν. Ἡ πρωτεύουσά των εἶναι ἡ **Τεχεράνη**, περίφημος διὰ τὰ χαλιά της, τὰ «περσικὰ χαλιά» μὲ τ' ὄνομα Εἰς τὴν Τεχεράνην πηγαίνουν μὲ караβάνια ἀπὸ τὴν Τραπεζοῦντα.

3. Αὐτὴ εἶναι ἡ χώρα τῶν Περσῶν. Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Δαρείου καὶ τοῦ Ξέρξου, οἱ Πέρσαι εἶχον κυριεύσει τὴν πλουσίαν Μεσοποταμίαν, τὴν Μ. Ἀσίαν, τὴν Αἴγυπτον καὶ ἄλλας χώρας. Τὸ κράτος των ἦτο πολὺ μεγάλο καὶ τοὺς ἐχρειάζετο θάλασσα. Διὰ τοῦτο ἐζήτησαν νὰ καταστρέψουν τὰς Ἀθήνας καὶ τὰς ἄλλας ἑλληνικὰς πόλεις, ὥστε νὰ γίνουν κύριοι εἰς τὸ Αἰγαῖον.

Ἔργασία γιὰ τὰ παιδιά. 1. Διατί ἡ Περσία ἔχει τόσον πολλὰς ἀλμυρὰς ἐρήμους ; Ποῦ εἶναι τὰ βουνά της ; 2 Τί κλίμα ἔχει ; καὶ τί παράγει ; Προσπαθήσατε νὰ σχεδιάσετε ἐπάνω εἰς τὸν χάρτην τὴν πορείαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὅταν ἐκυρίευσεν τὴν Περσίαν. 4. Δείξατε τὸν δρόμον τῶν караβανίων Τραπεζοῦντος—Ταυρίδος—Τεχεράνης.

6. Τὰ πετρέλαια τοῦ Βακοῦ

1. Εἰς ἓν ἀκρωτήριο τῆς Κασπίας θαλάσσης, εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἀγρίου Καυκάσου, εἶναι ἡ πόλις Βακοῦ. Ἐρημος εἶναι ὁ τόπος γύρω καὶ γυμνός, ἀπέραντοι ἐκτάσεις ἔχουν χῶμα ἀλμυρόν. Ὀλίγη εἶναι ἡ καλλιεργημένη γῆ. Καὶ ὅμως τὸ Βακοῦ εἶναι μία μεγάλη πόλις 500 000 κατοίκων. Πῶς ζῆ, λοιπόν, τόσος πληθυσμὸς εἰς μέρος τόσο πτωχόν ;

Τὸ πετρέλαιον ζῆ τὸν πληθυσμὸν τῆς μεγάλης αὐτῆς πόλεως. Τὸ μαντεύει κανεὶς ἀπὸ μεγάλην ἀπόστασιν, ὅταν ἴδῃ τοὺς ὑψηλοὺς πύργους τῶν πετρελαιοπηγῶν. Εἰς κάθε πηγάδι πετρελαίου ὑπάρχει καὶ ἓνας πύργος, ποῦ χρειάζεται διὰ νὰ ἐργασθῇ τὸ γεωτρύπανον, ὅταν

7. Ἡ Πρόσω Ἀσία

(Περίληψις)

1. Ἡ Τουρκία καὶ ἡ Ὑπερκauκασία, ἡ Συρία καὶ ἡ Παλαιστίνη, ἡ Ἀραβία, ἡ Μεσοποταμία καὶ ἡ Περσία ἀποτελοῦν τὴν πρόσω Ἀσίαν δηλ. τὸ πλησιέστερον εἰς τὴν χώραν μας τμῆμα τῆς μεγάλης αὐτῆς ἡπείρου. Ἡ πρόσω Ἀσία ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσαρα μεγάλα ὄροπέδια (τῆς Περσίας, τῆς Ἀρμενίας, τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῆς Ἀραβίας), ποὺ περικλείουν τὸ βαθύπεδον τῆς Μεσοποταμίας. Τὰ ὄροπέδια τῆς πρόσω Ἀσίας, περιφραγμένα ἀπὸ ὕψηλὰς καὶ μακρὰς ὄροσειράς, εἶναι ἀπομονωμένα ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Διὰ τοῦτο ἔχουν κλίμα ἡπειρωτικόν, ὑπερβολικὰ θερμὸν τὴν ἡμέραν, ψυχρὸν τὴν νύκτα καὶ πάντοτε κατάξηρον, διότι σπανίως βρέχει. Αἱ πεδιάδες εἶναι ἔρημοι, οὔτε νερὰ οὔτε βλάστησιν ἔχουν. Μόνον σφοδροὶ ἄνεμοι τὰς δέρνουν καὶ σηκώνουν πυκνὰ σύννεφα ἄμμου, ποὺ σκεπάζει τὰ πάντα. Τὰ ὄρη εἶναι γυμνὰ καὶ μόνον ὅσα βλέπει ἡ θάλασσα εἶναι στολισμένα μὲ δάση. Πολύ σπάνια εἶναι τὰ μέρη, ὅπου ἤμποροῦν νὰ ζήσουν ἄνθρωποι. Εἰς τὰς θερμὰς αὐτὰς χώρας, ποὺ τὰς φλογίζει ὁ ἥλιος τὸ νερὸ εἶναι τὸ ἀγαπητότερον πρᾶγμα διὰ τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἐκεῖ ὅπου ἤμπορεῖ νὰ εὔρη νερό, διὰ νὰ σβύσῃ τὴν δίψαν του, καὶ διὰ νὰ ποτίσῃ τὰ ζῶα καὶ τὸν κῆπον του, ἐκεῖ σχηματίζονται μικροὶ συνοικισμοί. Ἐὰν οἱ συνοικισμοὶ αὗτοι εὔρεθοῦν ἐπάνω εἰς σταυροδρόμια, καὶ τὸ νερὸ εἶναι ἀφθονώτερον, τότε οἱ συνοικισμοὶ μεγαλώνουν καὶ γίνονται πόλεις.

2. Πόσον ὅμως εἶναι διαφορετικὴ ἡ ζωὴ εἰς τὰ παράλια τῆς Μεσογείου θαλάσσης, τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἀκόμη καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης! Ἐκεῖ ἡ δροσερὰ πνοὴ τῆς θαλάσσης, αἱ συχνότεραι βροχαὶ καὶ ἡ πυκνὴ θαλασσία συγκοινωνία ἐβόηθησαν πολὺ τὸν ἄνθρωπον. Πράσινα, δασωμένα τὰ βουνά, πλούσια καλλιεργημένα αἱ πεδιάδες, πολλαὶ πολυάνθρωποι πόλεις. Ὅταν οἱ νομάδες τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Συρίας ἔρχονται ἀπὸ τὰ φλογισμένα καὶ κατάξηρα

δροπέδιά των πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ βλέπουν νὰ ξεπροβάλλουν αἱ κορυφαὶ τῶν μιναρῶδων καὶ τὰ κωδωνοστάσια τῶν ἐκκλησιῶν μέσα ἀπὸ καταπρασίνους κήπους πορτοκαλλῶν καὶ ἀπὸ τοὺς ἐλαιῶνας, νομίζουν ὅτι φθάνουν εἰς παραδείσους. Καὶ στολίζουν μὲ τὰ ὠραιότερα ὀνόματα τὴν δροσερὰν καὶ πρασίνην παραθαλασσίαν ζώνην. «*Εὐδαίμων Ἀραβία*» λέγεται ἡ Ἰεμένη, «*ἐπίγειος παράδεισος*» ἡ Δαμασκός. «*Γῆ τῆς ἐπαγγελίας ὅπου ρέει μέλι καὶ γάλα*» ὠνομάσθη ἡ Παλαιστίνη ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους, ποὺ ἐπεριπλανήθησαν ἐπὶ χρόνια πολλὰ εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Ἀραβίας.

3. Τὴν πρόσω Ἀσίαν ἐκυρίευσεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, ὁ ὁποῖος ἔφθασεν ἕως τὸν ποταμὸν Ἰνδόν. Εἰς τὰ χρόνια τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας μέγα μέρος τῆς πρόσω Ἀσίας ἦτο ἑλληνικόν. Σήμερον ὀλόκληρος ἡ χώρα κατοικεῖται ἀπὸ μωαμεθανικοὺς λαοὺς (Ἀραβας, Τούρκους, Κούρδους καὶ Πέρσας). Χριστιανοὶ εἶναι μόνον εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ τὴν Ἀρμενίαν. Εἰς τὴν Παλαιστίνην κατοικοῦν καὶ πολλοὶ Ἰσραηλιταί.

Ἔργασία γιὰ τὰ παιδιά. — 1. Ποῖαι χῶραι ἀποτελοῦν τὴν πρόσω Ἀσίαν; 2. Δεῖξατε εἰς τὸν χάρτην τὰς πρωτευούσας τῶν κρατῶν τῆς. 3. Ἀπὸ ποίας πόλεις περνᾷ ὁ σιδηρόδρομος Κωνσταντινουπόλεως—Βασσόρας; καὶ Κωνσταντινουπόλεως—Μέκκας; 4. Ποῖαι εἶναι αἱ ἱεραὶ πόλεις τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Μωαμεθανισμοῦ; 5. Ποῖαι πόλεις εὐρίσκονται εἰς πετρελαιοφόρους περιοχάς;

Αἱ μεγαλύτεραι πόλεις τῆς πρόσω Ἀσίας

(μὲ περισσότερους ἀπὸ 100 000 κατοίκους)

Βακοῦ	500 000	Ταυρίς	180 000
Βαγδάτη	280 000	Καβούλ	150 000
Δαμασκός	250 000	Σμύρνη	150 000
Χαλέπα	200 000	Βηρυττός	150 000
Τυφλίς	200 000	Ἱεροσόλυμα	100 000
Τεχεράνη	200 000		

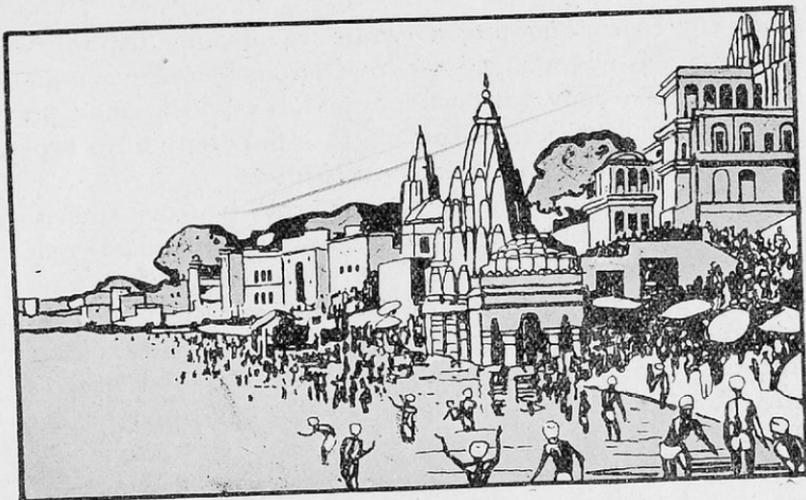
Β. Η ΝΟΤΙΟΣ ΑΣΙΑ

8. Αί 'Ινδίαι

1. Τὸ ταξίδι Παιραιῶς—'Ινδιῶν διαρκεῖ πολλὰ ἡμερονύκτια. Τὰ ἀτμόπλοια τῆς γραμμῆς αὐτῆς δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ μικρὰ πλοῖα τῆς ἀκτοπλοίας μας, εἶναι μεγάλα ὑπερωκεάνεια. "Ὅλοι οἱ ἐπιβάται ἔχουν κρεβάτια, κανεῖς δὲν ταξιδεῦει κατὰστρωμα, ὅπως γίνεται συνήθως εἰς τὰ σύντομα ταξίδια ἀπὸ ἕνα εἰς ἄλλον λιμένα τῆς Ἑλλάδος. Διότι θὰ μείνωμεν εἰς τὸ πλοῖον ἐπὶ ἑβδομάδας ἕως νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν πρῶτον Ἰνδικὸν λιμένα, τὴν Βομβάνην. Δὲν θὰ παραλείψωμεν νὰ πάρωμεν τὴν ψάθα μας καὶ φορέματα ἑλαφρὰ καλοκαιρινά, ὅ,τι ἐποχὴ καὶ νὰ εἶναι. Πολλοὶ τεξιδιωτὰ ἔχουν εἰς τὴν βαλίτσα των μίαν μεγάλην κάσκαν ἀπὸ ἑλαφρῦτατον φελλὸν καὶ ἄσπρα λινὰ ἐνδύματα. Ἔτσι ἐφοδιασμένοι θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν διώρυγα τοῦ Σουέζ, θὰ τὴν περάσωμεν καὶ θὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν.

"Ὅσο πλέομεν πρὸς Ν. τόσο μεγαλώνει ἡ ζέστη. Ἐὰν δὲν φυσᾷ καθόλου, ἡ ζέστη μᾶς στενοχωρεῖ πολὺ. Ἄλλ' ἔὰν φυσᾷ, ἴσως τὸ κακὸν νὰ εἶναι μεγαλύτερον, διότι ταξιδεύομεν ἀνάμεσα εἰς δύο ἀναμμένα καμίνια, τὴν ἔρημον τῆς Ἀραβίας καὶ τὴν ἀφρικανικὴν Σαχάραν, καὶ μᾶς ἔρχονται ἀπὸ ἐκεῖ φλογεραὶ πνοαί. Οἱ ἐπιβάται ἔχουν μεταμορφωθῆ. Διὰ ν' ἀποφύγουν τὴν πολλὴν ζέστην, εἶναι ὅλοι ἀσπροφορεμένοι. Πολλοὶ διὰ νὰ προφυλάξουν τὰ μάτια των ἀπὸ τὸ ἐκτυφλωτικὸν φῶς τοῦ ἡλίου, ἐφόρεσαν τὰ μεγάλα χρωματιστὰ γυαλιὰ των.

Δὲν θὰ ἔχωμεν διαπλεύσει οὔτε τὸ ἕν τρίτον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ὅταν θὰ περάσωμεν εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην τῆς γῆς. Κατὰ τὸ μεσημέρι ὅλοι οἱ ἐπιβάται θὰ παρατηρήσωμεν κάτι, πού δὲν συμβαίνει ποτὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ σῶμα μας δὲν θὰ ρίπτῃ σκιάν. "Ὀλη μας ἡ σκιά θὰ εἶναι κρυμμένη κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας. Αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου, σωστὰ πυρακτωμένα βέλη, θὰ κα-

5. Ὁ Γάγγης πλοῖον τοῦ Βεναρές

Εἰς μίαν χώραν θερμὴν, καθὼς αἱ Ἰνδίαί, οἱ μεγάλοι ποταμοί, ποὺ ποτίζουν τὴν γῆν καὶ δροσίζουν τοὺς κατοίκους τῆς, λατρεύονται ὡς θεοί. Ἔτσι ὁ Γάγγης εἶναι ποταμὸς ἱερός. Οἱ Ἰνδοὶ ἐξαγνίζονται εἰς τὰ νερά του καὶ ρίπτουν τὴν στάχτην τῶν νεκρῶν των, διὰ νὰ συγχωρηθοῦν αἱ ἁμαρτίαι των.

τεβαίνουν κατὰ κορυφῶς ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μας. Ἄλλ' αὐτὸ διὰ μίαν μόνον στιγμὴν. Ἐπειτα ἡ σκιά μας θὰ παρουσιασθῇ ἀνατολικά, ἐνῶ ὁ ἥλιος θὰ προχωρῇ πρὸς τὴν δύσιν του.

2. Εἰς ὄλον τὸ ὑπόλοιπον καλοκαιρινὸν ταξίδι μας, ἕως τὰς Ἰνδίας, θὰ πλέωμεν μέσα εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην. Ὁ ἥλιος, κάθε μεσημέρι, θὰ περνᾷ κατακορυφῶς ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μας καὶ θὰ φλογίζῃ τὸ κατάστρωμα τοῦ πλοίου μας μὲ τὰς καυστικὰς ἀκτῖνας του. Ὅταν ὁμως ἐξέλθωμεν εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν, θὰ εὔρεθῶμεν μέσα εἰς ἀτμόσφαιραν φορτωμένην ὑγρασίαν. Τὸ βράδυ τὸ κατάστρωμα, τὰ ἔπιπλα τοῦ πλοίου, τὰ φορέματά μας, τὰ πάντα θὰ εἶναι ὑγρά. Ὁ θερμὸς ὠκεανὸς ἀναδίδει τεράστια ποσὰ ὑδρατμῶν. Ὁ νοτιοδυτικὸς ἄνεμος, ποὺ φυσᾷ ὄλον τὸ καλοκαίρι ἀπὸ τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν

πρὸς τὴν ξηράν, θὰ μᾶς πνίγη μὲ τὴν θερμὴν ὑγρασίαν του. Δὲν θὰ ἤμποροῦμεν νὰ ἀναπνεύσωμεν. Συνηθισμένοι εἰς τὸ ἐλαφρὸν καὶ δροσερὸν κλίμα τῆς Ἑλλάδος, θὰ στενοχωρούμεθα πολὺ μέσα εἰς τὸ ἀδιάκοπον αὐτὸ θερμὸν ἀτμόλουτρον τῶν Ἰνδικῶν θαλασσῶν.

Τέλος θὰ φθάσωμεν εἰς τὸν πρῶτον Ἰνδικὸν λιμένα, τὴν **Βομβάην**. Εἶναι κτισμένη ἐπάνω εἰς ἓνα μικρὸ νησί τῆς παραλίας καὶ πίσω ἀπὸ αὐτὴν ἀπλώνεται τὸ ἀπέραντον ὄροπέδιον τοῦ **Δεκάν**. Θὰ ἀποβιβασθῶμεν ἴσως μὲ ραγδαιοτάτην βροχὴν. Θὰ μᾶς φανῆ σὰν νὰ ἔσπασαν ὅλα μαζί τὰ ὑδραγωγεῖα τῆς πόλεως ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μας. Αὐτὴ εἶναι ἡ συνηθισμένη καλοκαιρινὴ βροχὴ τῶν Ἰνδιῶν. Διότι εἰς τὴν θερμὴν αὐτὴν χώραν δὲν βρέχει τὸν χειμῶνα. Ἡ «βροχερά ἐποχὴ» ἀρχίζει τὸν Ἰούνιον καὶ τελειώνει τὸν Ὀκτώβριον. Ὅλον τὸ διάστημα, πού ἡμεῖς ἐδῶ ἔχομεν διακοπὰς, ἐκεῖ βρέχει. Ἀδιάκοποι νότιοι ἄνεμοι σαρώνουν τὸν θερμὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν καὶ σωρεύουν εἰς τὴν ξηρὰν νέφη ἐπάνω εἰς νέφη. Οἱ ἄνεμοι αὐτοὶ εἶναι οἱ **καλοκαιρινοὶ Μουσσῶνες**, πού φυσοῦν ἀπὸ τὰ τέλη Μαΐου ἕως τὸν Ὀκτώβριον.

Ἡ καλοκαιρινὴ βροχὴ τῶν Ἰνδιῶν διόλου δὲν δυσαρρεστεῖ τοὺς κατοίκους τῆς. Ἀπεναντίας οἱ ἰθαγενεῖς εἶναι καταχαρούμενοι, διότι θὰ ἔχουν πλουσιωτάτην ἐσοδεῖαν ἀπὸ σιτηρὰ, ρύζι, βαμβάκι, ζαχαροκάλαμον καὶ ἄλλα πολλὰ. Ἀλλὰ καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι εἶναι εὐχαριστήμενοι, διότι δροσίζει ὁ καιρὸς καὶ ὑποφέρουν ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν ζέστην. Ἐὰν δὲν βρέξη, ἐὰν ἀργήσουν αἱ μεγάλα βροχαί, οἱ γεωργοὶ καταστρέφονται καὶ χιλιάδες ἄνθρωποι πεθαίνουν τότε ἀπὸ τὴν πείναν.

Τὸν χειμῶνα εἰς τὰς Ἰνδίας δὲν βρέχει. Δὲν φυσᾷ τότε ἀπὸ τὸν Ὠκεανὸν διὰ νὰ ἔλθῃ πρὸς τὰ βουνὰ ἡ ὑγρασία του. Ἀντιθέτως, φυσᾷ ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ βουνὰ καὶ τὰ παγωμένα ἀπέραντα ὄροπέδια τοῦ Θιβέτ πρὸς τὴν θάλασσαν. Καὶ οἱ ψυχροὶ καὶ ξηροὶ αὐτοὶ ἄνεμοι τοῦ χειμῶνος ἀπομακρύνουν τὴν ὑγρασίαν. Εἶναι οἱ **χειμερινοὶ Μουσσῶνες**.

6. Τὸ ρύζι εἶναι ἡ κυριωτέρα τροφή Ἰνδῶν, Κινέζων καὶ Ἰαπῶνων καὶ δὲν λείπει ποτὲ ἀπὸ τὸ τραπέζι των, ὅπως δὲν λείπει ἀπὸ τὸ ἰδικόν μας τὸ ψωμί. Τὸ πωλοῦν ἀκόμη καὶ εἰς τὸν δρόμον μαγειρευμένον, ὅπως τὸ βλέπετε εἰς τὴν εἰκόνα, καθὼς ἐδῶ τὰ κάστανα καὶ τὸ σαλέπι.

3. Μὲ τόσας πολλὰς βροχὰς καὶ τόσον θερμὸν κλίμα, φαντάζεσθε πόσον πλουσίαν βλάστησιν ἔχουν αἱ Ἰνδαίαι. Τὰ δάση ἐκεῖ δὲν ὁμοιάζουν καθόλου μὲ τὰ δικὰ μας. Τὰ δάση τῶν Ἰνδιῶν εἶναι πυκνὰ καὶ ἀπάτητα, δάση παρθένα γεμᾶτα φιδία καὶ θηρία (ἀγρίους ἐλέφαντας, βασιλικὰς τίγρεις, πιθήκους, παγῶνια, κροκοδείλους, καὶ ἄλλα πολ-
λά). Τὰ λειβάδια δίδουν ἄφθονον χόρτον καὶ πανύψηλα καλάμια μ. π. α. μ. π. ο. ὤ καὶ ζοῦν ἐκεῖ ἑκατομμύρια ἡμερα καὶ ἄγρια χορτοφάγα ζῶα.

Τὰ καλλιεργημένα μέρη παράγουν ἄφθονα προϊόντα, σιτάρι, καλαμπόκι, ρύζι, βαμβάκι, ζαχαροκάλαμον, κεχρί, κανάβι, τσάϊ, καὶ πολλὰ ἄλλα εἶδη. Εἰς πολλὰ τοιαῦτα μέρη, ἔχουν δύο καὶ τρεῖς ἔσοδεῖας τὸν χρόνον. Ἔτσι ἡμποροῦν νὰ ζήσουν εἰς τὴν πλουσίαν αὐτὴν χώραν πυκνοὶ πληθυσμοί. Αἱ Ἰνδίαὶ εἶναι μίᾳ ἀπὸ τὰς πλέον πυκνοκατοικημένας χώρας τοῦ κόσμου. Ὁ πληθυσμὸς τῆς εἶναι περισσότερος ἀπὸ 350 ἑκατομμύρια καὶ θὰ ἡμποροῦσε νὰ σχηματίσῃ 50 κράτη σὰν τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ αἱ Ἰνδίαὶ ἔχουν καὶ ἄλλον πλοῦτον: γαιάνθρακας, πετρέλαια, μεταλλεῖα σιδήρου καὶ χρυσοῦ, ἀδάμαντας καὶ μαργαριτάρια. Καμμία ἄλλη χώρα τοῦ κόσμου δὲν εἶναι τόσο πλουσία ὅσον αἱ Ἰνδίαὶ.

4. Ἐὰν τὸ πλουσιώτερον καὶ εὐφορώτερον μέρος τοῦ κόσμου εἶναι αἱ Ἰνδίαὶ, φαντάζεσθε τί εἶναι τὸ πλουσιώτερον καὶ εὐφορώτερον μέρος τῶν Ἰνδιῶν, τὸ Ἰνδοστάν, ἢ στενόμακρος πεδιάς, ποῦ τὴν διαρρέει ὁ ποταμὸς Γάγγης. Τὸ Ἰνδοστάν εἶναι τὸ μόνον μέρος τῶν Ἰνδιῶν, ποῦ δὲν τὸ πιάνουν οἱ χειμερινοὶ μουσσῶνες, διότι τὸ προφυλάσσουν τὰ Ἰμαλαΐα, τὰ ὑψηλότερα καὶ μεγαλύτερα βουνὰ τοῦ κόσμου. Τὰ νότια πλευρὰ τῶν γιγαντιαίων αὐτῶν βουνῶν βλέπουν πρὸς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν, ὁ ὁποῖος δὲν παραλείπει νὰ στέλλῃ ἐκεῖ ἐπάνω, κάθε καλοκαίρι, μὲ τοὺς μουσσῶνες, τὰς περισσοτέρας βροχάς. Καὶ εἶναι πολὺ φυσικὸν αὐτό. Οἱ ὕδαρτοι τοῦ ὠκεανοῦ συναντοῦν ἐκεῖ ὑψηλά, εἰς τὰ αἰωνίως χιονισμένα βουνά, ἀέρα πολὺ ψυχρόν· ἔτσι συμπυκνώνονται καὶ σχηματίζουν ραγδαίας βροχάς. Τὰ δάση ἐκεῖ εἶναι πυκνότατα, ἀληθινὰ παρθένα δάση, ἀπάτητα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον. Μόνοι κάτοικοί των εἶναι οἱ ἄγριοι ἐλέφαντες καὶ αἱ τίγρεις καὶ τὰ ἄλλα θηρία καὶ ἄπειρα φίδια, δηλητηριώδη τὰ περισσότερα. Κάτω ἀπὸ τὸ πυκνὸν καὶ ἀδιαπέραστον φύλλωμα τοῦ πυκνοῦ δάσους τρέχουν ἀμέτρητοι ποταμοὶ καὶ βογγοῦν ὀρμητικοὶ καταρράκται.

Τὰ νερὰ τῶν βροχῶν καὶ τῶν πηγῶν καὶ τὰ νερὰ τῶν

χιόνων γεμίζουν άδιακόπως τόν Γάγγην, τόν άγιον ποταμόν των 'Ινδών. Καί αυτός ποτίζει τό 'Ινδοσταν, πού τό έδημιούργησε μέ τήν λάσπην του. Κάτω είς τās έκβολάς του έσχημάτισε παμμέγιστον δέλτα, τήν Βεγγάλην, όλίγον μικροτέραν άπό τήν 'Ελλάδα. Είηαι όλόκληρος καλλιεργημένη καί δίδει πολλές έσοδείας κάθε χρόνον, προπάντων ρύζι. 'Ο ποταμός τήν τροφοδοτεί μέ άφθονα νερά καί μέ μισοσαπισμένα φύλλα καί ρίζας, πού κατεβάζει άπό τά δάση. Μία βαρεία μυρουδιά σπίλας αναβαίνει είς τόν άέρα άπό τήν άπέραντον πεδιάδα, όταν αί καυστικάί άκτίνες του ήλίου θερμαίνουσι τό έδαφος. Είς αυτό τό σάπισμα χρωστώ ή Βεγγάλη τόν μέγáλον της πλούτον, αλλά καί τήν χολέραν καί τήν πανώλην, πού δέν λείπουν άπό τούς συνοικισμούς των πτωχών 'Ινδών.

'Εκεί είς τό δέλτα του Γάγγη είηαι ή Καλκούτα, πόλις μεγάλη, όπως ή Βομβάη, τό σπουδαιότερον έμπορικόν κέντρον του 'Ινδοσταν.

5. Τό υγιεινότερον μέρος των 'Ινδίων είηαι τό Κασιμίρ ύψηλά είς τās κοιλάδας των 'Ιμαλαίων. Είηαι εύφορωτάτη περιοχή καί έχει πολλές πόλεις κτισμένας ύψηλότερα καί άπό τās ύψηλάς κορυφάς του ίδιου μας 'Ολύμπου. Αυτό του τόπου τό όνομα έπήραν τά μάλλινα ύφάσματα, πού λέγονται κασμίρια.

— "Άλλη σπουδαία περιοχή είηαι ή Πενταποταμία, μεταξύ 'Ινδοϋ καί Γάγγη, πλουσιωτάτη χώρα, μέ πρωτεύουσαν τήν Λαχώρην, άπό τήν όποιάν όνομάζονται μερικά ύφάσματα λαχούρια. Έως έδω, είς τήν Πενταποταμίαν καί τόν 'Ινδόν έφθασεν ό Μ. 'Αλέξανδρος μέ τόν στρατόν του.

'Η νήσος Κεϋλάνη, μισηή για τήν 'Ελλάδα, είς τήν έκτασιν, μέ πληθυσμόν όμως όσον καί ή χώρα μας, έχει έδαφος εύφορώτατον καί πρώτη αυτή δέχεται τās καλοκαιρινάς βροχάς. Παράγει άφθονα προϊόντα καί προπάντων τσάι, πού φορτώνεται είς τόν μέγáλον λιμένα της, τό Κολόμπο.

6. Οι Ἴνδοι εἶναι λαὸς πολιτισμένος ἀπὸ πολὺ παλαιὰ χρόνια. Τὰ ἀρχαῖα Ἰνδικὰ βιβλία τὰ μελετοῦν οἱ σοφοί, καθὼς μελετοῦν καὶ τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά. Οἱ «ἄραβικοὶ» ἀριθμοὶ εἶναι ἰδικῆ των ἐφεύρεσις, τοὺς ὠνομάσαμεν ὁμῶς «ἄραβικοὺς», διότι τοὺς ἐμάθαμεν ἀπὸ τοὺς ἄραβας, ἀλλὰ οἱ ἄραβες τοὺς λέγουν Ἰνδικούς.

Οἱ Ἴνδοι ἀποτελοῦν μὲ τοὺς εὐρωπαϊοὺς τὴν Ἰνδοεὐρωπαϊκὴν ὁμοεθνίαν, εἴμεθα δηλ. τῆς ἰδίας φυλῆς. Ἡ γλῶσσα μας καὶ αἱ ἄλλαι εὐρωπαϊκαὶ γλῶσσαι συγγενεοῦν πολὺ μὲ τὰς Ἰνδικάς.

Θρησκεία εἰς τὸ Ἰνδοστάν εἶναι ὁ βραχμανισμὸς, εἰς τὸ Δεκάν ὁ μωαμεθανισμὸς, καὶ εἰς τὴν Κεϋλάνην ὁ βουδισμὸς. Ὑπάρχουν καὶ ὀλίγοι χριστιανοί.

Αἱ Ἰνδίαι διοικοῦνται ἀπὸ τοὺς ἄγγλους. Ὀνομάζονται δὲ «Ἰνδικὴ Αὐτοκρατορία» μὲ αὐτοκράτορα τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας. Εἰς τὴν πόλιν Δελχὶ μένει ὁ «ἀντιβασιλεὺς» καὶ διοικεῖ τὴν ἀπέραντον αὐτὴν χώραν μὲ τὰ 350 000 000 κατοίκων.

Εἰς τὰς Ἰνδίας ὑπάρχουν 50 μεγάλαι πόλεις, πού ἔχουν περισσοτέρους ἀπὸ 100 000 κατοίκους ἢ κάθε μία. Αἱ μεγαλύτεραι ἀπὸ αὐτὰς εἶναι :

Καλκούτα	1 300 000	Χαΐδαραβάδ	400 000
Βομβάη	1 200 000	Καρατσι	300 000
Μαδράς	700 000	Κολόμπο	250 000
Δελχὶ	450 000	Βεναρὲς	200 000
Λαχώρη	450 000	Ἄλλαχαβάδ	200 000

7. Εἰς παλαιότερα χρόνια τὰ πλουσιώτατα προϊόντα τῶν Ἰνδιῶν (ἡ ζάχαρι, τὸ μοσχοκάρυδο, ἡ κανέλα, καὶ ἡ βανίλια, τὸ ρύζι καὶ τὸ τσάι, τὸ βαμβάκι, τὸ λουλάκι καὶ τὸ μετάξι, πολὺτιμα δέρματα τίγρεων καὶ ὑφάσματα, μαργαριτάρια, διαμάντια καὶ ἑλεφαντοκόκκαλο κλπ. κλπ.) ἤρχοντο εἰς τὴν Εὐρώπην μὲ καραβάνια ἀπὸ τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὴν Συρίαν. Πρῶτα-πρῶτα ἔφθαναν εἰς τὴν Βαγδάτην μὲ πλοῖα διὰ τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Ἐκεῖθεν ἐφορτώνοντο εἰς καραβάνια καμήλων ἕως τὴν Μεσόγειον

θάλασσαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης μὲ τὰ πλοῖα τῶν Ἑνετῶν.

Ὅταν κατεστράφη ἡ Βαγδάτη, ἐγένευσεν ἡ Μεσοποταμία καὶ ἡ Συρία ληστές. Κανένα караβάνι μὲ τὰ πολυτιμα ἔμπορεύματα τῶν Ἰνδιῶν δὲν ἤμποροῦσε νὰ περάσῃ πλέον. Ἐπειτα ἀπὸ χρόνια, οἱ Πορτογάλλοι, ἀπὸ τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς Εὐρώπης, εὗρηκαν τρόπον νὰ ἔρχωνται εἰς τὰς Ἰνδίας, χωρὶς νὰ κινδυνεύουν ἀπὸ τοὺς ληστές. Ἐταξίδευσαν γύρω ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν. Πρῶτος ἔκαμε αὐτὸ τὸ ταξίδι ὁ Βάσκος ντὲ Γκάμας καὶ ἐξ αἰτίας του ἐπλούτισε καὶ ἔγεινε μεγάλη ἡ Πορτογαλλία.

Ὁ δρόμος ὅμως αὐτὸς γύρω ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν εἶναι ἀτελείωτος, διὰ τοῦτο εὐρέθη ἄλλος συντομώτερος. Τὸν ἐτοίμασε ἕνας γάλλος μηχανικός, ὁ Λεσσέψ. Αὐτὸς ἤνοιξε τὴν διώρυγα τοῦ Σουέζ. Σήμερα χιλιάδες πλοῖα μεγάλα, ὑπερωκεάνεια, περνοῦν ἀπὸ τὸ Σουέζ κάθε χρόνον, διὰ νὰ μεταφέρουν ἔμπορεύματα καὶ ἐπιβάτας μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας.

Ἔργασία γιὰ τὰ παιδιά. 1. Δείξατε ἐπάνω εἰς τὸν χάρτην τὸ δρομολόγιον Πειραιῶς—Ἰνδιῶν. 2. Ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ εἰς τὸ Σουέζ εἶναι 40 ὥρων ταξίδι, ὑπολογίσατε πόσον εἶναι ἕως τὸ Ἄδεν ; τὴν Βομβάνη ;

3. Πῶς εἶναι ἡ ζωὴ εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην ; 4. Διατὶ εἰς τὰς Ἰνδίας βρέχει τὸ καλοκαίρι καὶ εἶναι ξηρασία τὸν χειμῶνα ; 5. Τί ἀποτελέσματα ἔχουν αἱ πολλαὶ βροχαὶ καὶ ἡ μεγάλη ζέστη εἰς τὰ δάση ; τὰ λειβάδια ; τὰ καλλιεργημένα μέρη ; Διατὶ τὸ Ἰνδοστάν εἶναι τὸ εὐφορώτερον μέρος τῶν Ἰνδιῶν ; 7. Διατὶ τὸ Κασιμίρ εἶναι τὸ ὑγιεινότερον ; 8. Ἐως ποῦ ἔφθασεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ;

9. Τί γνωρίζετε διὰ τὴν Κεϋλάνην ; 10. Ποῖος ἦτο ὁ παλαιότερος δρόμος μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἰνδιῶν ; 11. Ποῖον δρόμον ἀνεκάλυψεν ὁ Βάσκος δὲ Γκάμας ; 12. Ποίας συγκοινωνίας ἔχουν τώρα αἱ δύο χώραι ;

7. Καλλιέργεια ρυζιέρας στην Ίνδοκίνα

(Διὰ τὴν φυτρώση καὶ τὴν μεγαλώση τοῦ ρυζι, πρέπει τὸ χωράφι νὰ εἶναι πλημμυρισμένο με νερά. Εἰς τὴν εἰκόνα μας σιαμαῖοι γεωργοὶ ὀργώνουν, δηλ. ἀνακατεύουν τὴν λάσπην τοῦ χωραφιοῦ. Ἀπὸ τὰ πλατύγυρα ψάθινα καπέλα των, ποὺ σκιάζουν κεφάλι καὶ σῶμα κατὰ τὸ μεσημέρι, καταλαβαίνετε τί μεγάλη ζέστη κάμνει ἐκεῖ!)

9. Ίνδοκίνα

1. Ἡ χερσόνησος τῶν Ἰνδιῶν ἔχει ἀνατολικά τὸ ταίρι της, τὴν χερσόνησον τῆς Ἰνδοκίνας. Αἱ δύο χερσόνησοι ἔχουν πολλὰς ὁμοιότητας: ἀφθόνους βροχὰς τὸ καλοκαίρι, ξηρασίαν τὸν χειμῶνα· πυκνὰ παρθένα δάση με ἐλέφαντας, ρινοκέρους, τίγρεις καὶ πιθήκους· ποταμούς μεγάλους πολυύδρους, ποὺ κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ κεντρικὰ ὄροπέδια τῆς Ἀσίας· πεδιάδας πλημμυρισμένας με νερά, ὅπου καλλιεργεῖται ρύζι. Ἐδῶ μάλιστα, εἰς τὴν Ἰνδοκίναν, τὸ ρύζι εἶναι τὸ σπουδαιότερον εἰσόδημα καὶ ἡ κυριωτέρα τροφή τῶν κατοίκων της. Ἡ πόλις Ραγγούν εἶναι τὸ μεγαλύτερον ρυζολίμανον τοῦ κόσμου.

Εἰς τὸν χάρτην ἡμποροῦμεν νὰ εὕρωμεν καὶ ἄλλας ὁμοιότητας, ὅπως π. χ. ὅτι αἱ Ἰνδίαὶ ἔχουν πρὸς Ν. τὴν Κεϋλάνην καὶ ἡ Ἰνδοκίνα τὴν χερσόνησον τῆς Μαλάκ-

κας. Καί ὅπως εἰς τὴν Κεϋλάνην εὐρίσκεται τὸ Κολόμπο, διὰ νὰ ἀνθρακεύουν τὰ πλοῖα καὶ νὰ φορτώνουν, ἔτσι, εἰς τὴν Μαλάκκαν, εἶναι ἡ **Σιγγαπούρη**, πού ἐκτίσθη διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν.

2. Μὲ ὅλας ὁμως αὐτὰς τὰς ὁμοιότητας, δὲν λείπουν καὶ αἱ διαφοραί. Πρῶτον οἱ λαοὶ τῆς Ἰνδοκίνας δὲν εἶναι Ἰνδοί, δὲν ἀνήκουν εἰς τὴν λευκὴν φυλὴν, ἀλλὰ **μογγόλοι** καὶ εἰς τὰ νότια **μαλαῖοι**. Δεύτερον ὁ πληθυσμὸς ἐδῶ δὲν εἶναι τόσον μέγας καὶ πυκνός, καθὼς εἰς τὰς Ἰνδίας. Ὅχι διότι αἱ καλλιεργημέναι ἐκτάσεις δὲν εἶναι εὐφοροί, ἀλλὰ διότι τὰ δάση, τὰ πυκνὰ παρθένα δάση διώχνουν τὸν ἄνθρωπον καὶ σκεπάζουν πολὺ μέγαλο μέρος τῆς χώρας. Ἐπειτα ἡ Ἰνδοκίνα δὲν ἔχει τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἰνδιῶν. Οἱ πληθυσμοὶ τῆς εἶναι καθυστερημένοι καὶ ζοῦν ἐκεῖ, ἀκόμη καὶ τώρα, λαοὶ μισοάγριοι. Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν θρησκείαν διαφέρουν. Εἰς τὴν Ἰνδοκίναν ἐπικρατεῖ ὁ Βουδισμὸς.

3. Ἡ Ἰνδοκίνα εἶναι χωρισμένη εἰς τρεῖς περιοχάς : τὴν δυτικὴν μὲ τὴν πόλιν Ραγγούν, πού διοικεῖται ἀπὸ τοὺς ἄγγλους· τὴν ἀνατολικήν, πού διοικεῖται ἀπὸ τοὺς γάλλους καὶ τὸ ἐλεύθερον κράτος τοῦ **Σιάμ**, πού εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν δύο ἄλλων καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὸ **Εάγκοκ** (500 000).

Ἡ Ἰνδοκίνα ἐξάγει ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ρύζι, καουτσούκ καὶ πολύτιμα ξύλα (τίκ, ἔβενον καὶ ἄλλα).

Ἔργασία διὰ τὰ παιδιὰ. 1. Ποῦ εὐρίσκεται ἡ Ἰνδοκίνα ; 2. Τί κλίμα ἔχει ; 3. Ποῖαν βλάστησιν καὶ προϊόντα ; 4. Αἱ τρεῖς χῶραι τῆς καὶ αἱ μεγαλύτεραι πόλεις τῆς.

10. Τὸ ἀπέραντον θερμότητιον τοῦ Μαλαϊκοῦ πολυνήσου

1. Ἡ Σουμάτρα, ἡ Ἰάβα, ἡ Βόρνεο, ἡ Κελέβη, αἱ Φιλιππῖναι μαζὶ μὲ χιλιάδας ἄλλας μικρῶν νησιῶν ἀπο-

τελοῦν τὸ Μαλαϊκὸν πολύνησον. Εἰς τὸν χάρτην σας τῆς Ἀσίας ἴσως φαίνεται καὶ ἡ Ἑλλάς. Παρατηρήσατε, λοιπόν, τί θὰ ἦτο τὸ Αἶγαϊον μας μὲ τὰς Κυκλάδας του καὶ τὰ Δωδεκάνησα καὶ τὴν Κρήτην μέσα εἰς τὴν ἀπεραντον ἕκτασιν τοῦ Μαλαϊκοῦ πολυνήσου! Μία παραμικρὰ γωνίτσα χαμένη κάπου ἐκεῖ. Ἀπὸ τὰς νήσους αὐτὰς ἡ Ἰάβα, πού δὲν εἶναι καὶ ἡ μεγαλυτέρα, ἔχει ἕκτασιν ὄσσην καὶ ἡ χώρα μας. Ὑπολογίσατε, λοιπόν, τὴν ἕκτασιν καὶ τῶν ἄλλων νήσων.

Ἐκεῖ πού εὐρίσκεται τὸ Μαλαϊκὸν πολύνησον, πρὸς Ν. τῆς Ἰνδοκίνας, μεταξὺ Ἰνδικοῦ καὶ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ, ἠμπορεῖτε νὰ καταλάβετε τί κλίμα ἔχει Ἐκεῖ πλέον δὲν ὑπάρχει μία ὀρισμένη ἐποχὴ βροχῶν. Ὅλας τὰς ἐποχὰς βρέχει καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἄνεμοι φέρουν βροχὰς. Ἀπὸ ὅπου καὶ ἂν φυσήσῃ ὁ ἄνεμος (ἐκτὸς ἀπὸ τὰς ἐρήμους τῆς Αὐστραλίας) θὰ φέρῃ ἐπάνω ἀπὸ τὰς νήσους πυκνοὺς ἀτμοὺς ἀπὸ τὰς θαλάσσας.

Δὲν βρέχει, βέβαια, κάθε ἡμέραν, ἀλλὰ κάθε ἡμέραν σκοτεινά, βαριά νέφη σκεπάζουν τὸν ὀρίζοντα. Ὅμως καὶ ὅταν δὲν βρέχη, δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι ξηρασία. Ἐνοχλητικὴ ὑγρασία πλημμυρίζει τὰς χώρας αὐτάς. Ὅσοι ἔχουν μείνει ὀλίγην ὥραν μέσα εἰς θερμοκήπιον, ἠμποροῦν νὰ σχηματίσουν κάποιαν ἰδέαν διὰ τὸ κλίμα τῶν μερῶν αὐτῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουν πάντοτε καλοκαίρι. Οἱ εὐρωπαῖοι ὑποφέρουν πολὺ εἰς τὰς νήσους αὐτάς. Ἡ μεγάλη ζέστη προκαλεῖ ἀδιάκοπον ἰδρῶτα, καὶ ἡ φοβερὰ ὑγρασία ἐμποδίζει τὴν ἐξάτμισίν του. Διὰ τοῦτο μέσα εἰς τὰ ἑκατομμύρια τῶν μαλαίων, τῶν Ἰνδῶν καὶ τῶν κινέζων, πού ζοῦν εἰς τὰ μέρη αὐτά, δὲν ὑπάρχουν παρὰ ὀλίγα μόνον χιλιάδες εὐρωπαίων, πού διαλέγουν τὰ ὑγιεινότερα μέρη διὰ νὰ κατοικήσουν.

2. Φαντασθῆτε τώρα τὴν βλάστησιν αὐτῶν τῶν νήσων. Τὰ δάση ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν ἀκροθαλασσιὰν καὶ φθάνουν ἕως τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν. Καὶ τί δάση! Οἱ ἐπιστήμονες τὰ ὀνομάζουν «ὕγρα δάση». Εἶναι πυκνὰ καὶ ἀδιαπέραστα, τὸ ἔδαφος τῶν σκεπάζεται ἀπὸ παχὺ

8. Χωριό τῆς Βόγνεο

(Ξύλινα σπίτια ἐπάνω εἰς πασσάλους, ἢ ἐπάνω εἰς πλωτὴν σχεδιάν ἢ καὶ μόνον βάρκες εἶναι ὁ πλέον συνηθισμένος τρόπος κατοικίας τῶν Ἰνδῶν νησιωτῶν, Ἰνδοκινέζων καὶ κινέζων, ὅσοι κατοικοῦν πλησίον εἰς ποταμούς καὶ λίμνας).

στρῶμα βρύων, οἱ κορμοὶ τῶν δένδρων εἶναι ὑγροὶ καὶ τυλιγμένοι σὲ πυκνὸν πέπλον περιπλοκάδων, ποὺ περνοῦν ἀπὸ κορμὸν εἰς κορμὸν, ἐνῶ, ὑψηλότερα, ἡ φυλλωσιὰ τῶν δένδρων σχηματίζει μίαν συνεχῆ βαθυπρασίνην στέγην. Μόνον εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη τῶν βουνῶν ὀλιγοστεύει ἡ ὑγρασία καὶ τὸ δάσος γίνεται κάπως ἀραιότερον.

Μέσα εἰς τὰ παρθένα αὐτὰ δάση, οἱ ἰθαγενεῖς τοῦ τόπου μαζεύουν τὰ ἀκριβώτερα δασικὰ προϊόντα: πολὺτιμα ξύλα γιὰ ἔπιπλα (τίκ, σιδηρόξυλον, ἔβενον), πιπέρι, μοσχοκάρυδα, μοσχοκάρφια, κανέλλα, βανίλλια, καὶ πολλὰ ἄλλα. Ἐκεῖ φυτρώνουν τὰ δένδρα, ποὺ τὸ ρετσίνι των εἶναι καουτσούκ καὶ γουταπέρκα, ἄλλα ποὺ ἀπὸ τὸν φλοιὸν των βγάζουν τὸ κινίνο, τὴν καμφοράν καὶ ἄλλα πολλὰ. Ἡ μπανανιά καὶ ἡ Ἰνδικὴ καρυδιά καὶ πλῆθος ἄλλα καρποφόρα δένδρα, φυτρώνουν μόνον τῶν καὶ δίδουν ἀφθόνους καρπούς.

3. Ἄλλὰ ὁ πολὺς πληθυσμὸς δὲν ζῆ ἀπὸ τοὺς καρπούς

των δασών, ζη από την γεωργίαν. Τὰ μεγαλύτερα και γονιμότερα κτήματα τὰ κατέχουν εὐρωπαῖοι και τὰ καλλιεργούν με μαλαίους, κινέζους και Ἰνδούς. Ἐκεῖ καλλιεργούν ρύζι διὰ τοὺς ἐργάτας και πολύτιμα εἶδη διὰ τὸ ἐμπόριον, προπάντων καπνά, ζαχαροκάλαμον, καφέ και τσαΐ. Καταλαβαίνετε ὅτι εἰς τοὺς τόπους αὐτοὺς με τὸ τόσο θερμὸν και ὑγρὸν κλίμα, πού δὲν ἔχουν ποτὲ χειμῶνα, ἢ σπορὰ και ὁ θερισμός, τὸ φύτευμα και ὁ τρύγος γίνονται ἀδιακόπως, χωρὶς νὰ περιμένη κανεὶς ἐποχάς.

4. Τώρα ἡμποροῦμεν νὰ ἐννοήσωμεν πῶς εἰς μόνην τὴν Ἰάβαν, πού ἔχει ἕκτασιν σάν τὴν Ἑλλάδα, ζοῦν ὄχι ἐξήμισυ, ὅπως ἐδῶ, παρὰ τριανταεξήμισυ ἑκατομμύρια κάτοικοι.

Ἡ Σουμάτρα, ἡ Βόρνεο και ἡ Κελέβη ἔχουν ὀλιγώτερον πληθυσμόν, διότι εἶναι ἀκόμη ἀκαλλιέργητοι. Ἐκεῖ κατοικοῦν και ἄγριοι, ἀκόμη και ἀνθρωποφάγοι. Προωδευμένοι, ὅπως ἡ Ἰάβα, εἶναι αἱ Φιλιππῖναι με τὴν πρωτεύουσάν των τὴν Μανίλλαν.

Εἰς ὀλόκληρον τὸ πολύνησον ἡ μεγαλύτερα πόλις εἶναι ἡ Βαταβία τῆς Ἰάβας με 500 000 κατοίκους.

Ἡ Σουμάτρα, ἡ Ἰάβα, ἡ Κελέβη και τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Βόρνεο ἀνήκουν εἰς τὴν Ὀλλανδίαν και ὀνομάζονται Ὀλλανδικαὶ Ἰνδίαί. Ἔτσι ἐξηγεῖται πῶς ἡ Ὀλλανδία προμηθεύει εἰς τὸν κόσμον κινίνο, ζάχαριν, καφέ, ἀρωματικά διάφορα.

Τὰς Φιλιππῖνας τὰς ἐξουσιάζει ἡ Ἀμερικὴ.

Ἔργασία διὰ τὰ παιδιὰ. 1. Ποῖα εἶναι τὰ μεγάλα νησιὰ τοῦ Μαλαϊκοῦ πολυνήσου; 2. Τί κλίμα ἔχουν και ποῖαν βλάστησιν; 3. Ποῖα κράτη τὰ διοικοῦν;

11. Ἡ Κίνα και οἱ κινέζοι

1. Ὁ εὐρωπαῖος ταξιδιώτης, πού θὰ φθάσῃ εἰς κινεζικὸν λιμένα, δὲν θὰ συναντήσῃ πλέον οὔτε κινέζους με μακρὰν πλεξούδα οὔτε κινεζοπούλας με σφικτοδεμένα τὰ πόδια των, διὰ νὰ μὴ μεγαλώνουν. Καὶ ἡ μία μόδα και ἡ

9. Ἡ κινεζικὴ οἰκογένεια εἶναι πάντοτε πολύτεκος. Τὰ κινεζόπουλα τὰ ἀνατρέφουν μὲ πολλὴν τρυφερότητα καὶ δὲν τὰ κτυποῦν ποτέ. Παρατηρήσατε τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν: ἀνώμαλον μέτωπον, πετακτὰ μῆλα, μικρὰ λοξὰ μάτια, πλακουτῆ μύτη.

ἄλλη κατηργήθησαν ἀπὸ τότε πού εἰς τὴν Κίναν ἔγινε δημοκρατία (1912). Τὴν μόδαν τῶν μικρῶν ποδιῶν τὴν ἐγκατέλειψαν, διότι ἦτο ἀνθυγιεινὴ καὶ τὴν ἄλλην, τῆς μεγάλης πλεξούδας, διότι ἦτο δεῖγμα σκλαβιάς. Τὴν εἶχαν ἐπιβάλλει εἰς τοὺς κινέζους οἱ Μαντζού, ὅταν—300 χρόνια πρὶν—ἐκυρίευσαν τὴν Κίναν καὶ ἔκαμαν αὐτοκρατορίαν.

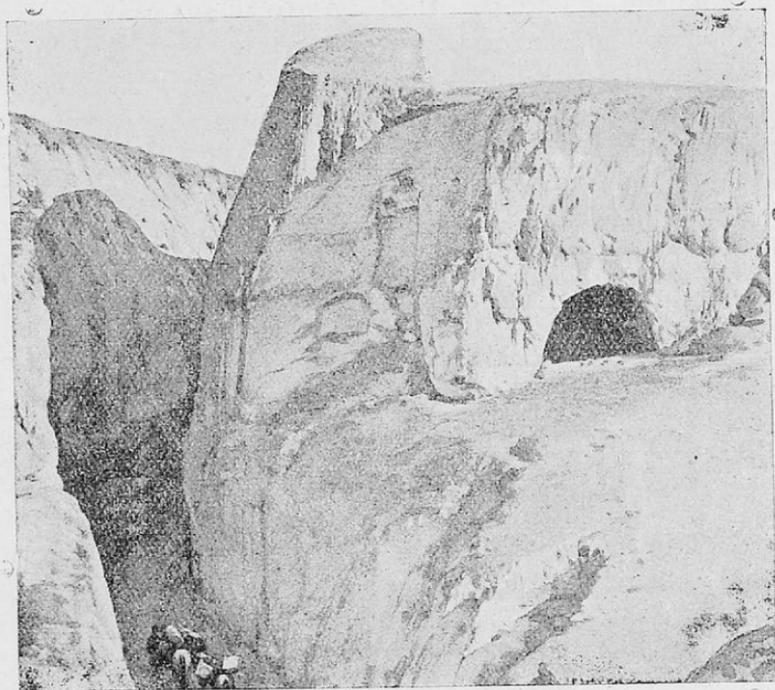
Τὸ παραδοξότερον, πού θὰ ἴδῃ ὁ εὐρωπαῖος ταξιδιώτης εἰς τοὺς μεγάλους κινεζικοὺς λιμένας τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ποταμῶν εἶναι ἡ «**βάρκα-σπίτι**». Ἐκατομμῦρια κινέζοι δὲν ἔχουν σπίτι ἔξω εἰς τὴν ξηρὰν, ἀλλὰ κατοικοῦν οἰκογενειακῶς μέσα εἰς τὴν βάρκα τῶν. Τὴν ἔχουν σκεπάσει μὲ καμπυλωτὴν ψάθαν διὰ ν' ἀποφεύγουν τὴν βροχὴν καὶ τὸν ἥλιον. Ἐκεῖ μαγειρεύουν τὸ ρύζι τῶν, ἐκεῖ ἔχουν τὸ σπιτικό τῶν, ἐκεῖ κοιμῶνται. Χιλιάδες «**βάρκες-σπίτια**», ὅλαι μὲ τὸ καμπυλωτὸν σκέπασμα, γεμίζουν τὰς ὄχθας τῶν κατοικουμένων ποταμῶν, κολλητὰ ἢ μία εἰς τὴν ἄλλην. Ἐξω, εἰς τὴν ξηρὰν, εἶναι μόνον αἱ παγόδαι, ὅπως λέγονται οἱ ναοὶ τῶν κινέζων, τὰ δημόσια κτίρια,

τά καταστήματα, αἱ ἐπαύλεις τῶν πλουσίων κινέζων καὶ ἡ συνοικία τῶν εὐρωπαίων.

2. Ἡ Κίνα εἶναι μία πολὺ μεγάλη χώρα. Κατέχει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας, ἀπὸ τὰ παγωμένα ὄροπέδια τοῦ Θιβέτ καὶ τὰς ἐρήμους τῆς Μογγολίας ἕως τὴν Σινικὴν θάλασσαν. Δύο μεγάλοι ποταμοὶ τὴν διασχίζουν, ὁ Κίτρινος εἰς τὰ βόρεια, καὶ ὁ Κυανὸς εἰς τὸ μέσον, ποὺ καταβαίνουν καὶ οἱ δύο ἀπὸ τὸ Θιβέτ. Πόσον ὅμως διαφορετικοὶ εἶναι οἱ δύο αὐτοὶ ποταμοί, τὸ βλέπομεν εἰς τὸν χάρτην. Ὁ Κίτρινος οὔτε μίαν πόλιν δὲν ἔχει εἰς τὰς ὄχθας του καὶ εἰς τὰς ἐκβολὰς του. Ὁ μέγας λιμὴν τοῦ Τιέν-τσιν καὶ τὸ Πεκίνον τὸν ἔχουν καλὰ ἀποφύγει. Διότι εἶναι τρομερὸς ὁ Κίτρινος ποταμός, αἱ πλήμμυραὶ του καταστρεπτικαὶ καὶ συχνὰ ἀλλάσσει κοίτην μέσα εἰς τὴν μεγάλην κινεζικὴν πεδιάδα. 50 000 ἐργάται καταγίνονται ἀδιακόπως νὰ προφυλάξουν τὴν πλουσίαν πεδιάδα ἀπὸ τὰς καταστροφὰς του.

Ἀντιθέτως, ὁ Κυανός, ἤρεμος καὶ πλωτός, εἶναι ὁ ἀγαπητὸς ποταμὸς τῶν κινέζων, ὁ μεγαλύτερος φυσικὸς δρόμος εἰς τὴν ἀπέραντον χώραν των. Δι' αὐτὸ ὑπάρχουν πολλαὶ πόλεις εἰς τὰς ὄχθας του, ὅπως βλέπετε εἰς τὸν χάρτην. Ἡ Σαγκάη, τὸ Ναγκίν, καὶ ἡ τρίπολις τοῦ Χανκέου ἔχουν ἑκατομμύρια κατοίκους.

3. Εἰς τὴν Κίναν κατοικοῦν 400 ἑκατομμύρια ἄνθρωποι καὶ ζοῦν οἱ περισσότεροι ἀπὸ τὴν γεωργίαν. Ἡ Κίνα εἶναι πολὺ εὐφορος τόπος καὶ τὸν κάμνουν εὐφωρότερον οἱ καλοκαιρινοὶ μουσσῶνες μὲ τὰς ἀφθόλους βροχὰς καὶ οἱ γεωργοὶ τῆς μέτρητης καλλιέργειας. Παράγει ρύζι, σιτᾶρι καὶ πατάτες, μὲ τὰ ὅποια τρέφονται οἱ κάτοικοί της. Εἰς τὰ νότια μέρη της, ποὺ εἶναι θερμότερα, καλλιεργεῖται τσάϊ καὶ ζαχαροκάλαμον. Ἡ Κίνα ἦτο ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν καὶ εἶναι καὶ σήμερα, ἡ χώρα τῆς μετᾶξης. Ἄν οἱ κινέζοι κατέστρεψαν τὰ δάση τῆς πατρίδος των, διὰ νὰ καλλιεργήσουν τὸ

10. Ἡ κινεζικὴ γῆ

(Εἶναι τόσοσ ἐϋθρυπτος ὁ κίτρινος αὐτὸς πηλός, ὥστε τὰ νερά ἀνοίγουν εὐκόλα βαθεῖας κοίτας. Ἀκόμη καὶ οἱ δρόμοι εἰς τὴν πεδιάδα αὐτὴν ἔχουν βάθος πολλῶν μέτρων. Τὸ ἔδαφος τῆς κινεζικῆς πεδιάδος εἶναι τόσοσ πολύτιμον, ὥστε δύσκολα ὁ κινεζικὸς γεωργὸς ἀποφασίζει νὰ τὸ σκεπάσῃ μὲ σπῖτια καὶ αὐλάς. Προτιμᾷ νὰ ζῆ ζῶν τρωγλοδύτου μέσα εἰς σπήλαια, πού τὰ ἀνοίγει εἰς τὰς ἀποτόμους πλευράς τῶν κοιλάδων, ὅπως αὐτὸ πού βλέπετε εἰς τὴν εἰκόνα.)

ἔδαφός της, ὅμως ἔχουν φυτεύσει ἑκατομμύρια μορεόδενδρα διὰ τοὺς μεταξοσκώληκας. Ἀπὸ τοὺς κινεζικοὺς ἔμαθαν οἱ ἄλλοι λαοὶ τὴν τέχνην τῆς μεταξοσκωληκοτροφίας. (Γνωρίζετε πῶς δύο καλόγηροι ἔφεραν αὐτὴν τὴν τέχνην εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.)

Τὸ εὐφορώτερον μέρος τῆς Κίνας εἶναι τὸ μεγάλο βαθύπεδον, πού τὸ διαρρέουν οἱ δύο ποταμοὶ της. Τὸ

ἔδαφος τῆς πεδιάδος αὐτῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ κίτρινον πηλόν, ποὺ τὸν ἔστρωσαν ἐκεῖ οἱ ἄνεμοι καὶ οἱ ποταμοί. Ὁ κίτρινος αὐτὸς πηλός, σχηματίζει παχύτατον στῶμα, ἑκατοντάδων μέτρων βάθους. Εἰς αὐτὴν, λοιπόν, τὴν «**χώραν τοῦ κίτρινου χωματός**», ποὺ θὰ ἐχωροῦσαν μόνον 5 κράτη σὰν τὴν Ἑλλάδα, κατοικοῦν 20 φορές περισσότεροι ἄνθρωποι ἀπὸ ὅσοι εἰς τὴν χώραν μας. Τόσον εἶναι πυκνοκατοικημένη! Οἱ κινέζοι μὲ τὴν ἔντατικὴν καλλιέργειαν, τὴν ἔχουν μεταβάσει εἰς ἀπέραντον κῆπον.

4. Ἡ Κίνα μὲ τόσον εὐφορον ἔδαφος, ἡμπορεῖ νὰ θρέψῃ πολὺ μεγάλον πληθυσμὸν καὶ μάλιστα πληθυσμὸν ὀλιγαρκῆ, ποὺ τοῦ φθάνει ὀλίγον ρύζι ὡς τροφή, καὶ μία βάρκα ἢ μικρὸν σπήλαιον ἢ πτωχικὴ καλύβη ὡς κατοικία. Διὰ τοῦτο ἡ **Κίνα εἶναι ἡ πλέον πυκνοκατοικημένη χώρα τοῦ κόσμου**, περισσότερο καὶ ἀπὸ τὰς Ἰνδίας.

Ὅμως καὶ μὲ ὄλην αὐτὴν τὴν πυκνότητα, ὁ πληθυσμὸς τῆς πλεονάζει, καὶ ἔχει ξεχειλίσει, ὅπως τὰ νερὰ πλημμυρισμένου ποταμοῦ, πρὸς τὰς γειτονικὰς τῆς χώρας: τὴν Μογγολίαν, τὸ Θιβέτ, τὴν Ἰνδοκίναν. Ἐκατομμύρια κινέζοι ζοῦν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν Αὐστραλίαν ὡς ἐργάται, εἰς τὴν Ἰάβαν ὡς γεωργοὶ καὶ εἰς ὄλας τὰς χώρας τοῦ κόσμου ὡς ἔμποροι.

Οἱ κινέζοι εἶναι λαὸς τῆς **μογγολικῆς** φυλῆς (κίτρινωπὸν χρῶμα, πετακτὰ μῆλα, λοξὰ μάτια, ἴσια μαῦρα μαλλιά), εἰρηνικοὶ καὶ ἐργατικοί. Εἶναι οἱ καλύτεροι γεωργοὶ τῆς Ἀσίας, οἱ ἐπιτηδειότεροι τεχνῖται εἰς τὰ εἶδη τῆς πορσελάνης. Τὰ κινέζικα φλυτζάνια, πιάτα, βάζα κλπ. εἶναι τὰ ὠραιότερα καὶ ἀκριβότερα τοῦ κόσμου.

5. Ὁ πολιτισμὸς τῶν κινέζων εἶναι ἀρχαιότατος, ὅπως καὶ τῶν Ἰνδῶν. Πολλὰς ἐφευρέσεις εἶχον κάμει οἱ κινέζοι πρὶν ἀπὸ τοὺς εὐρωπαίους. Ἦξεραν τὴν πυρίτιδα, ἀλλὰ δὲν τὴν μετεχειρίζοντο παρὰ μόνον διὰ πυρο-

11. Οἱ Θιβετανοὶ αὐτοὶ βγάζουν τὴν γλῶσσαν, ὄχι διὰ νὰ σᾶς περιπαίξουν, ἀλλὰ διὰ νὰ σᾶς χαιρετήσουν μὲ τὸν τρόπον, πού συνειθίζεται εἰς τὴν χώραν των.

Παρατηρήσατε τὰ δερμάτινα φορέματα καὶ ὑποδήματα, καμωμένα ἀπὸ τὸ πυκνόμαλλον δέρμα τῶν γιάκ.

*Μικκί
Σαγγαί Σαγγαί*

τεχνήματα. Ἐγνώριζαν τὴν ναυτικὴν πυξίδα, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐχρησιμοποίησαν διὰ νὰ ἀνακαλύψουν καὶ νὰ κατακτήσουν νέας χώρας, ὅπως ἔκαμαν οἱ εὐρωπαῖοι. Κατεσκεύαζαν χαρτί, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ νὰ κάμνουν μὲ αὐτὸ παιγνίδια, μικρὰ ἐπιπλα καὶ σόλες παπουτσιῶν παρά βιβλία. Ὁ πολιτισμὸς των εἶχε μείνει στάσιμος.

Ἔως τὰ τελευταῖα χρόνια οἱ κινέζοι δὲν ἐδέχοντο ξένους εἰς τὴν χώραν των. Οἱ ἴδιοι δὲν ἐταξίδευαν εἰς ξένας χώρας. Ἔμεναν εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς των, ὅπου κάθε οἰκογένεια ἐλάτρευε τοὺς προγόνους τῆς. Ὅμως πρὸ 50 ἐτῶν ἡ Κίνα εἶναι ἀνοικτὴ εἰς τοὺς ξένους. Οἱ τρεῖς μεγάλοι ἐμπορικὸι λιμένες : τὸ **Τιέν-Τσιν** εἰς τὰ βόρεια, ἡ **Σαγκάη** εἰς τὸ μέσον, καὶ ἡ **Καντὼν** εἰς τὰ νότια εἶναι αἱ τρεῖς μεγάλαι πύλαι, ἀπὸ τὰς ὁποίας οἱ

κινέζοι δέχονται τὸν πολιτισμὸν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικής.

Ἔργασία διὰ τὰ παιδιά. 1. Ποῦ εἶναι ἡ Κίνα ; καὶ ποῖοι μεγάλοι ποταμοὶ τὴν διασχίζουν ; 2. Κατὰ τί διαφέρουν οἱ δύο ποταμοὶ τῆς ; 3. Ποῖαι εἶναι αἱ μεγάλαι ἐμπορικαὶ πόλεις τῆς ; 4. Τί παράγει ἡ Κίνα ; Ποῖα εἶναι ἡ πλέον εὐφορος περιοχὴ τῆς ; 5. Συγκρίνατε ἐπάνω εἰς τὸν χάρτην τὴν Κίνα καὶ τὴν Ἑλλάδα.

12. **Τὸ μεγαλύτερον ἐξόγκωμα ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς**

1. Δυτικὰ τῆς Κίνας καὶ βορείως τῶν Ἰνδιῶν εὐρίσκεται μία χώρα, ποὺ δὲν ὑπάρχει ὁμοία εἰς τὸν κόσμον. Ἐκατὸν ὄροσειραί, αἱ μακρότεραι καὶ ὑψηλότεραι τῆς γῆς, ἐνωμέναι μὲ τεράστια ὄροπέδια, σχηματίζουν, ὅλαι μαζί, πελώριον ἐξόγκωμα, τὸ μεγαλύτερον ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Αὐτὸ εἶναι τὸ **Θιβέτ**, ἡ ὑψηλότερα χώρα τοῦ κόσμου, ἀποκλεισμένη μέσα εἰς πανύψηλα βουνά, ποὺ τὰ σκεπάζουν αἰώνια χιόνια καὶ τὰ δέρνουν ἀδιάκοπα αἱ χιονοθύελλαι.

Μία ἀπὸ τὰς 100 αὐτὰς ὄροσειρὰς εἶναι καὶ τὰ Ἴμαλάια, τὰ μεγαλύτερα βουνὰ τοῦ κόσμου. Εἶναι τόση ἡ ἔκτασις των, ὥστε εἰς τὴν θέσιν των θὰ ἤμποροῦσαν νὰ χωρέσουν 5 χώραι σὰν τὴν Ἑλλάδα ! Μία κορυφὴ τῶν Ἴμαλαίων εἶναι τὸ **Ἐβερεστ**, τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς γῆς (8840 μέτρα), τὸ μόνον ποὺ δὲν κατάρθωσαν ἀκόμη νὰ ἀναβοῦν οἱ ὄρειβάται

Οἱ Θιβετανοὶ ἐκεῖ ἐπάνω ζοῦν μίαν ζωὴν γεμάτην στερήσεις. Τὴν τροφήν των τοὺς τὴν δίδει ἡ κτηνοτροφία. Βόσκουν πρόβατα καὶ γιὰκ, εἶδος μακρομάλλων βοδιῶν. Τὸ Θιβέτ εἶναι τὸ «Ἅγιον Ὄρος» τῶν βουδιστῶν. Τὸ ἕν τρίτον τῶν κατοίκων του εἶναι καλόγηροι καὶ ἡ **Λάσσα**, ἡ πρωτεύουσά του, εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ Δαλαΐ-Λάμα, τοῦ πατριάρχου τῶν βουδιστῶν, ὅπως θὰ ἐλέγαμεν ἡμεῖς.

12. Οικογένεια Ίαπώνων εις τὸ ἐργαστήριόν της

(Οἱ ἰάπωνες, ὅπως καὶ οἱ κινέζοι, εἶναι πολὺ λεπτοὶ τεχνίται ἀγγειοπλάσται καὶ κοσμηματογράφοι. Τὰ κινεζικὰ καὶ ἰαπωνικὰ ἀγγεῖα, φλυτζάνια, πιάτα, βάζα εἶναι τὰ ἀκριβότερα τοῦ κόσμου. Οἱ ἰάπωνες εἶναι λεπτοκαμωμένοι καὶ μᾶλλον μικροῦ ἀναστήματος, ἀλλὰ πολὺ δραστήριοι καὶ ἔξυπνοι).

13. Εἰς τὴν χώραν τῶν χρυσανθέμων

1. Ἡ ἀνατολικὴ Ἀσία κλείεται ἀπὸ μίαν μακροτάτην ἀλυσίδα, πὺ τὴν ἀποτελοῦν 4 000 νησιά, μεγάλα καὶ μικρά. Αὐτὴ εἶναι ἡ Ἰαπωνία, «ἡ χώρα τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου καὶ τῶν χρυσανθέμων». Τὸ ἔδαφος τῶν νήσων αὐτῶν, κατακομματιασμένο ἀπὸ φοβεροὺς σεισμοὺς καὶ γεμάτο ἠφαιστεια, εἶναι καταπληκτικὰ ἀνώμαλον. Εἰς τὸ μέσον τοῦ μεγαλυτέρου νησιοῦ, ὑψώνεται τὸ μεγαλοπρεπέστατον ἠφαιστειον **Φουτζιγιάμα** (3750 μέτρα), πὺ δεσπόζει ἐπάνω εἰς τὸν Εἶρη-

νικόν Ὠκεανόν καί εἶναι τὸ «ἅγιον ὄρος» τῆς Ἰαπωνίας.

Τὰ νησιά τῆς Ἰαπωνίας τοποθετημένα εἰς μίαν τόσον μακρὰν γραμμὴν, ἀπὸ τὰ βόρεια πρὸς τὰ νότια, ἔχουν ὅλα τὰ κλίματα τῆς γῆς. Ἡ **Φορμόζα**, ἡ νοτιωτέρα Ἰαπωνικὴ νῆσος, ἔχει κλίμα θερμόν, ὅπως ἡ Ἰνδοκίνα. Τὰ **κεντρικὰ νησιά** τῆς ἀλυσίδος ἔχουν κλίμα εὐκρατόν, ὅπως τὸ ἰδικόν μας, ἀλλὰ μὲ πολὺ περισσοτέρας βροχᾶς. Τὰ βόρεια, τῶν **Κουρίλων** καὶ ἡ **Σαχαλίνη**, ἔχουν κλίμα ψυχρόν σιβηρικόν.

2. Τὰ κεντρικά, λοιπόν, νησιά τῆς Ἰαπωνίας ἔχουν τὸ καλύτερον κλίμα καὶ ἐκεῖ ἡ βλάστησις εἶναι πλουσιωτάτη, ἀπὸ τὰ χαμηλὰ παράλια μέρη, ἕως τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν. Εἰς τὸ γόνιμον ἠφαιστειακόν ἔδαφος μὲ τὰς ἀφθόνους βροχᾶς καὶ τὴν ἐξαιρετικὴν καλλιέργειαν παράγονται πλουσιώτατα εἶδη: τσάι, πατάτες, ρύζι, καπνά, μήλα, κανέλλα, βαμβάκι, μετᾶξι καὶ λουλούδια, πολλὰ λουλούδια, προπάντων χρυσάνθεμα, ποὺ φυτρώνουν μόνον τῶν καὶ εἶναι τὸ ἔθνικόν λουλούδι τῆς Ἰαπωνίας.

Τὰ παράλια τῶν Ἰαπωνικῶν νησιῶν, καθὼς εἶναι κατακομματιασμένα, ἔχουν πάρα πολλοὺς λιμένας καὶ οἱ κάτοικοί των ἔγιναν ἐπιδέξιοι ναυτικοὶ καὶ ψαράδες. Ἔως εἰς τὴν χώραν μας, τὴν θαλασσινὴν Ἑλλάδα, φθάνουν τὰ νόστιμα θαλασσινὰ τῶν Ἰαπωνικῶν θαλασσῶν, διατηρημένα σὲ κουτιά (ἄστακοί, καβούρια, στρείδια κλπ.).

Τὸ ἔδαφος τῆς Ἰαπωνίας, ἂν καὶ εἶναι μόνον 3 φορές μεγαλύτερον τῆς Ἑλλάδος, διατρέφει δεκαπλάσιον πληθυσμόν!

3. Οἱ Ἰάπωνες εἶναι λαὸς μογγολικὸς καί, σὰν θαλασσινός, εἶναι ὁ πλέον προωδευμένος. Ἡ Ἰαπωνία εἶναι κράτος βιομηχανικόν καὶ ἐμπορικόν, ὅπως τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ Ἀμερικὴ. Τώρα ἔχει κυριεύσει τὴν χερσόνησον τῆς Κορέας καὶ ἐξουσιάζει μέρος τῆς Μαντζουρίας καὶ τῆς βορείου Κίνας.

11
Η πρωτεύουσα Τόκιο (2 500 000 κάτ.) είναι κτισμένη με ξύλινα σπίτια, διότι υποφέρει από σεισμούς. Ο μεγάλος λιμνὴ τῆς Ἰαπωνίας εἶναι ἡ Ἰοκοχάμα, ἀπὸ οὗ μᾶς ἔρχονται τὰ θαλασσινά. Μεγάλη εἶναι καὶ ἡ Ὄσακα, πόλις βιομηχανική. Τὰ ἐργοστάσια τῶν ὑφασμάτων εἶναι εἰς τὸ Κιότο.

Ἔργασία διὰ τὰ παιδιά. 1. Δείξατε τὰς Ἰαπωνικὰς νήσους καὶ τὰς πόλεις 2. Τί παράγει ἡ Ἰαπωνία ; 3. Παρατηρήσατε τί γράφουν ἐπάνω τὰ κουτιά μὲ τὰ θαλασσινά καὶ τὰ κουτιά μὲ τὸ κατόλ, πού διώχνει τὰ κουούπια.

14. Ἡ Σιβηρία

1. Ἡ βόρειος Ἀσία, ἀπὸ τὴν Κασπίαν καὶ τὰ Οὐράλια ἕως τὸν Εἰρηρικὸν Ὠκεανόν, περιλαμβάνει τὴν πεδιάδα τοῦ Τουρκεστάν καὶ τὰς ἀπεράντους Σιβηρικὰς πεδιάδας. Ἡ χώρα αὕτη, κλεισμένη μετὰ τοῦ Βορείου Παγωμένου Ὠκεανοῦ καὶ τῶν ὑψηλῶν ὄροπεδίων τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, ἔχει κλίμα βαρὺ ἡπειρωτικόν, ξηρὸν τὸ καλοκαίρι, ὑπερβολικὰ ψυχρὸν τὸν χειμῶνα. Ποταμοὶ καὶ λίμναι καὶ θάλασσαι, ὅλα εἶναι παγωμένα κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τοῦ χειμῶνος καὶ τὸ ἀπέραντον ἔδαφος εἶναι σκεπασμένον μὲ χιόνια. Τὰ περισσότερα ἄγρια ζῶα ναρκώνονται καὶ οἱ ἄνθρωποι μένουσι κλεισμένοι εἰς τὰς κατοικίας των. Τὴν ἄνοιξιν οἱ πάγοι καὶ τὰ χιόνια λυώνουσι καὶ ἡ ζωὴ ξαναρχίζει.

2. Εἰς τὴν βόρειον Ἀσίαν τεράστια ἐκτάσεις σκεπάζονται ἀπὸ δάση. Μέσα εἰς αὐτὰ ζοῦσι τὰ ζῶα ἐκεῖνα, πού τόσον τὰ κυνηγοῦσι διὰ τὴν πυκνὴν καὶ πολυτίμον γοῦναν των (κουνάβια, σαμούρια, ἀλώπεκες, λύκοι, ἄρκτοι, σκίουροι κλπ.).

Ἄλλὰ τὰ ἀπέραντα αὐτὰ δάση δὲν φθάνουσι εἰς τὸν Βόρειον Παγωμένον Ὠκεανόν. Τὰ χωρίζουσι ἀπὸ αὐτὸν

πλατεία ζώνη από γυμνόν ἔδαφος. Εἶναι ἡ τ ο ύ ν τ ρ α.
Ἐκεῖ δὲν ἤμπορεῖ νὰ ζήσῃ τὸ δένδρον, διότι τὸ καλοκαίρι
εἶναι τόσο σύντομον, ὥστε δὲν προφθάνει νὰ ζεσταθῇ ὅλον
τὸ ἔδαφος. Μένει, λοιπόν, διαρκῶς παγωμένον καὶ μόνον
εἰς τὴν ἐπιφάνειαν σχηματίζεται τὸ καλοκαίρι ρηχὸν
στρώμα ψυχρᾶς λάσπης. Ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν λάσπην
φυτρῶνουν β ρ ὕ α καὶ λ ε ι χ ῆ ν ε ς καὶ ἀραιοί, πτω-
χοὶ θάμνοι μὲ σκληρὰ φύλλα καὶ ξυλερὰ ἀγκάθια. Ἐκεῖ
ζῆ λαὸς ἀπολίτιστος, οἱ Σαμογέται, βοσκοὶ τ α-
ρ ἄ ν δ ω ν. Ἀπὸ τὸ γάλα καὶ τὸ κρέας τῶν ζῶων αὐ-
τῶν τρέφονται καὶ μὲ τὸ δέρμα των ἐνδύονται.

Πρὸς νότον τῶν δασῶν εὐρίσκονται ἄλλαι ἀπέραντοι
ἐκτάσεις ἄδενδροι, α ἰ σ τ ἔ π π α ι. Αἰ στέππαι εἶναι πε-
διάδες στρωμένοι μὲ λεπτόν χῶμα. πού τὸ μετέφεραν καὶ
τὸ ἄπλωσαν ἐκεῖ οἱ ἄνεμοι. Κατὰ τὴν ἀνοιξιν, ὅταν ἀρ-
χίζουν νὰ λυώνουν τὰ χιόνια καὶ οἱ πάγοι, πού ἐσκέπα-
ζαν τὴν στέππην, ἀναπηδᾷ ἀπὸ τὸ ὑγρὸν ἔδαφος ζωηρὰ
ἢ βλάστησις καὶ σκεπάζει τὰ πάντα μὲ τὸν καταπράσι-
νον μανδύαν της. Ἄλλ' ἢ ἀνοιξίς μὲ τὴν ὑγρασίαν τῶν
λυωμένων χιόνων καὶ πάγων δὲν διαρκεῖ πολὺ. Γρήγορα
ὁ ἥλιος καὶ ὁ ξηρὸς ἄνεμος ἐξατμίζει κάθε ὑγρασίαν καὶ
τὰ χόρτα ξηραίνονται μὲ τὴν ἰδίαν ταχύτητα, πού ἐβλά-
στησαν. Ἡ ἀπέραντος στέππη παίρνει τότε ὄψιν μελαγ-
χολικὴν καὶ οἱ νομάδες πειμένες φεύγουν ἀπὸ τόπου εἰς
τόπον καὶ ἀναζητοῦν τὰ ὑγρότερα μέρη, ὅπου τὸ χόρτον
διαρκεῖ περισσότερον.

Ἐκεῖ ὅπου τελειώνει τὸ δάσος καὶ ἀρχίζει ἡ στέππη,
ἐκεῖ ὑπάρχουν εὐφορα χῶματα καὶ ἐκεῖ καλλιεργεῖται
εἰς μεγάλας ἐκτάσεις σιτάρι καὶ σίκαλις. Ἀπὸ τὴν καλ-
λιεργουμένην αὐτὴν ζώνην περνᾷ ὁ μεγάλος ὑ π ε ρ σ ι-
β η ρ ι κ ὸ ς σ ι δ η ρ ὸ δ ρ ο μ ο ς, ὁ ὁποῖος ἐνώνει τὴν
Εὐρώπην μὲ τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν.

Κατὰ μῆκος τοῦ σιδηροδρόμου εὐρίσκονται αἰ σι β η-
ρικαὶ πόλεις Ὁ μ σ κ, Ἴ ρ κ ο ὕ τ σ κ, Τ σ ἴ τ α καί, εἰς τὰ παρά-
λια τοῦ εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, τὸ Β λ α δ ι β ο σ τ ὸ κ.

3. Ἀνατολικά τῆς Κασπίας θαλάσσης εὐρίσκονται αἱ πεδιάδες τοῦ Τουράν καὶ Τουρκεστάν. Αἱ πόλεις **Χίβα**, **Βουχάρα** καὶ **Τάσκενδ** συνδέονται σιδηροδρομικῶς μὲ τὴν Ρωσσίαν.

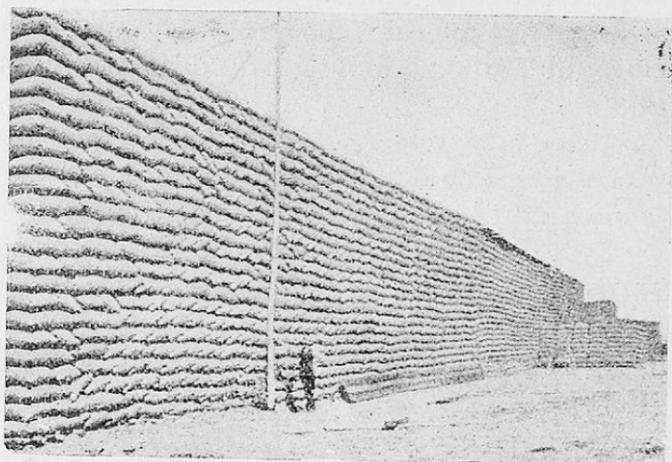
Ἐπισημασθέντες ἢ βόρειος Ἀσία, εἶναι ἀραιότατα κατοικημένη ἐξ αἰτίας τοῦ κλίματός της, καὶ ἀποτελεῖ μαζὶ μὲ τὴν Ρωσσίαν καὶ Ὑπερκαυκασίαν : τὴν «Ἐνωσιν τῶν Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν» μὲ πρωτεύουσαν τὴν Μόσχαν.

Ἔργασίαι διὰ τὰ παιδιὰ. 1. Δείξατε τὸν ὑπερσιβηρικὸν σιδηρόδρομον καὶ τὰς πόλεις, ποὺ ἐνώνει. 2. Ποῖα προϊόντα τῆς Σιβηρίας ἐξοδεύονται εἰς τὴν Ἑλλάδα ; (βούτυρον Σιβηρίας). 3. Κοιτάξατε εἰς τὸν χάρτην τῆς Ἀσίας διατὶ δὲν ἐνώνεται σιδηροδρομικῶς ἡ Σιβηρία μὲ τὰς Ἰνδίας ; τί ἐμποδίζει ;

15. Ταξίδι εἰς τὴν Αὐστραλίαν

1. Σαρανταπέντε ἡμερῶν ταξίδι ἀδιάκοπον μὲ μεγάλον, ταχὺ ὑπερωκεάνειον μᾶς χρειάζεται διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν Αὐστραλίαν. Συνηθισμένοι ἀπὸ τὰ σύντομα ταξίδια τῆς πατρίδος μας, ποὺ δὲν κρατοῦν παρὰ ὀλίγας ὥρας, θὰ μᾶς φανῇ ἀτελείωτον. Καὶ ὅμως πόσοι συμπατριῶται μας πηγαίνουν εἰς τὴν μακρινὴν αὐτὴν ἥπειρον, νὰ ἐργασθοῦν εἰς τὴν Ἀδελαΐδα, τὸ Μέλβουρν ἢ τὸ Σίδνεϋ !

Περνοῦν τὸ Σουέξ καὶ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, εἰσέρχονται εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην, ὑποφέρουν ἀπὸ τὴν φοβερὰν ζέστην, τὴν νυκτερινὴν ὑγρασίαν, τὰς ἀδιακόπους βροχάς, τὴν πνιγρὰν ἀτμόσφαιραν. Ὅσον πλησιάζουν εἰς τὸν Ἰσημερινόν, τόσοσ ὁ ἥλιος καίει περισσότερο, τόσοσ ὑψηλότερον περνᾷ. Ἄν μάλιστα εἶναι Δεκέμβριος, θὰ ὑποφέρουν ἀκόμη περισσότερο ἀπὸ τὴν ζέστην, ἀφοῦ περάσουν τὸν Ἰσημερινόν. Διαρκῶς ἡ ἡμέρα θὰ μεγαλώνη, ὁ ἥλιος θὰ περνᾷ ὑψηλότερα, ἕως ὅτου νὰ τὸν ἴδουν, ἓνα μεσημέρι, ἀκριβῶς ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι

13. Σιτάρι εις τὴν Ἀδελαΐδα

Τὸ τείχος αὐτὸ εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀδελαΐδος δὲν εἶναι φρούριον, ἀλλὰ χιλιάδες σακκιά σιτάρι, πού περιμένουν πλοῖα νὰ φορτωθοῦν διὰ τὴν Εὐρώπην. Τὸ τηλεγραφοῦλον καὶ ὁ ὄρθιος ἄνθρωπος δίδουν μίαν ἰδέαν τοῦ τεραστίου ὄγκου. Συλλογισθῆτε ὅτι πίσω ἀπὸ τὸ τείχος αὐτό, ἡ στοιβὰ τῶν σακκιῶν ἔχει ἀνάλογον πάχος.

των. Ἐπειτα ὅμως, ὅσο προχωροῦν νοτιώτερα, τόσο καὶ ὁ ἥλιος θὰ περνᾷ χαμηλότερα. Καὶ τότε οἱ Ἕλληνες ταξιδιωταὶ θὰ παρατηρήσουν κάτι, πού ποτὲ δὲν ἤμπορεῖ νὰ συμβῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐὰν τὸ μεσημέρι στραφοῦν πρὸς ἀνατολάς, δὲν θὰ ἔχουν δεξιὰ τὸν ἥλιον, καθὼς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ ἀριστερά. Πρὸς βορρᾶν, ὄχι πρὸς νότον! Καὶ ὅταν θ' ἀποβιβασθοῦν εἰς τὴν νότιον Αὐστραλίαν, ὅπου εἶναι αἱ πόλεις τῆς, θὰ παρατηρήσουν ὅτι αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες τὸ μεσημέρι θὰ περάσουν μέσα εἰς τὰ σπιτία ἀπὸ τὰ βορεινὰ παράθυρα, ὄχι ἀπὸ τὰ νότια.

Αὐτὸ συμβαίνει εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου.

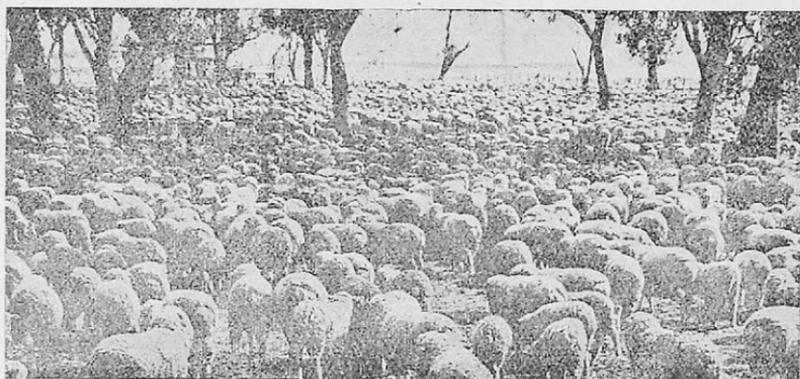
2. Μόλις οἱ συμπατριῶταί μας ἀποβιβασθοῦν εἰς τὴν

Ἄδελαιῖδα, εἰς τὸ Μέλβουρν ἢ τὸ Σίδνεϋ ἄλλο παράδο-
ξον φαινόμενον τοὺς περιμένει. Ἐνῶ, εἶπομεν, εἶναι Δε-
κέμβριος, Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά, ὅλοι φοροῦν τὰ
καλοκαιρινὰ των καὶ τὰ ψαθάκια των. Τὰ παιδιὰ ἔχουν
κάμει ἐξετάσεις καὶ τώρα τρέχουν εἰς τὰς ἐξοχάς, ἄλλα
εἰς τὰ βουνά, ἄλλα εἰς τὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ τὰ σχολεῖα
εἶναι κλειστά. Εἶναι καλοκαῖρι ἐκεῖ, ὅταν ἔχωμεν ἐδῶ
χειμῶνα. Καὶ ἔχουν χειμῶνα ἐκεῖ, ὅταν ἡμεῖς τρέχωμεν
εἰς τὰς ἐξοχάς, τρυγοῦμεν τὰ σταφύλια, ἢ θερίζωμεν τὰ
σιτάρια μας.

Ἄλλὰ ἡ ἐκπληξίς τῶν νεοφερμένων ἐλλήνων θὰ μεγα-
λῶση μὲ τὸν πρῶτον περίπατον, πού θὰ κάμουν εἰς τὰς
ἐξοχάς τῶν ὥραιων αὐστραλιανῶν πόλεων. Θὰ νομίσουν
ὅτι εὐρίσκονται εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι θὰ ἴδουσι ἐκεῖ
ἄπεραντα ἀμπέλια καὶ σταφίδας. Ὅλα τὰ δένδρα,
πού γίνονται εἰς τὴν Ἑλλάδα, θὰ τὰ συναντήσουν ἐκεῖ,
μῆνα Δεκέμβριον, ἀνθισμένα ἢ φορτωμένα καρπούς. Θὰ
εὐχαριστηθοῦν πολὺ ἀπὸ τὸ κλίμα, ὅμοιον μὲ τὸ ἰδικόν
μας, δροσερὸν τὸ καλοκαῖρι (Δ]βριον-Ἰανουάριον) εἰς τὰ
παράλια, ὄχι πολὺ δριμύ τὸν χειμῶνα (Ἰούνιον-Ἰούλιον).
Μ' ἓνα λόγον θὰ εὕρουν εἰς τὴν νότιον Αὐστραλίαν κλι-
μα, βλάστησιν καὶ ζωὴν ὅμοια μὲ τῆς Ἑλλάδος. Ὅσον
καὶ ἂν τὰς χωρίζῃ μεγάλη ἀπόστασις, ὅμως καὶ αἱ
δύο—Ἑλλάς καὶ νότιος Αὐστραλία—ἀπέχουν τὸ ἴδιον
ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸν καὶ εἶναι παραθαλάσσια.

3. Βλέπετε αὐτὸ τὸ ἀτελείωτον τεῖχος εἰς τὴν εἰκ. 13;
εἶναι σακκιά σιτάρι. Καταλαβαίνετε ὅτι πίσω ἀπὸ αὐτὰ,
εἶναι ἄλλα καὶ ἔπειτα ἄλλα. Μία μεγάλη στοίβα ἀπὸ
χιλιάδας σακκιά καὶ κατόπιν ἄλλη καὶ ἄλλη. Ἐκατομμύ-
ρια σακκιά γεμᾶτα σιτάρι φεύγουν κάθε χρόνον ἀπὸ τὴν
Αὐστραλίαν. Συλλογίζεται κανεὶς τί ἀπέραντοι ἐκτάσεις
παράγουν αὐτὸ τὸ σιτάρι! Ἄ! εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ
σιταριοῦ καθόλου δὲν ὁμοιάζει ἡ Ἑλλάδα μὲ τὴν Αὐστρα-
λίαν. Θὰ εὕρωμεν ὅμως καὶ ἄλλας διαφοράς.

Βλέπετε τὸ ἀμέτρητον πλῆθος τῶν προβάτων εἰς τὴν

14. Χιλιάδες πρόβατα αποτελούν κάθε κοπάδι εις την Αυστραλίαν. Ἐκατοντάδες ἄνθρωποι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν βοσκήν τὸ ἄμελγμα καὶ τὸ κούρευμα τοῦ κοπαδιοῦ.

εἰκόνα 14; Εἶναι ἓνα μόνον κοπάδι τῆς Αὐστραλίας. Φαντασθῆτε τί ἀπέραντα λειβάδια εἶναι ἐκεῖνα, πού τρέφουν αὐτὰ τὰ κοπάδια! Χάρις εἰς τὰ ἀναρίθμητα ποιμνιά τῆς ἢ Αὐστραλία εἶναι ἡ πρώτη χώρα εἰς τὴν παραγωγὴν μαλλιῦ. Τὰ ἀγγλικά ὑφάσματα εἶναι καμωμένα μὲ μαλλὶ Αὐστραλίας. Ἄλλὰ καὶ κρέας πολὺ προμηθεύει ἡ Αὐστραλία εἰς τοὺς Ἕλληνας. Κοπάδια βοδιῶν, ἀμέτρητα ὅπως καὶ τὰ πρόβατα, προσφέρουν τὸ κρέας τῶν. Ἐκατὸν μεγάλα ὑπερωκεάνεια «πλοῖα-ψυγεῖα» μεταφέρουν ἀδιακόπως τὰ κρέατα αὐτὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

4. Τὰ μεγάλα ἀμπέλια, σταφίδες καὶ περιβόλια, τὰ τεράστια χωράφια τοῦ σιταριοῦ, τὰ ἀπέραντα λειβάδια τῆς βοσκῆς δὲν σκεπάζουν οὔτε τὴν μισὴν Αὐστραλίαν. Τὸ ὥρατον μεσογειακὸν κλίμα μὲ τὰ ἀμπέλια, τὶς σταφίδες καὶ τὰ ὄπωροφόρα, τὸ εὐρίσκομεν μόνον εἰς τὴν ΝΑ γωνίαν τῆς χώρας. Καὶ μία ζώνη γύρω-γύρω εἰς τὴν ἡπειρον χρησιμεύει διὰ βοσκήν, διότι μόνον ἐκεῖ βρέχει, μόνον ἐκεῖ ἔχει πρασινάδα καὶ βλάστησιν.

Τὸ ἐσωτερικὸν ὅμως τῆς ἠπείρου αὐτῆς, ποὺ σχηματίζει ἀπέραντον πλάκα, ὑψηλὴν ὡς 500 μέτρα, εἶναι πολὺ ἀδικημένον ἀπὸ τὴν φύσιν. Ἄμμος καὶ βράχοι σκεπάζουν τὸ χαμηλὸν αὐτὸ ὄροπέδιον, ὅπου δὲν βρέχει παρὰ σπανιώτατα. Δύσκολα θὰ συναντήσῃ κανεὶς ἐκεῖ δένδρα. Εἰς τὴν ἀπέραντον ἔρημον χώραν δὲν ζοῦν παρὰ **καγκουρώ**. Ὅρθια πάντοτε εἰς τὰ δύο δυνατὰ ὀπίσθια πόδια τῶν καὶ τὴν οὐρὰν τῶν, ἔχουν τὰ παιδιὰ τῶν καλὰ φυλαγμένα μέσα εἰς τὴν τσέπην, ποὺ σχηματίζει τὸ δέρμα τῆς κοιλίας τῶν. Καὶ εἶναι πάντοτε ἕτοιμα νὰ διατρέξουν, μὲ μεγάλα πηδήματα, ἑκατοντάδας χιλιόμετρα, διὰ νὰ εὔρουν ὀλίγον χόρτον ἢ πτωχοὺς θάμνους νὰ φάγουν. Εἰς τὸν ἄθλιον αὐτὸν τόπον ζοῦν καὶ οἱ ὀλίγοι ἰθαγενεῖς (60 000), ποὺ ἀπομένουν εἰς τὴν Αὐστραλίαν. Ἀπολίτιστοι καὶ γυμνοὶ προσπαθοῦν νὰ τραφοῦν μὲ ρίζας φυτῶν ἢ κυνηγῶντας μὲ ρόπαλα καὶ βέλη τὰ ζῶα τῆς ἐρήμου.

5. Οἱ κάτοικοι τῶν παραλίῶν τῆς Αὐστραλίας εἶναι ὅλοι μετανάσται, οἱ περισσότεροὶ ἄγγλοι. Εἶναι, λοιπόν, ἡ Αὐστραλία χώρα ἀγγλικῆ αὐτοκυβέρνητος. Πρωτεύουσα τῆς εἶναι ἡ **Κάμπερα**, ποὺ ἐκτίσθη ἐπίτηδες δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν. Τὸ Σίδνεϋ καὶ τὸ Μέλβουρν εἶναι αἱ μεγαλύτεραι.

Η ΩΚΕΑΝΙΑ

Ἡ Αὐστραλία καὶ τὰ νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ ὀνομάζονται μὲ ἓν ὄνομα **Ὁκεανία**. Ἀπὸ τὰ νησιά αὐτὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ τὰ σπουδαιότερα εἶναι ἡ Νέα Ζηλανδία καὶ ἡ Νέα Γουϊνέα.

Ἡ **Νέα Ζηλανδία** εἶναι μία ομάδα νησιῶν εἰς τὰ ΝΑ τῆς Αὐστραλίας καὶ ἔχουν πολὺ καλὸν κλίμα. Κατοικοῦνται ἀπὸ ἰθαγενεῖς πολιτισμένους, τοὺς **μαορί**. Ἡ Ν. Ζηλανδία εἶναι χώρα ἀγγλικῆ αὐτοκυβέρνητος.

Πρὸς Β. τῆς Αὐστραλίας εἶναι ἡ **Νέα Γουϊνέα** σκεπασμένη ἀπὸ παρθένα δάση καὶ τρομερὰ ἔλη. Οἱ κάτοικοί τῆς εἶναι ἄγριοι. Ἀνήκει κατὰ τὸ ἡμισυ εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ κατὰ τὸ ἄλλο ἡμισυ εἰς τὴν Ὁλλανδίαν.

Πέραν ἀπὸ τὴν Αὐστραλίαν, μέσα εἰς τὸν ἀπέραντον Εἰρηνι-

κόν Ὁκεανόν, χιλιάδες μικρά νησιά, ἄλλα κοραλλιογενῆ, ἄλλα ἠφαιστειογενῆ, ἀποτελοῦν τὴν **Πολυνησίαν**. Δασωμένα ἕως τὴν ἀμμουδιά των μὲ μπανανέας, ἀρτόδενδρα, κοκοφοίνικας (ἰνδικὰ καρύδια) καὶ πλῆθος ἄλλα ὀπωροφόρα δένδρα, κατοικοῦνται ἀπὸ μαορί, μαλαίους καὶ κινέζους.

Ἔργασία διὰ τὰ παιδιὰ. 1. Δείξτε εἰς τὸν χάρτην τὸ δρομομόγιον Πειραιῶς-Μέλβουρν. Δὲν πρέπει νὰ περάσετε ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς Αὐστραλίας, διότι τὰ κοράλλια ἔχουν σχηματίσει ἐκεῖ τεράστιον φράγμα ἀπὸ ὑφάλους πλατὺ 50 χιλιόμετρα καὶ μακρὺ 2500 χιλιομ. 2. Ποίας ζώνας τῆς γῆς θὰ περάσωμεν ταξιδεύοντες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἕως τὴν Ν. Αὐστραλίαν ; 3. Διατί αἱ μεγάλαι πόλεις τῆς Αὐστραλίας εὐρίσκονται εἰς τὰ ΝΑ παράλια ; 4. Τί παράγει ἡ Αὐστραλία καὶ ποῦ ; (Μὴ λησμονήσετε ὅτι βγάζει καὶ χρυσάφι).

Η ΑΦΡΙΚΗ

16. Ἡ χώρα τοῦ Νείλου

1. Ἐπειτα ἀπὸ ταξίδι 2 ἡμερονυκτίων μὲ γρήγορον ταχυδρομικὸν ἀτμόπλοιον, φθάνομεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τὸν μεγάλον λιμένα τῆς **Αἰγύπτου**. Θὰ ἔχετε ἀκούσει ἴσως διὰ τὴν περίφημον αὐτὴν χώραν, διὰ τοὺς ἀρχαίους βασιλεῖς τῆς Φαραῶ, τὰς πυραμίδας τῆς καὶ τὸν σημερινὸν μεγάλον πλοῦτον τῆς. Καὶ θὰ γνωρίζετε, βέβαια, ὅτι μᾶς προμηθεύει πολλὰ πρῶιμα λαχανικὰ (ἀγγουράκια, ντομάτες, μελιτζάνες) καὶ φρούτα (χουρμάδες, μπανάνες)

Ἡ Ἀλεξάνδρεια εἶναι ὁ μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Αἰγύπτου. Ἐκεῖθεν ἐξάγονται τὰ πλούσια προϊόντα τῆς, τὸ βαμβάκι καὶ τὸ σιτάρι καὶ τὰ λαχανικὰ. Ἐκτίσθη πρώτην φορὰν ἀπὸ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον, ὅπως τὸ μαρτυρεῖ καὶ τὸ ἑλληνικὸν ὄνομά τῆς.

Οἱ ἰθαγενεῖς εἶναι μωαμεθανοὶ καὶ ὀμιλοῦν ἀραβικὰ,

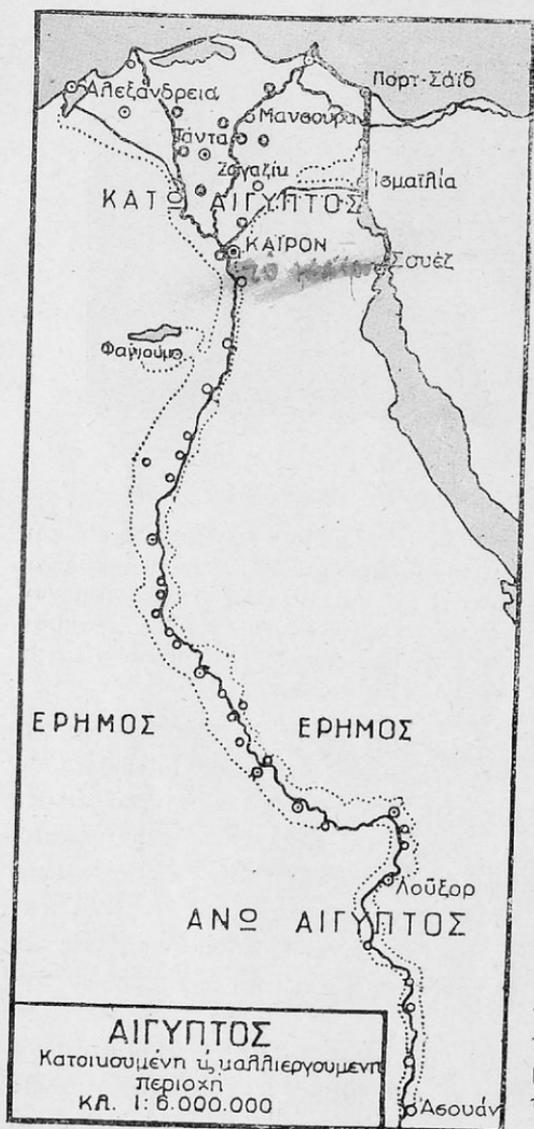
15. Ὁ Νεῖλος καὶ αἱ Πυραμίδες.

(Οἱ φοίνικες ποὺ μακραίνουν τὴν ρίζαν των βαθειὰ εἰς τὴν ἄμμον, διὰ τὴν συναντήσουσιν ὑγρασίαν καὶ ὑψώνουσι τὴν φυλλοσίαν των εἰς τὸν ἀέρα διὰ νὰ μὴ καίεται ἀπὸ τὸ φλογισμένον ἔδαφος, καθρεπτίζονται εἰς τὰ ἡσυχα νερὰ τοῦ Νεῖλου. Μακρὰν εἰς τὸν ὀρίζοντα τρεῖς πυραμίδες, πελώρια οἰκοδομήματα τῆς ἐποχῆς τῶν Φαραῶ.)

χωρὶς νὰ εἶναι ἄραβες. Ἀλλὰ εἰς ἡμᾶς δὲν θὰ χρειασθοῦν τὰ ἀραβικά, διὰ νὰ συνεννοηθῶμεν. Θὰ εὐρωμεν ἐκεῖ πολλοὺς συμπατριώτας μας, πολλὰ ἑλληνικὰ καταστήματα καὶ γραφεῖα, ἀκόμη καὶ ἐκκλησίας καὶ σχολεῖα ἑλληνικὰ καὶ τυπογραφεῖα ἑλληνικὰ, ποὺ ἐκδίδουσιν ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ εἰς τὴν γλῶσσαν μας. Καὶ τὸ πατριαρχεῖον τῆς Ἀλεξανδρείας εἶναι ἑλληνικόν. Εἶναι μεγάλη καὶ πλουσία ἡ ἑλληνικὴ παροικία τῆς Ἀλεξανδρείας.

Ἑλληνικὰς παροικίας μὲ σχολεῖα καὶ ἐκκλησίας καὶ κάθε εἶδους καταστήματα θὰ εὕρετε εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Αἰγύπτου· καὶ ἴσως, ἐὰν εὕρισκωνται συμπατριῶται σας εἰς τὴν Αἴγυπτον, θὰ ἔχετε ἀκούσει τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων Τάντας, Μανσούρας, Ζαγαζίκ καὶ ἄλλων.

2. Εἰς τὸ Κάϊρον, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Αἰγύπτου, ἡμποροῦμεν νὰ μεταβῶμεν σιδηροδρομικῶς. Εὕρισκεται

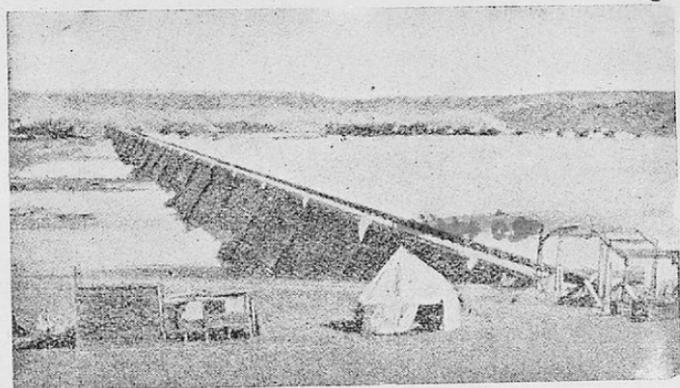

16. Ἡ πλουσιώτατη Αἴγυπτος δὲν εἶναι παρὰ μία λωρίδα γονίμου γῆς, σφηνωμένη μέσα εἰς τὴν ἀπέραντον ἔρημον. Εἶναι δηλ. μία ὄασις. Καμμία ἀπὸ τὰς πόλεις τῆς δὲν τολμᾷ ν' ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸν Νεῖλον. Τὰ ὄρια τῆς γονίμου γῆς τὰ σημειώνομεν μετὴν γραμμὴν τῶν στιγμῶν.

Ἢμπορεῖτε νὰ χρωματίσετε τὸν χάρτην αὐτὸν τῆς Αἴγυπτου, μετὰ πράσινον χρῶμα τὴν καλλιεργημένην ἔκτασιν, ὠχροκίτρινον τὴν ἔρημον (ἀνατολικά καὶ δυτικά) καὶ κυανὸν τὴν θάλασσαν καὶ τὰς λίμνας.

Εὐκόλα ἡμπορεῖτε νὰ ὑπολογίσετε τὸ μᾶκρος τῆς καλλιεργημένης περιοχῆς (Ἀλεξάνδρεια-Ἀσουάν). Ἄρκει νὰ ξέρετε ὅτι 1 ἑκατοστὸν τοῦ μέτρου ἐπὶ τοῦ χάρτου τοῦτου ἰσοδυναμεῖ μετὰ 60 χιλιόμετρα εἰς τὴν πραγματικότητα.

ἀκριβῶς ἐκεῖ ὅπου ὁ Νεῖλος χωρίζεται εἰς πολλὰς κοίτας, δηλ. εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Δέλτα του. Ἔτσι τὸ Κάιρον ἔχει ἐμπρὸς τοῦ τὴν **Κάτω Αἴγυπτον**, στρωμένην ὄλην μετὰ τὸ παχὺ χῶμα, ποὺ κατεβάζει κάθε καλοκαίρι ὁ

17. Ὁ μέγας Νεῖλοφράκτης τοῦ Ἀσουάν, συγκρατεῖ ἄρκετὰ νερά, διὰ νὰ ποτίζωνται καὶ τὰ ὑψηλότερα χωράφια τῆς Αἰγύπτου καθ' ὅλον τὸ ἔτος.

Νεῖλος ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Ἀβησσυνίας. Τὰ παρακλάδια τοῦ ποταμοῦ καὶ αἱ τεχνητὰ διώρυγες διασχίζουν τὴν πλουσίαν πεδιάδα, ὅπως βεντάλλια, καὶ ποτίζουν τὰ χωράφια τῶν φελλάχων (δηλ. χωρικῶν), τὰ ὁποῖα δίδουν ἀδιακόπως ἐσοδεῖας ὅλον τὸ ἔτος. Τὸ βαθύπεδον αὐτὸ τῆς Κάτω Αἰγύπτου μόλις καὶ εἶναι μεγαλύτερον τῆς Πελοποννήσου καὶ ὅμως τρέφει δεκαπλάσιον πληθυσμόν. Τόσον εἶναι γόνιμον!

Ἡ Αἴγυπτος ὀφείλει τὴν μεγάλην τῆς γονιμότητα εἰς τὸ θερμὸν κλίμα τῆς Ἀφρικῆς καὶ εἰς τὰ πλούσια νερά τοῦ Νεῖλου. Ἄν ἔλειπεν ὁ ποταμός, ἢ πλούσια καὶ πυκνοκατοικημένη αὐτὴ περιοχή, θὰ ἦτο μία φρικτὴ ἔρημος, σκεπασμένη μὲ ἄμμον, ὅπως εἶναι ἡ χώρα ὀλίγον πέραν ἀπὸ τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ, ἐκεῖ ὅπου δὲν φθάνουν τὰ νερά του. Χωρὶς τὸν ποταμόν, μάλιστα, οὔτε κἀν θὰ ὑπῆρχεν ἡ Κάτω Αἴγυπτος, πού τὴν ἐδημιούργησεν ὁ ἴδιος μὲ τὴν λάσπην του. Πρὶν ἐκεῖ—ἔχουν περάσει ἀπὸ τότε χιλιάδες χρόνια—ὑπῆρχε βαθὺς κόλπος τῆς Μεσογείου. Τὸν κόλπον αὐτὸν τὸν ἔχωσεν ὁ Νεῖλος μὲ τὰ χώματα, πού κατεβάζει κάθε καλοκαίρι, ὅταν ἐπάνω εἰς τὰ

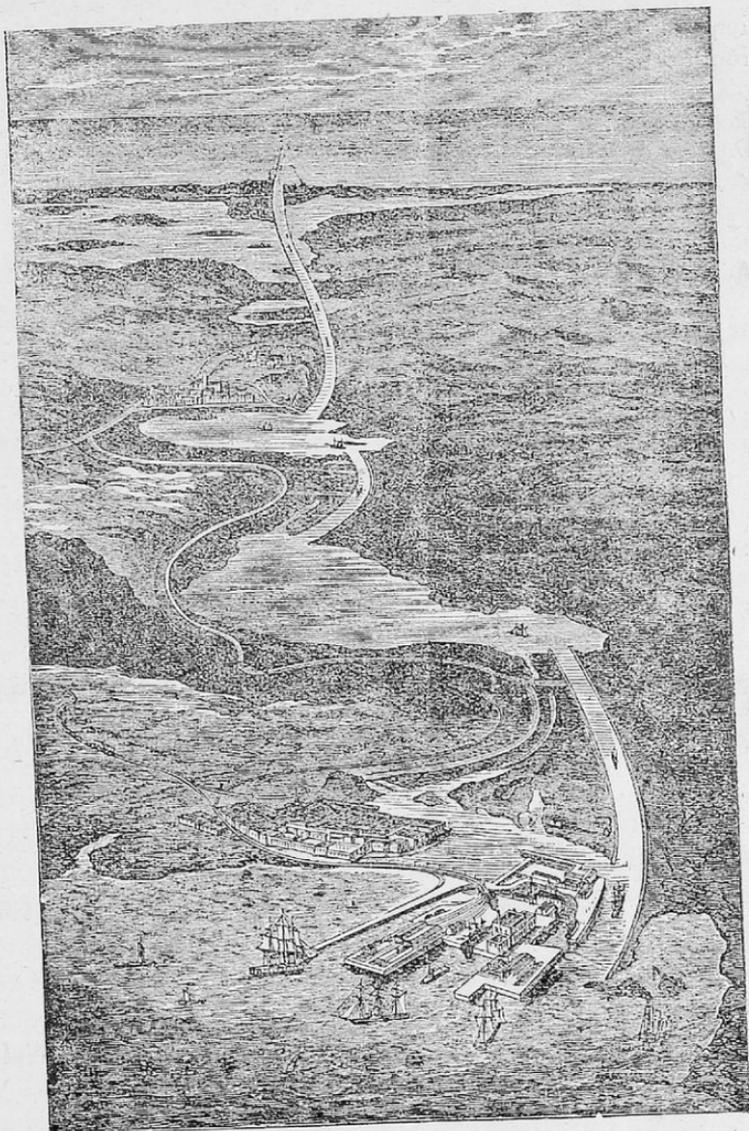
βουνά της Ἀβησσυνίας οἱ καλοκαιρινοὶ μουσσοῶνες ρίπτουν τὰς ραγδαίας βροχὰς των. Ἔτσι ἐσχηματίσθη τὸ μέγα αὐτὸ Δέλτα, ἡ Κάτω Αἴγυπτος, ποῦ ὁ ποταμὸς δὲν ἔπαυσε νὰ τὴν λιπαίνει καὶ νὰ τὴν ποτίζει. Καταλαβαίνετε τώρα διατὶ εἰς τὰ μακρυνὰ χρόνια τῆς ἀρχαιότητος οἱ Αἰγύπτιοι ἐθεωροῦσαν τὸν Νεῖλον πατέρα τῆς πατρίδος των καὶ τὸν ἐλάτρευαν ὡς θεόν!

3. Τὸ ταξίδι μὲ τὸν σιδηρόδρομον ἢ μὲ ποταμόπλοιον ἢμπορεῖ νὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ πέραν ἀπὸ τὸ Κάϊρον μέσα εἰς τὴν στενόμακρον, καταπρασίνην κοιλάδα τοῦ Νείλου, ποῦ τὸ πλάτος τῆς δὲν περνᾷ τὰ 10-15 χιλιόμετρα. Τὴν κοιλάδα αὐτὴν ὀνομάζουσι Μέσην καὶ Ἄνω Αἴγυπτον. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ βλέπομεν τὴν καλλιεργημένην λωρίδα γῆς μὲ τὰ χωριά καὶ τὰς πόλεις τῆς, τὰ σπαρτὰ καὶ τοὺς φοίνικας τῆς. Πέραν ὅμως ἀπὸ τὴν πρασίνην λωρίδα εἶναι ἡ ἔρημος, ἡ ἀπέραντος καὶ ξηρὰ ἔρημος, μὲ τοὺς βράχους τῆς καὶ τὴν φλεγόμενην ἄμμον τῆς.

Χίλια χιλιόμετρα ἢμπορεῖ νὰ προχωρήσῃ κανεὶς μέσα ἀπὸ τὸν Νεῖλον, ἕως τὸ Ἄσουάν. Ἐκεῖ ὁ ποταμὸς στενεύει πολὺ, βράχοι δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κλείουσι τὴν κοίτην του καὶ τὰ νερά του σχηματίζουν ὀρμητικὸν καταρράκτην. Εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν, λοιπόν, κατεσκεύασαν τεράστιον φράγμα, τὸ μεγαλύτερον τοῦ κόσμου, ποῦ κρατεῖ τὰ νερά ὑψηλά, καὶ ἔτσι ποτίζουν καὶ τὰ ὑψηλότερα ἀκόμη χωράφια, ὅλον τὸ ἔτος.

4. Ὁ Νεῖλος ἔρχεται ἀπὸ πολὺ μακρὰν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Αἱ πηγαὶ του εὐρίσκονται εἰς τὰς ὑψηλὰς λίμνας καὶ τὰ ὄροπέδια τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τῆς Ἀβησσυνίας. Ἐπομένως ἔχει πολλὰ νερά τὸ καλοκαίρι, διότι τότε βρέχει εἰς τὰς χώρας ἐκείνας μὲ τοὺς καλοκαιρινούς μουσσοῶνας.

Ἡ Ἀβησσυνία ἢ Αἰθιοπία ἦτο τὸ μόνον ἀνεξάρτητον κράτος τῆς Ἀφρικῆς ἕως τὰ 1936, ὅποτε κατεκτήθη ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς. Ἡ πρωτεύουσά του Ἄδδισ-Ἀμπέμπα συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ τὸ γαλλικὸν Τζιμπουτί

18. Ἡ διώρυξ τοῦ Σουέζ

Ἡ Μεσόγειος ἐπάνω, ὅπου ἐκτίσθη τὸ Πόρτ-Σάιτ, ἡ Ἐρυθρὰ
κάτω, ὅπου εὑρίσκεται τὸ Σουέζ. Εἰς τὸ μέσον, παρὰ τὴν λι-

μνην Τίμσα, ἔχει κτισθῆ ἡ **Ἰόμανζία**. Μακραὶ διώρυγες φέρουν πόσιμον νερὸ ἀπὸ τὸν Νεῖλον εἰς τὰς πόλεις τῆς ἐρήμου αὐτῆς χώρας. Ἡ διώρυξ τοῦ Σουέξ εἶναι ἡ μεγαλύτερα τοῦ κόσμου. Ἔχει μῆκος 160 χιλιόμετρα (τῆς Κορίνθου 6 χιλμ.) καὶ τὴν διαπλέουν τὰ πλοῖα εἰς διάστημα 10—12 ὥρων. Ἦμποροῦν νὰ περάσουν καὶ τὰ μεγαλύτερα πλοῖα, διότι ἔχει βάθος 12 μέτρα καὶ πλάτος εἰς τὴν ἐπιφάνειαν 58—100. Ὅλη ἡ συγκοινωνία τῆς Εὐρώπης μὲ τὰς Ἰνδίας, τὴν Κίναν, τὴν Ἰαπωνίαν, τὴν ἀνατ. Ἀφρικὴν ἀκόμη καὶ τὴν Αὐστραλίαν γίνεται διὰ τῆς διώρυγος. Προτοῦ τὴν ἀνοίξουν, ἔπρεπε τὰ πλοῖα νὰ περιπλέουν τὴν Ἀφρικὴν, ταξίδι μακρότατον καὶ γεμᾶτον κινδύνους. Καὶ ἀκόμη παλαιότερα, προτοῦ ἀνακαλυφθῆ ὁ γύρος τῆς Ἀφρικῆς, ἐταξίδευαν μὲ καραβάνια ἀπὸ τὰς ἐρήμους τῆς Συρίας καὶ Μεσοποταμίας. Νὰ παρατηρήσετε εἰς τὸν χάρτην καὶ νὰ εὔρετε ποῖαν διαφορὰν ἔχουν οἱ τρεῖς αὐτοὶ δρόμοι.

Τὸ μέγα αὐτὸ τεχνητὸν ἔργον, τὸ ὀφειλομένον εἰς τὴν μεγαλοφυῖαν τοῦ γάλλου μηχανικοῦ **Λεωδῆψ**. Αἱ ἐργασίαι διήρκεσαν 10 χρόνια (1860-1869) καὶ εἰργάσθησαν χιλιάδες ἐργάται. Πολὺ ἐβοήθησαν τὸν σοφὸν μηχανικὸν εἰς τὰ ἔργα τῆς διώρυγος οἱ Ἕλληνες καὶ περισσότερον ὄλων οἱ Κάσσιοι.

εἰς τὴν ἔξοδον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Οἱ Ἀβησσοὶ εἶναι χριστιανοὶ καὶ ζοῦν καλλιεργοῦντες καφέ καὶ ἄλλα εἶδη θερμῶν χωρῶν ἢ βόσκοντες ζῶα.

Ἔργασία διὰ τὰ παιδιά. 1. Πῶς ἐδημιουργήθη ἡ γόμιμος λωρίς τῆς Αἰγύπτου μέσα εἰς τὴν ἔρημον; 2. Τί παράγει ἡ Αἴγυπτος, καὶ τί μᾶς προμηθεύει; 3. Εὔρετε τὰς πόλεις, ποὺ γνωρίζετε. Δείξατε τὴν Μεσόγειον, τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν. 4. Τί γνωρίζετε ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς Αἰγύπτου; 5. Τί χρησιμεύει ἡ διώρυξ Σουέξ; Ποῖος τὴν ἤνοιξε; 6. Εὔρετε τὰς πηγὰς τοῦ Νεῖλου καὶ παρακολουθήσατε τὴν πορείαν του.

17. Ἡ χώρα τοῦ Ἄτλαντος

1. Εἰς τὴν βορειοδυτικὴν Ἀφρικὴν μεγάλη ὄροσειρά, ὁ Ἄτλας, κλείει πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τὴν ἔρημον Σαχάραν. Αἱ βόρεια πλευρὰὶ τοῦ Ἄτλαντος καταβαίνουν κλι-

19. Τὸ Ἀλγέριον ἐξάγει μεγάλην ποσότητα κρασιῶν καὶ φρούτων.

μακωτὰ πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ σχηματίζουν μίαν χώραν μὲ κλίμα, βλάστησιν καὶ προϊόντα ὅμοια μὲ τῆς ἀντικρυνῆς Ἰσπανίας, τῆς Ἰταλίας καὶ τὰ ἰδικά μας (δηλ. κλίμα μεσογειακόν, κρασί, λάδι, φρούτα καὶ σιτάρι εἰς μεγάλην ἀφθονίαν). Ἡ Τύνις, τὸ Ἀλγέριον καὶ τὸ Ὀράν, πόλεις καθαυτὸ εὐρωπαϊκαί, εἶναι οἱ μεγάλοι λιμένες τῆς περιοχῆς εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ ἡ Καζαμπλάγκα εἰς τὸν Ἀτλαντικόν. Εἰς τὸ ἐσωτερικόν τῆς χώρας ὑπάρχουν πολλοί, μεγάλοι καὶ πλούσιοι ὄασις. Τὸ Μαρόκον εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ὄλων

Τὰ παράλια τῆς χώρας αὐτῆς ἦσαν εἰς ἄλλα χρόνια φωλεαὶ πειρατῶν. Ἀκόμη εἰς τὰ χωριά τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἰονίου ὀμιλοῦν «γιὰ τὴ Μπαρμπαραριά» καὶ «τοὺς ἀλγερίνους», πού ἦσαν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τῆς Μεσογείου. Σήμερα οἱ κάτοικοι τῆς χώρας αὐτῆς καταγίνονται μὲ τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν. Τὴν χώραν τὴν ἐξουσιάζει ἡ Γαλλία, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μικρὰν περιοχὴν τοῦ Γιβραλτάρ, πού ἀνήκει εἰς τὴν Ἰσπανίαν.

Ἔργασία διὰ τὰ παιδιά. 1. Δείξατε εἰς τὸν χάρτην

τὰς χώρας τοῦ Ἄτλαντος καὶ τὰς πόλεις τῶν. 2. Εἰς τί ὁμοιάζει μὲ τὴν χώραν μας ; 3. Γνωρίζετε τὸν μῦθον τοῦ Ἄτλαντος ; Διατί τὸ Γιβραλτάρ λέγεται «ἠράκλειοι στήλαι» ;

18. « Μαύρη Ἡπειρος »

1. Πόσον εὐκόλα ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ γνωρίσῃ τὴν χώραν τοῦ Ἄτλαντος καὶ τὴν Αἴγυπτον ! Οἱ λιμένες τῶν, ὡς πύλαι ὀρθάνοικοι, θὰ σὰς ὑποδεχθοῦν, καὶ οἱ σιδηρόδρομοὶ τῶν καὶ ὁ Νεῖλος θὰ σὰς μεταφέρουν εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Ὁ Νεῖλος ἐβοήθησε τὴν Αἴγυπτον νὰ πολιτισθῇ ἀπὸ χρόνια ἀρχαιότατα. Καὶ αἱ ἀκταὶ τοῦ Ἄτλαντος ἀπέκτησαν πόλεις μεγάλας καὶ πλουσίας χάρις εἰς τοὺς λιμένας τῶν.

Ἄλλὰ ἡ ὑπόλοιπος Ἀφρική ; ἡ μεγάλη αὕτη ἡπειρος, ποὺ οὔτε κόλπους ἔχει, διὰ νὰ εἰσέλθουν τὰ πλοῖα μας, οὔτε πλωτοὺς ποταμούς, καθὼς ἡ Ἀσία ; Αἱ πεδιάδες τῆς ἢ εἶναι ἀχανεῖς ἔρημοι ἢ σκεπάζονται ἀπὸ πυκνά, ἀδιάβατα, παρθένα δάση. Οἱ δύο αὐτοὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἔρημος καὶ τὸ παρθένον δάσος,—ἐχθροὶ χειρότεροι ἀπὸ τὰ θηρία, τὰ φαρμακερὰ ἔντομα καὶ τοὺς ἀνθρωποφάγους,—ἐστάθησαν τὰ μεγαλύτερα ἐμπόδια, ποὺ δὲν ἄφησαν τοὺς εὐρωπαίους νὰ σπουδάσουν καὶ νὰ πολιτίσουν τὴν Ἀφρικὴν. Ἔτσι ἡ ἀπέραντος αὕτη χώρα μᾶς ἦτο κλειστὴ καὶ ἄγνωστος ἕως τὰ τελευταῖα χρόνια καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθη «μαύρη ἡπειρος», ὄνομα ποὺ τόσον ταιριάζει μὲ τὸ μαῦρον χρῶμα τῶν κατοίκων τῆς.

2. Τὸ πρῶτον ἐμπόδιον διὰ τοὺς εὐρωπαίους, ποὺ ἠθέλησαν νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τὸ ἐσωτερικόν τῆς Ἀφρικῆς ἦτο ἡ **Σαχάρα**. Πόσοι τολμηροὶ ἐξερευνηταὶ δὲν ἀπέθαναν ἐκεῖ ἀπὸ τὴν δίψαν ἢ ἐχάθησαν κάτω ἀπὸ τὰς ἄμμους τῆς ! Ἡ Σαχάρα, μεγάλη ὡς ἡ Αὐστραλία, θὰ ἠμποροῦσε νὰ χωρέσῃ 70 κράτη σὰν τὴν Ἑλλάδα ! Καὶ ὅμως ἡ ἀπέραντος αὕτη χώρα δὲν εἶναι παρὰ μία κατάξηρος.

20. Εἰς τὴν Σαχάραν

Τὰ ἀτελείωτα κύματα τῆς ἄμμου εἰς τὴν Σαχάραν, ποῦ τὰ ὑψώνει καὶ τὰ μετακινεῖ ὁ ἄνεμος. Ὁ ταξιδιώτης ποτὲ δὲν ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὸ ἄσπρο του φόρεμα, ποῦ τὸν προστατεύει ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ τὴν ἄμμον, καὶ ἀπὸ τὴν κάμηλόν του, τὸ «πλοῖον τῆς ἐρήμου». Εἰς τὴν εἰκόνα μας φαίνονται καὶ τὰ «φυτὰ» τῆς Σαχάρας, χαμηλοὶ ξυλεροὶ θάμνοι μὲ ἀγκάθια ἀντὶ φύλλων.

Ἔρημος, σκεπασμένη μὲ ἄμμους, χαλίκια καὶ βράχους ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν ἕως τὴν Ἐρυθράν. Ἡ ἀτμόσφαιρά της κατὰξηρος, χωρὶς ἴχνος ὑγρασίας, ἀφήνει τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας νὰ φθάνουν εἰς τὸ ἔδαφος μὲ ὅλον τὸ φῶς των καὶ μὲ ὄλην τὴν φλόγα των. Καὶ τὸ ἔδαφος, γυμνὸν ἀπὸ κάθε βλάστησιν, φλέγεται καθημερινῶς καί, καθὼς ἀναδίδει τὴν φλόγα του, πολλαπλασιάζει τὴν ζέστην, ποῦ βασανίζει τὸν ταξιδιώτην. Ἐὰν φυσᾷ, τὰ σπειριά τῆς ἀναμμένης ἄμμου τσιμποῦν τὸ πρόσωπον σὰν σπίθες φωτιᾶς. Ἐὰν εἶναι ἰσχυρὸς ὁ ἄνεμος, σηκώνει σύννεφα ἄμμου διὰ νὰ τὰ ρίψῃ μακρότερα καὶ ἔτσι σχηματίζονται κύματα, ὅπως τῆς τρικυμισμένης θαλάσσης. Βασανιστικὸς εἶναι ὁ φοβερὸς **Σιμούν**, ἄνεμος ξηρότατος καὶ θερμότατος.

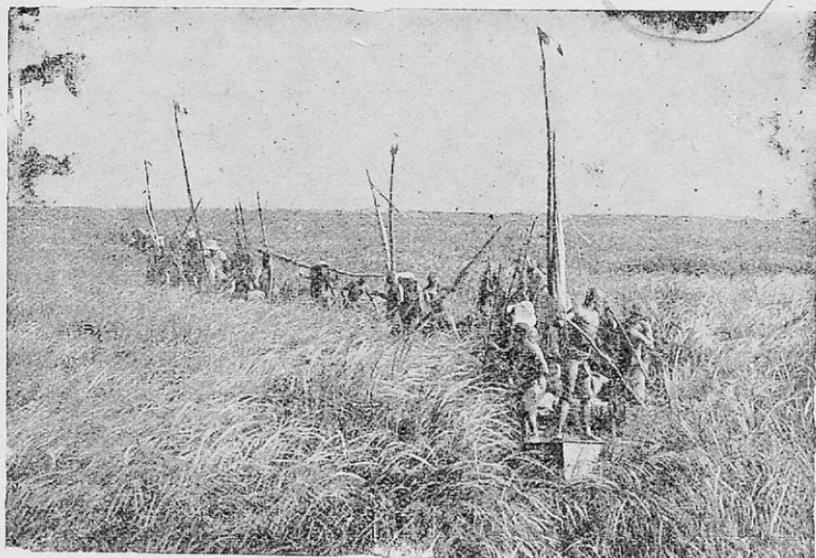
Καὶ ὅμως ἡ φρικτὴ αὐτὴ ἔρημος δὲν εἶναι ἐντελῶς

ἀκατοίκητος. Εἰς τὴν ἀπέραντον ἔκτασίν τῆς ὑπάρχουν κάποιαι θέσεις μὲ νερόν καὶ βλάστησιν, αἱ ὁ ἄσσεις, μικροὶ παράδεισοι σικιάς καὶ δροσιᾶς μέσα εἰς τὴν τεραστίαν κόλασιν τῆς ζέστης. Ἐκεῖ θὰ εὔρη ὁ ταξιδιώτης νερόν, διὰ νὰ σβύσῃ τὴν δίψαν του, φρένικας, διὰ νὰ χορτάσῃ τὴν πείναν του, καλύβας, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ. Εἰς τὰς ὁάσεις κατοικοῦν οἱ βεδουῖνοι μὲ τὰς καμήλους των.

Σήμερον εἶναι γνωσταὶ ὅλαι αἱ ὁάσεις τῆς Σαχάρας, ἀπὸ τὴν μεγαλύτεραν καὶ πλουσιωτέραν, τὴν Αἴγυπτον, ἕως τὴν μικροτέραν καὶ πλέον ἀπομακρυσμένην. Τὰ καραβάνια τῶν ταξιδιωτῶν δὲν φοβοῦνται πλέον μήπως περιπλανηθοῦν καὶ χαθοῦν. Εἰς πολλὰς ὁάσεις μεταβαίνουν τώρα αὐτοκίνητα καὶ τὰ ἀεροπλάνα πετοῦν ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀφιλόξενον χώραν. Ἡ ἔρημος ἐνίκηθη!

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Σαχάρας τὸ κατέχει ἡ Γαλλία, μὲ κέντρον τὸ Τομπουκτού. Ἐν ἄλλο κομμάτι, τὴν Λιβύην, τὴν κατέχει ἡ Ἰταλία, μὲ πρωτ. τὴν Τριπολίτιδα. Καὶ τὸ ἀνατολικώτερον τμήμα τῆς ἀνήκει εἰς τὴν Αἴγυπτον.

3. Συνέχεια τῆς Σαχάρας, πρὸς νότον, εἶναι τὸ Σουδᾶν δηλ. « ἡ χώρα τῶν μαύρων ». Ἐδῶ ἀρχίζει ἡ βλάστησις. Κατ' ἀρχάς, πρὸς τὸ μέρος τῆς Σαχάρας, ἀραιὰ στέππη, ἀνακατευμένη μὲ ἔρημον, χόρτα μαζὶ καὶ ἄμμος, ἀλλὰ καὶ καλλιέργειαι ἐκεῖ, ὅπου ὑπάρχει νερό. Ὅσον ὅμως ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τὴν Σαχάραν καὶ πλησιάζομεν εἰς τὸν Ἰσημερινόν, ὅσον δηλ. φεύγομεν ἀπὸ τὰς ξηροτέρας περιοχὰς καὶ πηγαίνομεν πρὸς βροχωροτέρας, τόσο ἡ βλάστησις γίνεται πυκνοτέρα. Ἐδῶ πλέον, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν, ἡ ἀπέραντος χώρα σκεπάζεται ἀπὸ χόρτα πυκνὰ καὶ ὑψηλά, ὑψηλότερα ἀπὸ τὸ ἀνάστημα τοῦ ἀνθρώπου, μέσα ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν ἐξέχουν παρὰ δένδρα μεμονωμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Αὐτὴ εἶναι ἡ σάβανα τῆς Ἀφρικῆς, ἡ ὁποία, ὅσον πλησιάζει πρὸς τὸν Ἰσημερινόν, ἀποκτᾷ φωλεὰς δένδρων, ἕως ὅτου φθάνομεν πλέον εἰς τὴν περιοχὴν τῶν πολὺ μεγάλων

21. Ήξερευνητικὴ ἀποστολὴ εἰς τὸ Σουδάν

Μέσα εἰς τὰ ὑψηλὰ χόρτα τῶν ἐλωδῶν ἐκτάσεων ταξιδεύουν με πλοιάρια, διὰ νὰ γνωρίσουν καὶ μελετήσουν τὸν τόπον, νὰ εὔρουν κατάλληλα περάσματα διὰ τὴν συγκοινωνίαν καὶ καλὰ μέρη διὰ καλλιέργειαν. Πολλοὶ ἔξερευνηταὶ ἔπεσαν θύματα τῶν δηλητηριωδῶν ἐντόμων καὶ τῶν φιδιῶν.

βροχῶν, ὅπου πνίγει τὰ πάντα ἢ ζοῦγκλα, τὸ πυκνόν, παρθένον δάσος τῶν τροπικῶν χωρῶν.

Εἰς τὰς ἀπεράντους αὐτὰς ἐκτάσεις τῶν στεππῶν καὶ τῶν σαβανῶν ζῆ τὸ μέγα πλῆθος τῶν χορτοφάγων ζώων τῆς Ἀφρικῆς, ἀνιλόπαι, ζέβροι, βουβάλια, καμηλοπαρδάλεις καὶ στρουθοκάμηλοι ἀκόμη καὶ ἐλέφαντες καὶ ρινοκέρωτες, ποὺ κοντεύει νὰ τοὺς ἐξοντώσῃ τὸ κυνήγι. Τὰς ἀγέλας τῶν χορτοφάγων ζώων παρακολουθοῦν εἰς τὰς ἀδιακόπους μετακινήσεις των τὰ ἀρπακτικὰ ζῶα: λέοντες, λεοπαρδάλεις, ὕαινα καὶ ἄλλα.

Οἱ σουδανοί, λαὸς νίγρων, εἶναι μωαμεθανοί, διότι οἱ ἄραβες ἠμπόρεσαν, μαζί με τὴν Σαχάραν νὰ κατακτή-

σουν και τὸ Σουδάν. Ἐκεῖ τοὺς ἐσταμάτησε τὸ παρθένον δάσος. Οἱ σουδανοὶ ζοῦν ἀπὸ τὴν γεωργίαν καὶ καλλιεργοῦν βαμβάκι, μπανάνες, φυστίκι ἀράπικο, κακάο, καφέ καὶ ἄλλα.

Τὸ Σουδάν διοικεῖται μέρος ἀπὸ τοὺς γάλλους καὶ μέρος ἀπὸ τοὺς ἄγγλους. Πρωτεύουσα τοῦ ἀγγλικοῦ Σουδάν εἶναι τὸ **Χαρτούμ** εἰς τὸν Νεῖλον.

4. Τὰ παρθένα δάση εὐρίσκονται γύρω ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸν καὶ ἀποτελοῦν μίαν τεραστίαν ζώνην, ἀπὸ τὸν κόλπον τῆς Γουϊνέας ἕως τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ἀκριβῶς πίπτουν καὶ αἱ περισσότεραι βροχαί. Ἡ βροχερὰ ἐποχὴ ἐκεῖ διαρκεῖ δέκα μῆνας καὶ αἱ βροχαί εἶναι ραγδαιόταται. Μὲ τόσῃν ὑγρασίαν καὶ μὲ τὴν ζέστην τοῦ Ἰσημερινοῦ ἢ βλάστησις παίρνει ἀπίστευτον ἀνάπτυξιν. Τὰ πυκνότατα δένδρα τοῦ δάσους, διὰ νὰ ἤμποροῦν νὰ ἀναπνέουν, γίνονται ὑψηλότατα, 50-60 μέτρα, καὶ εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο ἔχουν τὸ πυκνὸν φύλλωμά των, τὰ ἄνθη καὶ τοὺς καρπούς των. Φυσικά, ἐκεῖ ὑψηλά, εἰς τὸ «ἐπάνω πάτωμα» τοῦ δάσους, ζοῦν οἱ πίθηκοι καὶ οἱ παπαγάλοι, οἱ ὁποῖοι τρέφονται ἀπὸ τοὺς καρπούς τῶν δένδρων. Κάτωθεν τοῦ πυκνοῦ φυλλώματος οἱ κορμοὶ δὲν εἶναι γυμνοὶ· πλῆθος ἀναρριχώμενα φυτὰ ἐνδύουν τοὺς ὑγροὺς κορμούς τῶν πανυψηλῶν δένδρων καὶ μὲ τοὺς κλάδους των ἐνώνουν δένδρον μὲ δένδρον καὶ γεμίζουν ὅλον τὸν χῶρον. Χαμηλότερα, ἐπάνω εἰς τὸ ὑγρὸν ἔδαφος, αἱ ρίζαι, ποὺ στέκουν συχνὰ εἰς τὸν ἀέρα, καὶ οἱ θάμνοι σχηματίζουν ἄλλο ἀδιαπέραστον στρώμα.

Ἐδῶ, λοιπόν, ἤμποροῦν νὰ ζήσουν μὲ μεγάλην εὐκολίαν φυτοφάγα ζῶα. Ἐδῶ ἔχουν καταφύγει οἱ ἐλέφαντες καὶ οἱ γορίλλαι, ποὺ ἤμποροῦν νὰ προφυλάσσωνται ἀπὸ τοὺς κυνηγούς, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀνοίγουν εὐκόλα δρόμον μὲ τὰ ὀγκώδη καὶ ἰσχυρὰ σώματά των. Ἐδῶ ζοῦν πλῆθος ἔντομα, κουνούπια καὶ μυρμήγκια καὶ ἄλλα.

Ἄνθρωποι (πυγμαῖοι) μόνον εἰς μέρη ἀραιότερα κάπως, ἤμποροῦν νὰ ζήσουν τὴν ἀγρίαν καὶ πρω-

τόγονον ζωήν των, συντηρούμενοι από τους έτοιμους καρπούς του δάσους.

Μεγάλο μέρος τών παρθένων δασών της 'Αφρικής εύρισκεται εις τὸ βελγικόν **Κογκό**, τὸ ὁποῖον προμηθεύει εις τὸ βιομηχανικόν Βέλγιον πολύτιμον ξυλείαν (μαόνι, ἔβενον), καουτσούκ, φοινικέλαιον, καρπούς, δέρματα καὶ πετὰ ἀγρίων ζώων, ἔλεφαντόδοντα κτλ.

5. Ἐπειτα ἀπὸ τὰ παρθένα δάση τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἀκολουθεῖ, εις τὴν νότιον Ἀφρικὴν, μία σειρά χωρῶν, ὅπως καὶ εις τὴν βόρειον. Πλησίον τών παρθένων δασῶν σαβάναι με καλλιέργειαν βαμβακιοῦ, μπανάνας κτλ., ἔπειτα στέππαι καὶ ἡ ἔρημος **Καλαχάρι** καὶ τέλος εις τὴν νοτιωτάτην παραλίαν, ἐκτάσεις με κλίμα μεσογειακόν, ὅπως τοῦ Ἄτλαντος, με καλλιέργειαν ἀμπέλων καὶ δένδρων, ὅπως τὰ ἰδικά μας. Καὶ εἶναι φυσικὸν αὐτό, ἀφοῦ καὶ τοῦ Ἄτλαντος τὰ παράλια καὶ τοῦ νοτίου ἀκρωτηρίου εύρισκονται εις τὴν ἰδίαν ἀπόστασιν ἀπὸ τὸν Ἰσημερινόν.

Οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Ν. Ἀφρικής, μαῦροι καὶ αὐτοί, εἶναι οἱ περισσότεροι πυγμαῖοι ἀπολίτιστοι.

Ἡ νοτιωτέρα ὁμως ἄκρα με τὸ εὐκρατον μεσογειακόν κλίμα, κατοικεῖται ἀπὸ εὐρωπαίους. Ἐκεῖ, ὅπως καὶ εις τὰ παράλια τῆς Μεσογείου, πόλεις μεγάλαι ἔχουν σχηματισθῆ, τὸ **Κεϊπτώουν**, ἡ **Δάρμπαν** κτλ. Εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν πλοῦσια χρυσορυχεῖα καὶ ἀδαμαντωρυχεῖα, ἔχει σχηματισθῆ ἡ μεγάλη πόλις **Γιοχάνεσμπουργκ**.

Ὀλόκληρος ἡ νότιος Ἀφρικὴ, ἐκτὸς ἀπὸ δύο ἀποκίνας τῆς Πορτογαλλίας, ἀνήκει εις τὴν Βρεττανικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ ἀποτελεῖ κράτος αὐτοκυβέρνητον, τὴν «**Νοτιοαφρικανικὴν Ἐνωσιν**».

6. Ἡ Ἀφρικὴ δὲν περιβάλλεται, καθὼς ἡ Ἀσία, ἀπὸ σπουδαίαν νησιωτικὴν περιοχὴν. Ἡ μεγαλύτερα νῆσος τῆς εἶναι ἡ **Μαδαγασκάρη**, ποὺ ἀνήκει εις τὴν Γαλλίαν. Εἰς τὸν Ἄτλαντικόν ὠκεανόν εἶναι μερικαὶ ὁμάδες νήσων ὅπως αἱ **Ἀζόραι**, ἡ **Μαδέρα** (κρασί Μαδέρα), αἱ

Κανάριοι νήσοι (καναρίνια) καὶ ἄλλαι. Εἶναι ὄλαι σπουδαῖοι σταθμοὶ τῆς συγκοινωνίας Εὐρώπης καὶ Ν. Ἀφρικῆς μὲ τὴν Ἀμερικὴν.

Ἔργασίαι διὰ τὰ παιδιὰ. 1. Διατί ἡ Ἀφρικὴ ἔμεινεν ἄγνωστος καὶ ἀπολίτιστος μέχρι τῆς ἐποχῆς μας, ἐνῶ ἡ Ἀσία εἶχε πολιτισθῆ πρό χιλιάδων ἐτῶν; 2. Ποίας φυσικᾶς ζώνας παρουσιάζει ἡ Ἀφρικὴ ἀπὸ τὴν Μεσόγειον ἕως τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἑλπίδος; Διατί τὰ παρθένα δάση εἶναι εἰς τὸ μέσον; καὶ ποῖοι μεγάλοι ποταμοὶ ἔχουν ἐκεῖ τὰς πηγὰς των; 3. Τί μᾶς προμηθεύει ἡ Ἀφρικὴ; 4. Εἰς ποῖα μέρη προτιμοῦν νὰ κατοικοῦν οἱ Εὐρωπαῖοι; Ποίας πόλεις ἔχει κτίσει; Δείξατε εἰς τὸν χάρτην τὰ νησιά τῆς Ἀφρικῆς. 5. Ποίας χώρας τῆς Ἀφρικῆς κατέχει ἡ Γαλλία; ἡ Ἀγγλία; ἡ Ἰταλία; ἡ Πορτογαλία; τὸ Βέλγιον;

22. Κάτοικος τοῦ Κονγκό

Τὰ τροχισμένα δόντια εἶναι παλαιὰ συνήθεια τῶν ἀνθρωποφάγων.

23. Ἡ νέα Ὑόρκη μὲ τοὺς πανυψηλοὺς οὐρανοξύστας της.
Εἶναι ἡ μεγαλυτέρα πόλις τοῦ κόσμου.

Η ΑΜΕΡΙΚΗ

19. Πρῶται γνωριμίαι μὲ τὴν Ἀμερικὴν

1. Ὅλος ὁ κόσμος γνωρίζει κάτι διὰ τὴν Ἀμερικὴν, ἀφοῦ ἀπὸ παντοῦ ἔχουν φύγει μετὰ νάστασι διὰ τὴν μεγάλην καὶ μακρινὴν αὐτὴν χώραν. Εἰς ὅλα τὰ χωρία καὶ τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος θὰ συναντήσετε «ἀμερικάνους», δηλ. μετανάστας, ποὺ ἐπέστρεψαν, νὰ ζήσουν πλέον εἰς τὴν πατρίδα των. Εἶναι τόσοι οἱ Ἕλληνες, ποὺ ἐργάζονται εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ὥστε ἂν ἑκατοικοῦσαν ὅλοι εἰς τὸ ἴδιον μέρος, θὰ ἐσχημάτιζαν μίαν πόλιν μεγαλυτέραν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ ἢ τὴν Θεσσαλονίκην.

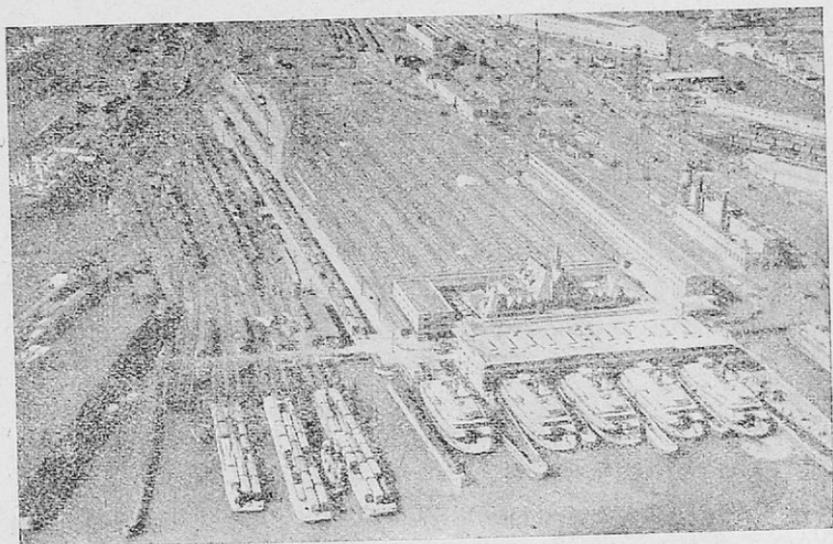
Διὰ τὴν Ἀμερικὴν θὰ ἔχετε ἀκούσει καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις. Ἴσως γνωρίζετε ὅτι 4 ἢ 5 μῆνας κάθε χρόνον τρώγομεν σιτάρι ἀμερικανικόν, διότι δὲν παράγομεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅσον μᾶς χρειάζεται. Καὶ θὰ ἔχετε ἴδει εἰς τὰ παντοπωλεῖα «ζάχαριν Ἀμερικῆς», εἰς τὰ ὀπωροπωλεῖα «μῆλα Καλλιφορνίας», εἰς τὰ καφεκοπτεῖα «καφὲ Βραζιλίας», εἰς τὰ καραμελλοπωλεῖα «τσιχλες Ἀμερικῆς» καὶ ἄλλοῦ ἄλλα ἀμερικανικὰ προϊόντα. Ἀκόμῃ θὰ ἔχετε ἀκούσει ὅτι ὁ ἐφευρέτης τοῦ φωνογράφου, Ἔδισον, ἦτο ἀμερικανός· ὅτι καὶ ὁ Σίγγερ, ποῦ ἐγέμισε τὴν οἰ-

καυμένην με ραπτομηχανάς και ὁ Φόρντ, πού κατασκευάζει εἰς τὰ ἐργοστάσιά του τὰ εὐθηνὰ αυτοκίνητα, τὰ «φορτάκια» πού λέγουν, εἶναι ἀμερικανοί.

Καὶ ἂν εἶναι κανεὶς πού νομίζει ὅτι δὲν ἔχει μεταχειρισθῆ ποτέ του τίποτε ἀμερικανικόν, ἄς μάθη ὅτι ἡ πατάτα καὶ ἡ τομάτα, ἂν καὶ γίνονται εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας χώρας, εἶναι φυτὰ, πού μᾶς ἤλθαν ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν. Ἀμερικανικόν φυτὸν εἶναι καὶ ὁ καπνός, ἀπὸ τὸν ὁποῖον κερδίζει τόσα χρήματα ἡ χώρα μας.

2. Καὶ ὅμως πρὸ 4—5 αἰώνων δὲν ὑπῆρχεν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην ἕνας ἄνθρωπος, πού νὰ γνωρίζῃ ὅτι πέραν ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν εὐρίσκεται ἡ μεγάλη αὐτὴ ἡπειρος τῆς γῆς. Οὔτε ὁ Χριστόφορος Κολόμβος δὲν τὸ ὑπωψιάζετο καί, ὅταν τὴν ἀνεκάλυψεν (1492), ἐνόμισεν ὅτι εἶχε φθάσει εἰς τὰς Ἰνδίας. Ὁ μέγας αὐτὸς θαλασσοπόρος ἔζησε καὶ ἀπέθανε, χωρὶς νὰ μάθῃ ποτέ ὅτι εἶχεν ἀνακαλύψει ἕνα νέον κόσμον. Ἀργότερα ἄλλοι θαλασσοπόροι εἶδαν ὅτι δὲν εἶναι ἐκεῖ αἱ Ἰνδία. Ὁ Μαγελλάνος μάλιστα κατῴρθωσε νὰ περάσῃ ἀπὸ ἕνα πορθμὸν τῆς Ν. Ἀμερικῆς, νὰ βγῆ εἰς τὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανόν, νὰ τὸν διαπλεύσῃ καὶ τέλος νὰ φθάσῃ εἰς τὰς πραγματικὰς Ἰνδίας καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Εὐρώπην. Μὲ τὸν πρῶτον αὐτὸν γυρὸν τῆς γῆς, ἔμαθαν ὅλοι τότε ὅτι τὴν μεγάλην ἀμερικανικὴν ἡπειρον τὴν χωρίζουν ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον δύο ὠκεανοί: ὁ Ἀτλαντικὸς ἀπὸ τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀφρικὴν, ὁ Εἰρηνικὸς ἀπὸ τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Αὐστραλίαν.

Ἔργασία διὰ τὰ παιδιά. 1. Διηγηθῆτε ὅ,τι ἄλλο ἔχετε ἀκούσει διὰ τὴν Ἀμερικὴν. 2. Δείξατε εἰς τὸν χάρτην καθὼς καὶ ἐπάνω εἰς τὴν σφαῖραν, τὴν Ἀμερικὴν, τὸν Ἀτλαντικόν, τὸν Εἰρηνικόν. 3. Τί γνωρίζετε διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς; 4. Δείξατε εἰς τὴν σφαῖραν τὰ ταξίδια τοῦ Χρ. Κολόμβου, τοῦ Μαγελλάνου. 5. Ποῖα προϊόντα τῆς Ἀμερικῆς ἔρχονται εἰς τὴν Ἑλλάδα;

24. **Οι πλωτοὶ σιδηρόδρομοι.** Κάθε ἓν ἀπὸ τὰ εἰδικὰ αὐτὰ πλοῖα χωρεῖ εἰς τὸ κατάστρωμά του τρεῖς ἀμαξοστοιχίας. Δεξιὰ ἄλλα πλοῖα, πλευρισμένα μεταξὺ ἀποβαθρῶν, ἔτοιμα νὰ μεταφέρουν χιλιάδας ἐπιβατῶν εἰς τὴν Ν. Ὑόρκην. Ὁπίσθεν τῶν πλοίων φαίνονται τὰ ὑπόστεγα τοῦ τεραστίου σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ.

20. Ἡ Νέα Ὑόρκη, ἡ μεγαλύτερα πόλις τοῦ κόσμου

1. Οἱ περισσότεροι μετανάσται μας, ὅταν φθάνουν εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἀποβιβάζονται εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην, τὸν μεγαλύτερον καὶ σπουδαιότερον λιμένα τῆς ἠπείρου. Τὸ ταξίδι Πειραιῶς—Ν. Ὑόρκης διαρκεῖ 14 ἡμέρας. Ὅπως θὰ παρατηρήσετε εἰς τὸν χάρτην, ἀρκετὸν μακρὸς τοῦ ταξιδίου γίνεται εἰς τὴν Μεσόγειον, ἕως τὸ Γιβραλτάρ. Τὸ ὑπόλοιπον εἰς τὸν ὠκεανόν. Ὁ Κολόμβος μὲ τὰ μικρὰ ἱστιοφόρα του ἐχρειάσθη 70 ἡμερονύκτια, διὰ νὰ περάσῃ τὸν ὠκεανόν. Ἀλλὰ τὸ νεώτερον καὶ μεγαλύτερον ὑπερωκεάνειον τοῦ κόσμου, ἡ Ν ο ρ μ α ν δ ί α, ἐχρειάσθη

μόνον 4 ήμερονύκτια καὶ ὁ Λίντμπεργκ. μετὸ ἀεροπλάνον του μόνον 30 ὥρας !

2. Ὁ μετανάστης, ποὺ πηγαίνει πρώτην φορὰν εἰς τὴν Ν. Ὑόρκην, θὰ τὰ χάσῃ κυριολεκτικῶς. Τὸ ὑπερωκεάνειον, ποὺ τὸν μεταφέρει, θὰ εἰσέλθῃ κατὰ πρῶτον εἰς ἓνα στενὸν κόλπον. Μαζί του θὰ εἰσέλθουν καὶ ἄλλα πολλὰ πλοῖα, μεγαλύτερα καὶ μικρότερα, ἐπιβατικὰ καὶ φορηγὰ, ποὺ ἔρχονται ἀπὸ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου. Συγχρόνως ἄλλα πλοῖα φεύγουν πρὸς τὸν ὠκεανόν.

Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀτελείωτος σειρὰ πόλεων σκεπάζει τὰς ἀκτὰς τοῦ κόλπου. Εἰς τὸ βάθος θὰ συναντήσωμεν στενόμακρον νήσον φορτωμένην πανύψηλα σπίτια. Εἶναι οἱ οὐρανὸς οὐρανὸς μετὰ 40, 50 καὶ 80 πατώματα, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα ἐργάζονται ἢ κατοικοῦν χιλιάδες ἀνθρώποι. Εἰς τὴν νήσον αὐτὴν ἐκτίσθη ἡ πρώτη, ἡ μικρὰ Ν. Ὑόρκη· τώρα ἡ τεραστία αὐτὴ πόλις ἔχει ἀπλωθῆ εἰς μεγάλην ἔκτασιν καὶ ἔχει ἐνωθῆ μετὰ πολλὰς ἄλλας πόλεις.

Τὸ πλοῖον μας ὄλονέν προχωρεῖ ἡρέμα. Πρέπει νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἰδικὴν του θέσιν, διὰ νὰ ἀγκυροβολήσῃ. Κάθε ἀτμοπλοῖα ἔχει τὴν ἰδικὴν της ἀποβάθραν, ὅπου πλευρίζουν τὰ πλοῖα της. Μόνον ἔτσι ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ τάξις μέσα εἰς τὸν ἀτελείωτον αὐτὸν λιμένα, ποὺ ὁ γῦρος του εἶναι 55 χιλιομέτρα ! δηλ. μία ἀπόστασις ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἕως τὴν Ἐλευσίνα μετὰ ἐπιστροφὴν ! Ἐντύπωσιν θὰ μᾶς κάμουν οἱ πλωτοὶ σιδηροδρομοί, ποὺ διαρκῶς διασταυρῶνονται μετὰ τὸ πλοῖον μας. Εἶναι εἰδικὰ πλοῖα, μετὰ σιδηροδρομικὰς γραμμάς εἰς τὸ κατάστρωμά των. Ἐπάνω εἰς τὰ πλοῖα αὐτά, καθὼς εἰς σταθμόν, περνοῦν 2—3 ἀμαξοστοιχίαι καὶ μεταφέρονται ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν τοῦ λιμένος εἰς τὴν ἄλλην, διὰ νὰ συνεχίσουν τὸ ταξιδιὸν των.

3. Ἀμα θὰ ἀποβιβασθῶμεν, θὰ εὔρεθῶμεν εἰς κόσμον ξένον, εἰς ἓν μίγμα ἀπὸ ὅλας τὰς φυλάς καὶ τὰ ἔθνη τῆς γῆς, ποὺ καθένα ὀμιλεῖ τὴν γλῶσσαν του, ὅλα ὅμως συνεννοοῦνται ἀγγλικά. Ἡ ἀγγλικὴ εἶναι ἡ γλῶσσα τῆς Βο-

ρείου Ἀμερικής. Τοὺς συμπατριώτας μας θὰ τοὺς συναντήσωμεν εἰς τὴν συνοικίαν των. Ἐκεῖ θὰ εὕρωμεν καταστήματα, ξενοδοχεῖα, καφενεῖα ἑλληνικά. Κάθε ἐθνικότης ἔχει τὴν ἰδικήν της συνοικίαν εἰς τὴν Ν. Ὑόρκην. Πολλοὶ ἀπὸ τὰς συνοικίας αὐτὰς εἶναι καὶ μόναι των μεγάλαι πόλεις. Εἰς τὴν ἰταλικὴν συνοικίαν, τὴν «Μικρὰν Ἰταλίαν», ὅπως λέγεται, κατοικοῦν περισσότεροι Ἰταλοὶ παρά εἰς τὴν Ρώμην, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἰταλίας. Ἡ ἱρλανδικὴ συνοικία ἔχει διπλασίους κατοίκους ἀπὸ τὸ Δουβλίνον, τὴν πρωτ. τῆς Ἰρλανδίας. Ἡ γερμανικὴ συνοικία εἶνε μεγαλύτερα ἀπὸ τὸ Μόναχον. Τέλος ἡ ἑβραϊκὴ ἔχει 2 000 000 ἑβραίους, ὅσους δὲν εἶχε ἡ Ἱερουσαλήμ οὔτε εἰς τὴν ἔνδοξον ἐποχὴν τοῦ Σολομῶντος !

Ἡ Ν. Ὑόρκη εἶναι ἡ μεγαλύτερα πόλις τοῦ κόσμου με 7 000 000 κατοίκους, χωρὶς τὰ προάστειά της, δηλ. περισσότερους ἀπὸ τὸν πληθυσμὸν ὀλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος. Τὰ σπίτια, αἱ πλατεῖαι καὶ οἱ δρόμοι της πιάνουν μίαν ἑκτασιν μεγαλύτεραν ἀπὸ τὴν νήσον μας Χίον ἢ ἀπὸ τὴν Κεφαλληνίαν μαζί με τὴν Ἰθάκην, ἢ ἀπὸ τὴν πεδιάδα Σερρῶν.

Τὴν καταπληκτικὴν τῆς ἀνάπτυξιν ἡ Ν. Ὑόρκη τὴν ὀφείλει εἰς τὴν θαυμασίαν θέσιν της, τὸν ἐξάιρετον λιμένα της καὶ τὴν πυκνὴν συγκοινωνίαν της με τὴν ἄλλην Ἀμερικὴν (διώρυγες, σιδηρόδρομοι, αὐτοκίνητα, πλοῖα).

Ἔργασια διὰ τὰ παιδιά. 1. Δείξατε τὴν Ν. Ὑόρκην καὶ τὸ δρομολόγιον Πειραιῶς—Ν. Ὑόρκης. 2. Παρακολουθήσατε εἰς τὸν χάρτην τὰς συγκοινωνίας Ν. Ὑόρκης με τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἀμερικής. 3. Παρατηρήσατε πόσας μοίρας ἀπέχει ἡ Ν. Ὑόρκη ἀπὸ τὸν Ἰσημερινόν, καὶ ἀπέναντι ποίας εὐρωπαϊκῆς χώρας εὐρίσκεται.

Μία παρατήρησις. Ταξιδεύοντες ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ εἰς τὴν Ν. Ὑόρκην, προχωροῦμεν διαρκῶς δυτικά. Ἡ γραμμὴ, ποὺ ἀκολουθοῦμεν, οὔτε πλησιάζει εἰς τὸν Ἰσημερινόν, οὔτε καὶ ἀπομακρύνεται. Εἶναι παράλληλος

μέ αὐτόν. Ὅσον ἀπέχει ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τὸν Ἰσημερινόν, τόσον ἀπέχει καὶ ἡ περιοχή τῆς Ν. Ὑόρκης. Ἔχουν δηλαδὴ δύο χῶραι τὸ ἴδιον πλάτος. Πρέπει, λοιπόν, νὰ ἔχουν καὶ τὸ ἴδιον κλίμα, (ἀφοῦ εἶναι καὶ αἱ δύο παραθαλάσσιαι). Καὶ ὅμως οἱ Ἕλληνες, ποὺ πηγαίνουν εἰς τὴν Ν. Ὑόρκην, εὐρίσκουν κλίμα βαρὺ. Τὸν χειμῶνα τὸ κρῦο εἶναι πολὺ δυνατόν, τὰ χιόνια καὶ οἱ πάγοι πολλοί. Προπάντων εἶναι παγερὰ τὰ νερὰ τῆς θαλάσσης, σὰν νὰ προέρχωνται ἀπὸ πάγον καὶ συχνὰ τὸν χειμῶνα παγώνουν. Αὐτὸ συμβαίνει, διότι ἔρχονται ἀπὸ τὸν Βόρειον Παγωμένον ὠκεανόν. Ἐνα ρεῦμα θαλάσσιον, ὡς πλατὺς ποταμός, καταβαίνει ἀπὸ τὸν Πόλον καὶ βρέχει τὰ παράλια τῆς Ν. Ὑόρκης. Τὸ ρεῦμα αὐτὸ προκαλεῖ τὸ μεγάλο ψυχὸς τῶν μερῶν αὐτῶν.

Διὰ νὰ εὔρουν οἱ ἀμερικανοὶ κλίμα εὐχάριστον, ὅπως τὸ ἑλληνικόν, πρέπει νὰ μεταβοῦν πολὺ νοτιώτερον, εἰς τὴν χερσόνησον Φλωρίδα, ποὺ εἶναι πλησιέστερον πρὸς τὸν Ἰσημερινόν (ὅσον καὶ ἡ Ἄνω Αἴγυπτος). Ἐκεῖ εἶναι ὁ πλέον πολυσύχναστος τόπος, κέντρον θαλασσίων διασκεδάσεων τῶν ἀμερικανῶν.

Ἔργασία διὰ τὰ παιδιά. 1. Διατί λέγομεν ὅτι ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Ν. Ὑόρκη εὐρίσκονται εἰς τὸ αὐτὸ γεωγραφικόν πλάτος ; 2. Ποῖαι ἄλλαι χῶραι ἔχουν τὸ ἴδιον μέτρημας γεωγραφικόν πλάτος ; 3. Διατί εἰς τὴν Ν. Ὑόρκην κάμνει βαρὺν χειμῶνα ;

21. Ἄλλα μέρη τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν

1. Εἰς τὸν χάρτην θὰ παρατηρήσετε πολλὰς πόλεις συγκεντρωμένας εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ, πρὸς τὸ μέρος τῆς Ν. Ὑόρκης. Θὰ εὔρετε τὴν Βοστώνην εἰς τὰ βόρεια, τὴν Φιλαδέλφειαν, τὴν Βαλτιμόρην, τὴν Οὐάσιγκτων εἰς τὰ νότια. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ περιοχή αὕτη τοῦ Ἀτλαντικοῦ εἶναι καὶ ἡ βιομηχανικώτερα τῆς Ἀμερικῆς. Τὰ Ἀλλεγάνια βουνά, ποὺ τὴν χωρίζουν ἀπὸ

25. **Αὐτοκίνητον ἄροτρον.** Μετρήσατε τὰ ὕνιά καὶ παρατηρήσατε πόσον βαθιὰ ἀνασκάπτουν τὸ ἔδαφος. Τὰ μηχανήματα αὐτὰ ἐκτελοῦν, τὸ καθένα, τὴν ἐργασίαν πολλῶν ἑκατοντάδων ζευγαριῶν. Τὸ μυστικὸν τῆς μεγάλης γεωργικῆς παραγωγῆς τῆς

• Ἀμερικῆς εἶναι ἡ μηχανικὴ καλλιέργεια.

τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, δίδουν, εἰς μεγάλην ἀφθονίαν, σίδηρον, πετρέλαιον, γαιάνθρακας, ἀκόμη καὶ φυσικὸν φωταέριον, ποὺ βγαίνει μέσα ἀπὸ τὴν γῆν. Διὰ τοῦτο, εἰς τὸ μέρος αὐτό, εἶναι συγκεντρωμένη μεγάλη βιομηχανία σιδηροδρομικῶν καὶ ἄλλων μηχανῶν, δερμάτων, βαμβακερῶν ὑφασμάτων καὶ πολλῶν ἄλλων εἰδῶν.

2. Πέραν ἀπὸ τὰ Ἀλλεγάνια ἀπλώνονται τεράστια πεδιάδες, τὰς ὁποίας ποτίζει ὁ **Μισισσιπῆς** μὲ τοὺς παραποτάμους του, ὁ μακρότερος ποταμὸς τοῦ κόσμου. Εἰς τὰς ἀπεράντους αὐτὰς πεδιάδας παράγουν οἱ Ἀμερικανοὶ τεράστια ποσὰ προϊόντων. Εἰς τὰ θερμὰ μέρη, ἕως τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ, **ζαχαροκάλαμον** καὶ **ρύζι**, ὑψηλότερα **βαμβάκι**, ἔπειτα **καπνὰ** καὶ **ἀραβό-**

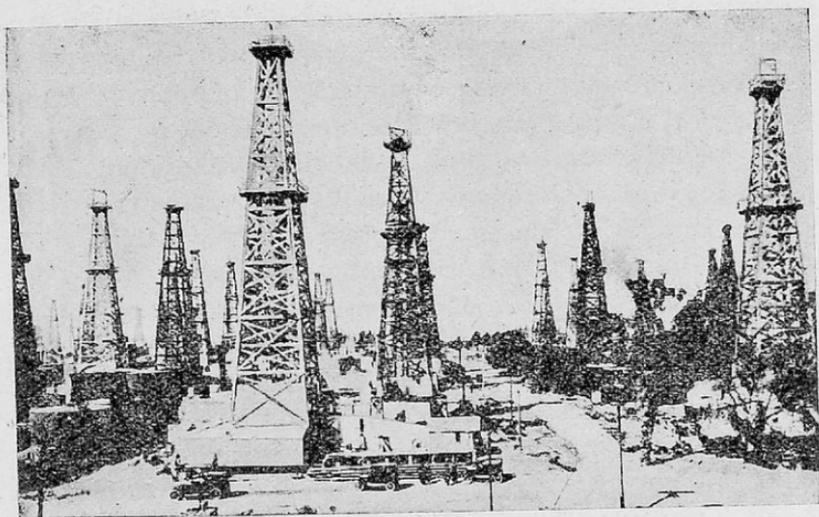
σι τ ο ν καί εἰς τὰ βορειότερα σι τ ἄ ρ ι. Ἐδῶ ἡ καλλιέργεια δὲν γίνεται ὅπως εἰς τὴν Ἑλλάδα, μὲ τὰ χέρια. Τεράστια μηχανήματα, πετρελαιοκίνητα, διατρέχουν τὰς πεδιάδας πρὸς ὄλας τὰς διευθύνσεις, διὰ νὰ ὀργώσουν, νὰ σπείρουν, νὰ θερίσουν, νὰ ἀλωνίσουν, νὰ ἐκτελέσουν ὄλας τὰς ἐργασίας. Κάθε γεωργὸς καλλιεργεῖ μὲ τὰ μηχανήματά του μεγάλας ἐκτάσεις καὶ παράγει προϊόντα, ποῦ δὲν τὰ δίδει εἰς τὸν τόπον μας οὐδὲ ἡ ἐργασία ὀλοκλήρου χωρίου.

Τὸ μεγαλεῖον τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν εἶναι ὁ ἀμέτρητος πλοῦτος των. Ἡ χώρα αὕτη εἶναι πρώτη εἰς τὴν γεωργίαν, πρώτη εἰς τὴν βιομηχανίαν, πρώτη εἰς τὰ ὀρυκτά. Παράγει τριπλάσιον σιτᾶρι ἀπὸ ὅσον γίνεται εἰς τὰς Ἰνδίας, τριπλάσιον καλαμπόκι ἀπὸ ὅσον παράγουν ὄλαι μαζί αἱ ἄλλαι χώραι τοῦ κόσμου, καὶ ἀκριβῶς τὸ ἥμισυ βαμβάκι τῆς γῆς! Βγάζει ἀκόμη αὕτη, μόνη της, διπλάσιον πετρέλαιον, ἀπὸ ὅσον δίδουν ὄλαι μαζί αἱ ἄλλαι πετρελαιοπηγαὶ τοῦ κόσμου. Καὶ αἱ ἀνθρακοφόροι λεκάναι της εἶναι αἱ πλουσιώτεραι τῆς γῆς.

3. Εἰς τὰ βόρεια εὐρίσκεται μία μεγάλη περιοχὴ λιμνῶν, εἰς τὰς ὄχθας τῶν ὀποίων ὑπάρχουν μεγάλαι καὶ πλούσιαι πόλεις. Τὸ **Σικάγον**, εἶναι ἡ μαγαλυτέρα καὶ φημίζεται διὰ τὰ ἀπέραντα ἐργοστάσια κρέατος, ὅπου σφάζονται ἑκατομμύρια ζῶων καὶ κατασκευάζονται ἄλλαντικά καὶ κονσέρβες.

Αἱ λίμναι αὗται ἐνώνονται μεταξύ των. Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἐνώσεις αὐτὰς σχηματίζεται ὁ περίφημος καὶ ξακουστός εἰς ὄλον τὸν κόσμον καταρράκτης τοῦ **Νιαγάρα**. Οἱ ἀμερικανοὶ κατεσκεύασαν ἀπὸ λίμνης εἰς λίμνην καὶ διώρυγας τόσον μεγάλας, ὥστε ἤμποροῦν τὰ πλοῖα τῆς θαλάσσης νὰ ταξιδεύουν εἰς τὰς λίμνας, εἰς τὰς ὀποίας φθάνουν διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἄγ. Λαυρεντίου.

4. Πέραν ἀπὸ τὰς ἀπεράντους πεδιάδας τοῦ Μισισσιππὶ

26. Πετρελαιοπηγαι εις τας 'Ηνωμένας Πολιτείας

(Οι πανύψηλοι αὐτοὶ πύργοι, ποὺ σχηματίζουν πολλὰκις δάσος, ἀντιστοιχοῦν εἰς τὰ φρέατα τῶν πετρελαιοπηγῶν. Κάθε πύργος χρησιμεύει διὰ νὰ ἐργασθῇ τὸ γεωτρύπανον καὶ νὰ ἀνοιχθῇ τὸ φρέαρ ἕως κάτω εἰς τὸ πετρελαιοφόρον στρώμα. Ἐπειτα χρησιμεύει διὰ νὰ ἐργασθῇ ἡ ἀντλία, ποὺ ἀντλεῖ τὸ πετρέλαιον. Τοιαῦτα «δάση» πύργων ὑπάρχουν πολλὰ εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Εἰς τὴν Καλλιφορνίαν εὐρίσκονται οἱ πύργοι μέσα εἰς τοὺς κήπους τῶν πορτοκαλλεῶν).

ὕψωνονται αἱ μεγάλοι ὄροσειραὶ τῶν Βραχωδῶν ὀρέων μὲ τὰ πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ, ἀργύρου, χαλκοῦ καὶ μολύβδου. Διὰ νὰ καταβῶμεν ἔπειτα πάλιν εἰς χαμηλὰς πεδιάδας, πρέπει νὰ διαβῶμεν ὀλόκληρον τὴν μεγάλην αὐτὴν περιοχὴν τῶν βουνῶν καὶ ὀροπεδίων, ἀπὸ τὰ Βραχωδὴ ὄρη ἕως τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν. Ἐκεῖ πλέον θὰ συναντήσωμεν τὰς στενάς, χαμηλὰς, πεδιάδας τῆς Καλλιφορνίας, τὸ περιβόλι τῆς Ἀμερικῆς.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ πρῶτοι ἄποικοι, ποὺ ἤλθον εἰς τὴν Καλλιφορνίαν, δὲν ἀπεφάσισαν τὸ ἐπικίνδυνον αὐτὸ ταξίδιον, ἐπάνω ἀπὸ τὰ Βραχωδὴ ὄρη, τὰ ἄγρια ὀροπέ-

δια καὶ τοὺς ὀρητικούς ποταμούς, με σκοποὺς καλλιεργη-
τικούς, ἀλλὰ με τὴν ἐλπίδα τοῦ χρυσοῦ, ποὺ θὰ εὑρισκαν.
Τὰ χρυσωρυχεῖα ὅμως γρήγορα ἐξηντλήθησαν καὶ τότε μό-
λις ἀντελήφθησαν οἱ ἀπογοητευμένοι χρυσοθηραὶ ὅτι ὑ-
πάρχει καὶ ἄλλος «χρυσός» ἐκεῖ, ποὺ ποτὲ δὲν θὰ ἐξαντλη-
θῆ, ὁ γεωργικὸς πλοῦτος. Ἐπεδόθησαν, λοιπόν, εἰς τὴν
γεωργίαν καὶ ἐφοδιάζουν σήμερον τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὸν
ἄλλον κόσμον με τὴν μεγάλην παραγωγὴν, ποὺ κάμνουν,
ἀπὸ πορτοκάλια, μήλα, σταφίδα, λάδι καὶ πολλὰ ἄλλα
φρούτα. Εἰς τοῦτο τοὺς βοηθεῖ τὸ γλυκὺ θαλάσσιον κλίμα
τοῦ τόπου, ποὺ τόσο ὁμοιάζει με τὸ ἰδικόν μας. Εἶναι τό-
σον μεγάλη ἡ παραγωγὴ αὐτῶν τῶν καρπῶν, ὥστε τὸ διά-
λεγμά των καὶ ἡ συσκευασία των γίνεται με μηχανάς.

Ἐδῶ ἔχουν ἀναπτυχθῆ αἱ μεγάλαι πόλεις Ἅγιος
Φραγκῖσκος, Λὸς Ἄντζελες καί, πρὸς βορρὰν, τὸ Σίτλ
καὶ ἡ Ὀλυμπία. Τέσσαρες μεγάλαι σιδηροδρομικαὶ γραμ-
μαί, αἱ μεγαλύτεραι τοῦ κόσμου, ἐνώνουν τὰς πόλεις τοῦ
Εἰρηνικοῦ με τὰς πόλεις τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Ἡ Καλλιφορνία,
με τὴν μεγάλην παραγωγὴν σταφίδος, καρπῶν καὶ ἐλαίου
εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνος συναγωνιστὴς τῶν ἐλληνικῶν
αὐτῶν προϊόντων.

5. Τὰ 120 000 000 κάτοικοι τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν
εἶναι: λευκοὶ (εὐρωπαῖοι), κίτρινοι (ἀσιαῖται)
μαῦροι (ἀφρικανοὶ) καὶ ἐρυθροδερμοὶ. Οἱ
τελευταῖοι αὐτοὶ εἶναι οἱ μόνοι ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερι-
κῆς, ἀπόγονοι τῶν κατοίκων, ποὺ εὐρήκεν ἐκεῖ ὁ Κολόμ-
βος. Σήμερον ὅμως ὁ ἀριθμὸς των ἔχει ἐλαττωθῆ πάρα
πολὺ καὶ δὲν ἀπομένουν παρὰ 300 000 περίπου, ἀποτρα-
βηγμένοι πρὸς τὰ Βραχῶδη ὄρη καὶ τὰ σύνορα τοῦ Κα-
ναδά, ὅπου ζοῦν ἀπὸ τὸ κυνήγιον.

Τοὺς μαύρους τοὺς ἔφεραν ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν διὰ τῆς βίας,
νὰ καλλιεργοῦν τὰς ἀπεράντους φυτείας τοῦ ζαχαροκαλά-
μου καὶ τοῦ ρυζιοῦ, εἰς τὰς χαμηλὰς πεδιάδας τῶν ἐκβο-
λῶν τοῦ Μισισσιπῆ. Οἱ πρῶτοι εὐρωπαῖοι ἄποικοι τοὺς ἠγό-
ραζον ἀπὸ δουλεμπόρους, οἱ ὅποιοι τοὺς ἔπιαναν εἰς τὴν

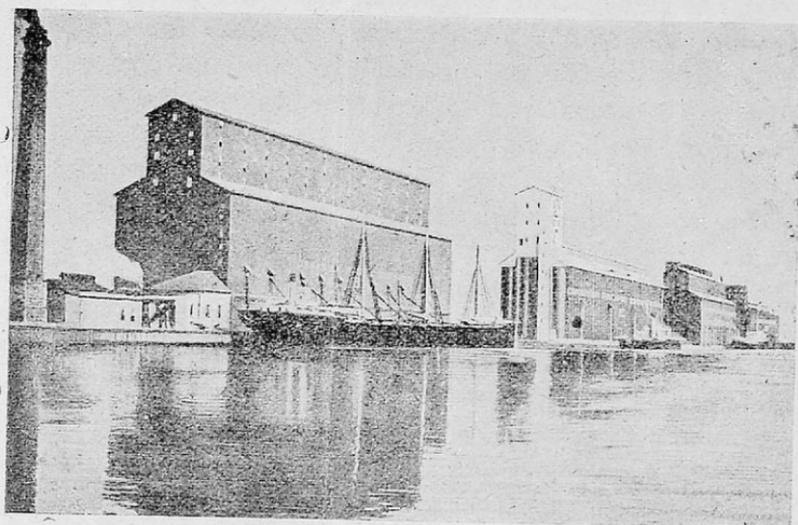
Ἄφρικὴν κυνηγῶντας τοὺς, ὅπως τὰ ἄγρια ζῶα. Σήμερον ἢ Λουϊζιάννα, κατοικεῖται τὸ περισσότερον ἀπὸ μαύρους. Διὰ τοῦτο λέγεται καὶ «μικρὰ Ἀφρική». Οἱ μαύροι εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας εἶναι περίπου 13 000 000. Τὶ ζῶν ἑπέρασαν οἱ μαύροι δοῦλοι τῆς Ἀμερικῆς διηγείται τὸ ὠραῖον βιβλίον «Τὸ καλύβι τοῦ Μπάρμπα Θωμᾶ». Οἱ λευκοὶ εἶναι εὐρωπαῖοι ἄποικοι ἢ ἀπόγονοί των.

Ἔργασια διὰ τὰ παιδιά. 1 Παρατηρήσατε ποῖαι πόλεις εἶναι εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ποῖαι εἰς τὰς ὄχθας τῶν μεγάλων λιμνῶν καὶ ποῖαι εἰς τὰ παράλια τοῦ Εἰρηνικοῦ. 2 Παρακολουθήσατε τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμάς, πού ἐνώνουν τὰς πόλεις τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ Εἰρηνικοῦ. 3 Διατὶ οἱ χειμῶνες εἰς τὴν Ν. Ὑόρκην εἶναι τόσο ψυχροί; 4 Πῶς εὐρέθησαν οἱ μαύροι εἰς τὴν Ἀμερικὴν;

22. Ὁ Καναδάς

1 Ὁ Καναδάς εἶναι ἡ βορειοτέρα χώρα τῆς Ἀμερικανικῆς ἡπείρου. Μεγάλη ὅσον καὶ ἡ Εὐρώπη, δὲν ἔχει παρὰ 10 μόνον ἑκατομμύρια κατοίκους, συγκεντρωμένους εἰς τὴν νοτιώτεραν περιοχὴν τῆς, γύρω ἀπὸ τὰς λίμνας καὶ τὰς ὄχθας τοῦ Ἀγίου Λαυρεντίου.

Ὁ Καναδάς ἔχει μεγάλην ὁμοίότητα μὲ τὴν Σιβηρίαν. Ὅπως ἐκεῖ, ἔτσι καὶ ἐδῶ, διακρίνονται τρεῖς ζῶναι: α) Ἡ ζώνη τῶν τούντρας εἰς τὰ παράλια τῶν βορείων παγωμένων θαλασσῶν. Οἱ κάτοικοί τῆς εἶναι Ἔσκιμῶι καὶ ζοῦν μὲ τὸ κυνήγιον τῆς φώκης. β) Ἡ ζώνη τῶν δασῶν νοτιώτερον, ὅπου ζοῦν ἐρυθρόδερμοι μέσα εἰς σκηνὰς ἀπὸ δέρματα ζῶων. Κυνηγοῦν ἄγρια ζῶα, πού ἔχουν καλὴν γοῦνον, (κάστορας, ἀλώπεκας, κουνάβια κλπ) καὶ πωλοῦν τὰ δέρματά των εἰς τοὺς εὐρωπαίους ἀποίκους. Ἀπὸ τὰ δάση αὐτά, πού εἶναι τὰ μεγαλύτερα τῆς γῆς, ἐξάγεται πολλὴ ξυλεῖα δι' ἔπιπλα καὶ πατώματα. γ) Ἡ ζώνη τοῦ σίτου πρὸς τὰ νοτιώτερα. Ἐδῶ εἶναι ἡ γνω-

27. Φορτωταὶ οἴτου εἰς τὸ Μοντρεάλ, τοῦ Καναδά

(Διὰ νὰ προφθάνουν οἱ Καναδοὶ τὸ πλῆθος τῶν μεγάλων ἐμπορικῶν πλοίων, ποὺ πηγαίνουν νὰ φορτώσουν σιτάρι, κατεσκευάσαν τοὺς πανυψηλοὺς αὐτοὺς φορτωτὰς εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἁγ. Λαυρεντίου. Τεράστια ἀτμοκίνητοι ἀντλῖαι γεμίζουν ἀδιακόπως τοὺς φορτωτὰς μὲ σιτάρι. Οἱ κρουνοὶ, ποὺ βλέπετε εἰς τὸν τοῖχον τοῦ φορτωτοῦ, ἀνοίγουν καὶ τρέχει τὸ σιτάρι μέσα εἰς τὰ φορτηγὰ πλοῖα, ὅπως τὸ νερὸ ἀπὸ τὴν βρύσιν. Ἔτσι τὰ πλοῖα φορτώνονται ταχύτατα καὶ χωρὶς κόπον.)

στὴ περιφέρεια **Μανιτόμπα**, ποὺ παράγει φημισμένην ποιότητα σιταριοῦ. Εἰς τὴν ζώνην αὐτὴν τοῦ σίτου εἶναι καὶ αἱ σπουδαιότεραι πόλεις τοῦ Καναδά· ἀπὸ αὐτὴν περνοῦν αἱ δύο μεγάλαι σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, ποὺ ἐνώνουν τὰς πόλεις τοῦ Ἀτλαντικοῦ μὲ ἐκεῖνας τοῦ Εἰρηνικοῦ.

Ἡ μακροτέρα ἀπὸ τὰς γραμμάς αὐτὰς ἀρχίζει ἀπὸ τὸ **Χάλιφαξ**, περνᾷ τὴν ζώνην τοῦ σίτου, ἀναβαίνει τὰ Βραχώδη ὄρη καὶ καταλήγει εἰς τὸ **Βανκοῦβερ** τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ἡ μεγαλύτερα πόλις τοῦ Καναδά εἶναι τὸ **Μοντρεάλ**, τὸ μεγάλυτερον συγχρόνως σιταρολίμανον τοῦ κόσμου.

Ἡ ὄρεινὴ Ἑλλάσκα μὲ τὰ χρυσωρυχεῖα τῆς ἀνήκει εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας.

Ἔργασία διὰ τὰ παιδιά. 1. Συγκρίνατε τὰς φυσικὰς ζώνας τῆς Σιβηρίας καὶ τοῦ Καναδά. 2. Παρακολουθήσατε τὰς σιδηροδρ. γραμμὰς καὶ προσέξατε ἀπὸ ποίας πόλεις περνοῦν. 3. Τί μᾶς προμηθεύει ὁ Καναδᾶς ;

23. Κεντρικὴ Ἑμερικὴ

1. Ἡ κλειστὴ θάλασσα τῶν Ἀντιλλῶν, ποῦ ἔχει γύρω τῆς τὰς μεγάλας καὶ μικρὰς Ἀντίλλας καὶ τὸν ὄρεινὸν ἰσθμόν, ὁ ὁπτεῖος ἐνώνει βόρειον καὶ νότιον Ἑμερικὴν, εἶναι περιοχὴ θερμῆ. Ὅπως βλέπετε, εὐρίσκεται ὀλόκληρος μέσα εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην.

Εἰς τὰς νήσους αὐτάς, τὰς Ἀντίλλας, ἔφθασε πρώτην φορὰν ὁ Κολόμβος καὶ ἐνόμισε ὅτι εἶναι νησιὰ τῶν Ἰνδιῶν. Ἀπὸ τότε τοὺς ἔμεινε τὸ ὄνομα **Δυτικαὶ Ἰνδία** καὶ εἰς τοὺς ἐρυθροδέρμους τὸ ὄνομα **Ἰνδοὶ ἢ Ἰνδιάνοι**. Ἐπειτα οἱ μετανάσται Ἰσπανοὶ καὶ Πορτογάλλοι ἠκολούθησαν τὸ δρομολόγιον τοῦ Κολόμβου καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Κεντρικὴν καὶ νότιον Ἑμερικὴν Ἐνῶ οἱ Ἄγγλοι, ἐπροτίμησαν τὴν βόρειον Ἑμερικὴν, ποῦ εἶναι πλησιέστερα πρὸς τὴν πατρίδα των. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν Β. Ἑμερικὴν ὀμιλοῦν ἀγγλικά, ἐνῶ εἰς τὴν κεντρικὴν καὶ νότιον ὀμιλοῦν ἰσπανικά καὶ πορτογαλλικά.

2. Ἡ μεγαλυτέρα νήσος τῆς κεντρικῆς Ἑμερικῆς εἶναι ἡ **Κούβα**, μὲ πρωτ. τὴν **Ἀβάνα**, καὶ τὴν διοικοῦν αἱ Ἑν. Πολιτεῖαι. Ἡ Κούβα παράγει περισσοτέραν ἀπὸ τὴ μισὴ ζάχαριν τοῦ κόσμου. Ἡ Κούβα κατοικεῖται σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ μαύρους, οἱ ὁποῖοι καλλιεργοῦν ζαχαροκάλαμον καὶ καπνὰ (ποῦρα Ἀβάνας).

Τὸ **Μεξικὸν** εἶναι χώρα μεγάλη καὶ πλουσία εἰς πετρέλαιον καὶ μέταλλα. Πρὶν ἀνακαλυφθῆ ἡ Ἑμερικὴ, ἐκατοικεῖτο ἀπὸ τοὺς πλέον πολιτισμένους ἐρυθροδέρμους.

29. Ὁ καφῆς καὶ

(Εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς Βραζιλίας
καὶ ἡ καφέα ἀποτελοῦν τὰς σπουδαίους
πλουσιώτερας)

Διὰ τοῦτο ἐδῶ καὶ εἰς τὴν νότιον Ἀμερικὴν οἱ ἐρυθρόδερμοι δὲν ἔφυγαν μακρὰν ἀπο τοὺς λευκοὺς, νὰ ζήσουν ἀπομονωμένοι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, ὅπως ἔγινε εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν. Ἀπεναντίας ἔμειναν μαζί με τοὺς λευκοὺς καὶ διὰ τοῦτο συναντᾶ κανεὶς ἐδῶ λευκοὺς, ἐρυθροδέρμους καὶ μιγάδας. Οἱ μιγάδες κατάγονται ἀπὸ προγόνους λευκοὺς καὶ ἐρυθροδέρμους.

Ἡ Δημοκρατία τοῦ Παναμᾶ εὐρίσκεται εἰς τὸ στενότερον μέρος τοῦ ἰσθμοῦ. Ἐκεῖ ἔχουν κατασκευάσει τὴν διώρυγα τοῦ Παναμᾶ, διὰ τὴν συγκοινωνίαν Ἀτλαντικοῦ καὶ Εἰρηνικοῦ. Τὴν διώρυγα τὴν κατέχουν αἱ Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι.

Ἔργασια διὰ τὰ παιδιά. 1. Ποῖον εἶναι τὸ σπουδαιότερον προϊόν τῆς Κούβας, καὶ διατὶ κατοικεῖται ἀπὸ τό-

ἡ ζάχαρι. 30.

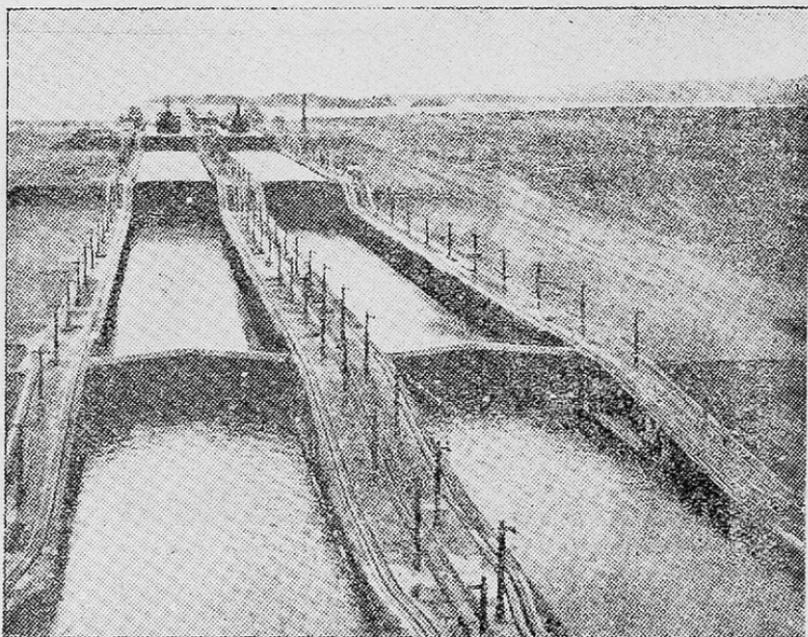
καὶ τῶν Ἀντιλλῶν τὸ ζαχαροκάλαμον
τέρας καλλιέργειας καὶ δίδουν τὰ
εἰσοδήματα)

σους πολλοὺς μαύρους ; 2. Δείξατε τὸ Μεξικόν, τὴν πρω-
τεύουσάν του, τὴν διώρυγα τοῦ Παναμᾶ.

24. Νότιος Ἀμερική

1. Ἡ νότιος Ἀμερική, καθὼς καὶ ἡ βόρειος, εἶναι ὄρει-
νὴ πρὸς τὸ μέρος τῶν ὠκεανῶν, χαμηλὴ καὶ πεδινὴ εἰς τὸ
ἐσωτερικόν. Εἰς τὸν γεωφυσικὸν χάρτην βλέπομεν καθαρὰ
τὴν μεγάλην, πολὺ ὑψηλὴν καὶ πολὺ μακρὰν ὄρσειράν
τῶν Ἄνδεων, ποὺ κλείει τὴν ἡπειρον ἀπὸ τὸ μέρος
τοῦ Εἰρηνικοῦ. Πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀτλαντικοῦ εὐρίσκον-
ται τὰ χαμηλότερα ὄροπέδια τῆς Γουϊάνας καὶ τῆς Βρα-
ζιλίας.

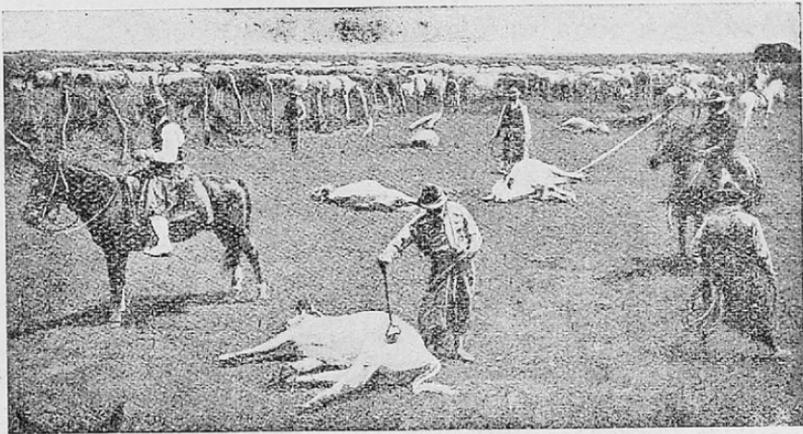
Ἄν ἐπιχειρήσωμεν νὰ διαβῶμεν τὴν ἐσωτερικὴν χα-
μηλὴν περιοχὴν ἀπὸ τὰ βόρεια εἰς τὰ νότια, θὰ περάσω-

28. Ἡ διώρυξ τοῦ Παναμᾶ

(Ἡ διώρυξ τοῦ Παναμᾶ δὲν ἐνώνει τὰς θαλάσσας, καθὼς ἡ διώρυξ τοῦ Σουέζ καὶ τῆς Κορίνθου. Ἡ παλίρροια ἐδῶ εἶναι τόσον ἰσχυρά, ὥστε θὰ ἠμπόδιζε τὰ πλοῖα νὰ περάσουν καὶ θὰ κατέστρεφε τὰ ἔργα. Τὰ πλοῖα, διὰ νὰ περάσουν, κλείονται μέσα εἰς δεξαμενάς, αἱ ὁποῖαι γεμίζουν μὲ τὰ νερὰ μιᾶς μεγάλης λίμνης. Ὅταν ἡ κάθε δεξαμενὴ γεμίση, ἀνοίγει μιὰ μεγάλη θύρα καὶ τὸ πλοῖον περνᾷ εἰς ἄλλας δεξαμενάς, ὑψηλοτέρας. Ἐπειτα διαπλέει τὴν λίμνην καὶ καταβαίνει πρὸς τὴν ἄλλην θάλασσαν, πάλιν μὲ δεξαμενάς).

μεν μίαν σειρὰν φυσικὰς ζώνας ὁμοίας μὲ τῆς Ἀφρικῆς. Θὰ συναντήσωμεν λοιπὸν κατὰ πρῶτον τὰς στέππας τοῦ Ὀρενόκου (λ ἄ ν ο ς πορτογαλλικὰ) μὲ τὰ ὑψηλά των χόρτα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν. Ἐπειτα θὰ μᾶς φράξει τὸν δρόμον ἡ ἀπέραντος ἕκτασις τῶν παρθένων δασῶν τοῦ Ἀμαζονίου. Εἰς καμμίαν ἄλλην χώραν τὰ παρθένα δάση δὲν εἶναι τόσον πυκνά, ὅσον ἐδῶ. Οἱ ἐρυθρό-

31. Τὸ σφραγίσμα τῶν βοδιῶν εἰς τὴν Ἀργεντινὴν.

(Εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ παμπᾶς τὰ ζῶα τῶν κτηνοτρόφων, ἄλογα καὶ βόδια, ζοῦν ἐλεύθερα. Διὰ νὰ γνωρίζῃ ὁ καθείς τὰ ἰδικὰ του, τὰ σφραγίζουσιν μὲ καυτό σίδερο, ἀφοῦ τὰ συλλάβουσιν μὲ ἓνα πετακτὸ σχοινί, ποῦ εἰς τὰ ἄκρα του ἔχουσιν δεμένα βαρῦδια. Κάθε κτηνοτρόφος ἔχει 50—100.000 ἢ καὶ περισσότερα ζῶα. Εἰς τὸ Μπουένος-Ἄηρες καὶ τὸ Μοντεβίδεο ὑπάρχουσιν μεγάλα ἐργοστάσια κρέατος (σφαγεία, ψυγεία, κονσερβοποιεῖα κλπ), καὶ ἐκεῖθεν φορτῶνουν διὰ τὴν Εὐρώπην μεγάλα ποσὰ παγωμένου κρέατος, τριχῶν, δερμάτων, κεράτων κλπ.)

δερμοὶ τῶν μερῶν αὐτῶν δὲν ἔχουσιν ἄλλον δρόμον παρὰ τὸν ποταμόν, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ταξιδεύουσιν μὲ τὰ μονόξυλά των. Καὶ εἶναι σπουδαῖος δρόμος ὁ Ἀμαζόνιος μὲ τοὺς παραποτάμους του, ἀφοῦ ἤμποροῦν καὶ μεγάλα θαλάσσια πλοῖα νὰ τὸν ἀναπλεύσουν ἕως τὰς Ἄνδεις. Ἐχει πλατεῖαν καὶ βαθεῖαν κοίτην, διακόσιοι δὲ παραπόταμοι τὸν τροφοδοτοῦν, ποῦ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι μεγάλοι σὰν τοὺς πλωτοὺς ποταμοὺς τῆς Ἀσίας. Ὄταν πλημμυρίζῃ, σκεπάζει μὲ τὰ νερά του ἕκτασιν μεγάλην ὄσον ἡ Μεσόγειος θάλασσα. Τὰ δάση τοῦ Ἀμαζονίου δίδουσιν καουτσούκ καὶ πολύτιμον ξυλείαν, ἰδίως χρωματιστὰ ξύλα, τὰ λεγόμενα **βραζίλ**. Ἀπὸ αὐτὰ ὠνομάσθη καὶ ἡ χώρα Βραζιλία.

Ἐάν κατορθώσωμεν ποτὲ νὰ περάσωμεν τὰ ἀδιαπέ-
ραστα αὐτὰ δάση τοῦ ἰσημερινοῦ, θὰ βγοῦμεν εἰς τὴν
περιοχὴν τῶν ποταμῶν **Παράνα** καὶ **Οὐραγουάη**, καὶ
θὰ εὐρεθῶμεν μέσα εἰς ἄλλην μεγάλην ζώνην στεππῶν,
ποὺ τὰς λέγουσιν οἱ ἐρυθρόδερμοι **παμπάς**.

Ἐδῶ θὰ συναντήσωμεν τὰ μεγάλα κτήματα τῶν ἀποί-
κων καὶ τῶν μιγάδων μὲ τὰ ἀπέραντα λιβάδια, ὅπου βό-
σκουν ἑκατομμύρια βόδια, ἄλογα καὶ πρόβατα. Καλλιερ-
γεῖται ἐδῶ ἄφθονο σιτάρι. ἀπὸ τὸ ὅποιον τρώγομεν πολὺ,
ποὺ μᾶς τὸ πωλεῖ ἡ **Ἀργεντινὴ**. Ἐάν προχωρήσωμεν
νοτιώτερον, θὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὰς φοβεράς ἐρήμους τῆς
Παταγωνίας, ποὺ εἶναι σκεπασμένα μὲ χαλίκια καὶ τὰς
δέρνουν διαρκῶς πότε παγεροὶ ἄνεμοι τοῦ νοτίου πό-
λου, πότε φλογεροὶ ἄνεμοι τῶν βορειοτέρων στεππῶν.

2. Ἡ Βραζιλία, ἡ **χώρα τοῦ καφέ** ἔχει πρωτεύ-
ουσαν τὸ **Ρίον Ἰανέϊρον** εἰς τὸν Ἀτλαντικόν. Ἄλλαι
πόλεις τῆς εἶναι : τὸ **Σάντος** καφεδολίμανον, τὸ **Περναμ-
πούκ** ζαχαρολίμανον, καὶ τὸ **Παρά** καουτσουκολίμανον.

Τῆς Ἀργεντινῆς ἡ πρωτεύουσα εἶναι τὸ **Μπουένος
Ἄηρες**, σωστὴ «**Νέα Ὑόρκη**» τῆς νοτίου Ἀμερικῆς.

Εἰς τὴν Βραζιλίαν ὀμιλοῦν πορτογαλλικά καὶ εἰς τὴν
Ἀργεντινὴν ἰσπανικά.

3. Μία ἄλλη χώρα ἀξιοπερίεργος εἶναι ἡ **Χιλή**. Εὐρί-
σκεται εἰς τὰς δυτικὰς πλευρὰς τῶν Ἄνδεων, ποὺ κατα-
βαίνουν ἀποτόμως εἰς τὸν ὠκεανὸν καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ
μῖαν στενόμακρον λωρίδα. Ἐάν καὶ παραθαλασσία χώρα,
δὲν ἔχει τὴν εὐτυχίαν τῆς Καλλιφορνίας. Ψυχρὸν θαλάσ-
σιον ρεῦμα ἀναβαίνει ἀπὸ τὸν νότιον παγωμένον
ὠκεανόν, περνᾷ ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν Χιλήν καὶ ἐμποδίζει τὰς
βροχὰς τοῦ ὠκεανοῦ νὰ τὴν ποτίσουν. Καθὼς ἔρχονται
πρὸς τὴν ξηρὰν οἱ ἄτμοι τοῦ ὠκεανοῦ μὲ τοὺς δυτικούς ἀ-
νέμους, περνοῦν ἐπάνω ἀπὸ τὸ ψυχρὸν ρεῦμα, κρυαίνου-
ν, γίνονται βροχὴ καὶ πίπτουν μέσα εἰς τὴν θάλασσαν, ἐνῶ,
πέραν εἰς τὴν ξηρὰν, αἱ δυτικαὶ κλιτύες τῶν Ἄνδεων, ξηραὶ

καὶ ἔρημοι, ματαίως περιμένουν βροχὴν νὰ ζωογονηθοῦν. Διὰ τοῦτο μόνον εἰς τὸ νότιον ἥμισυ τῆς Χιλῆς βρέχει καὶ μόνον ἐκεῖ ὑπάρχουν δάση. Εἰς τὸ βόρειον τμήμα τῆς χώρας καταγίνονται μόνον με ὀρυκτὰ καὶ μέταλλα (ἄργυρον, μόλυβδον, νίτρον). Ὁ πληθυσμὸς τῆς περιέργου αὐτῆς χώρας εἶναι συγκεντρωμένος εἰς τὸ ἄκρον τῆς βροχερᾶς ζώνης, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι γλυκὺ καὶ τὸ ἔδαφος πλούσιον εἰς ὀπωροφόρα, ἀμπέλους καὶ σιτηρά. Ἐκεῖ εἶναι ἡ πρωτεύουσα **Σαντιάγον** καὶ ὁ λιμὴν **Βαλπαραιζόν**.

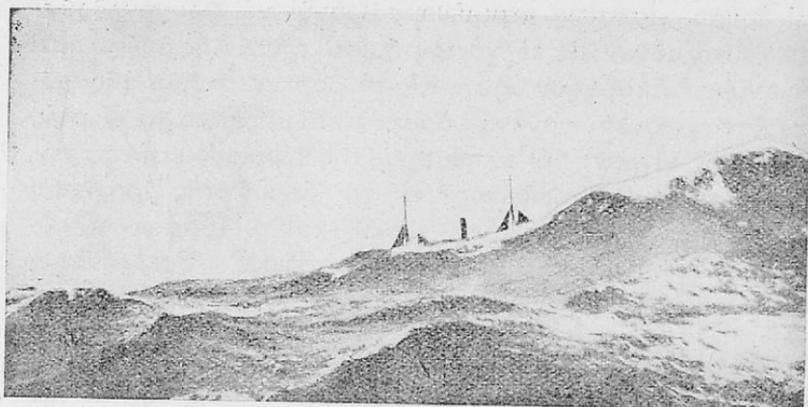
Ἔργασία διὰ τὰ παιδιά. 1. Ὁ χάρτης σημειώνει ὅλας τὰς δημοκρατίας τῆς νοτίου Ἀμερικῆς, ἐπίσης δὲ καὶ τὴν **Γουϊάναν** τὴν μόνην χώραν τῆς ἡπείρου, ποῦ ἀνήκει εἰς εὐρωπαϊκὰ κράτη. Μάθετε τὰς μεγαλυτέρας. 2. Ποῖαι εἶναι αἱ φυσικαὶ ζῶναι τῆς νοτίου Ἀμερικῆς; 3. Τί μᾶς προμηθεύει ἡ Βραζιλία; ἡ Ἀργεντινὴ; ἡ Χιλὴ;

ΟΙ ΩΚΕΑΝΟΙ

25. Ὁ Ἀτλαντικὸς

1. Ὁ Ἀτλαντικὸς εἶναι ὁ σπουδαιότερος ὠκεανὸς, διότι δι' αὐτοῦ συγκοινωνοῦν αἱ πλέον πολιτισμένοι καὶ πλούσιοι χῶραι τῆς γῆς, ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀμερικὴ. Ἔως πρὸ 4—5 αἰώνων, κανεὶς θαλασσοπόρος δὲν εἶχε διαπλεύσει τὸν Ἀτλαντικόν, ποῦ τὸν ἐνόμιζαν ὡς τὸ ἄκρον τῆς γῆς. Πρῶτος ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐτόλμησε, εἰς τὰ 1492, με τρία μικρὰ ἱστιοφόρα, τρεῖς καραβέλας, νὰ τὸν περάσῃ ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν εἰς τὰς Ἀντίλλας. Τὸ πρῶτον αὐτὸ ταξίδι ἐκράτησεν 70 ἡμερονύκτια. Τὸ παράδειγμα τοῦ Κολόμβου ἠκολούθησαν ἔπειτα ἄλλοι θαλασσοπόροι καὶ ἀπὸ τότε ὁ Ἀτλαντικὸς ἔγινε ἡ πλέον πολυσύχναστος μεγάλη θάλασσα.

2. Ὅταν παρατηρῇ κανεὶς τὸν Ἀτλαντικόν εἰς τὸν χάρτην, νομίζει ὅτι ἡ Ἀμερικὴ ἦτο ἠνωμένη με τὴν Εὐ-

32. Κύματα εἰς τὸν Ἀτλαντικόν

(Τὰ νερά τῶν θαλασσῶν δὲν ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν θέσιν τῶν μὲ τὰ κύματα, καθὼς γίνεται μὲ τὰ ρεύματα. Τὸ νερὸ τοῦ κύματος ὑψώνεται καὶ χαμηλώνει, ἀλλὰ καὶ μένει εἰς τὴν ἰδίαν πάντοτε θέσιν).

ρώπην καὶ Ἀφρικὴν καὶ ἐχωρίσθη· μέσα δὲ εἰς τὸ χωρίσμα ἐσχηματίσθη ὁ ὠκεανός. Αἱ προεσοχαὶ καὶ αἱ ἐσοχαὶ δυτικῶν καὶ ἀνατολικῶν ἡπείρων ἀντιστοιχοῦν τόσον πολὺ μεταξύ των! Ὁ Ἀτλαντικός μὲ τὰς προεσοχὰς καὶ ἐσοχὰς αὐτὰς παίρνει σχῆμα ζιγκ-ζάγκ.

Τὸ περιεργότερον εἶναι ὅτι καὶ τοῦ βυθοῦ του αἱ ἀνωμαλῖαι ἔχουν τὸ ἴδιον σχῆμα. Ἔτσι μία μεγάλη ὄροσειρὰ τοῦ βυθοῦ, ὄροσειρὰ ὑποθαλασσία, ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Ἰσλανδίαν καὶ φθάνει ἕως κάτω, μεταξύ τῶν ἀκρωτηρίων **Καλῆς Ἐλπίδος** καὶ **Χόρν**. Ἡ ὄροσειρὰ αὐτὴ χωρίζει τὸν βυθὸν τοῦ ὠκεανοῦ εἰς δύο στενόμακτρα βυθίσματα, πού ἔχουν καὶ αὐτὰ σχῆμα ζιγκ-ζάγκ. Αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ τῆς ὑποθαλασσίας αὐτῆς ὄροσειρᾶς ἐξέρχονται ἀπὸ τὰ νερά καὶ σχηματίζουν τὰς **Ἀζόρας**, τὰς νήσους τῆς **Ἀναλήψεως** καὶ ἄλλας. Ὡστε τὰ βαθύτερα μέρη τοῦ Ἀτλαντικοῦ δὲν εἶναι εἰς τὸ μέσον του, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἡπείρους.

3. Μὲ τὸν Ἀτλαντικὸν ἐνώνονται μικρότεραι, κλεισταῖ

θάλασσα, πολύ σπουδαία δια τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν. Ἡ σπουδαιότερα ἀπὸ τὰς θάλασσας αὐτὰς εἶναι ἡ ἰδική μας **Μεσόγειος**, ἡ ὁποία μὲ τὰς πολλὰς νήσους τῆς καὶ τοὺς βαθεῖς κόλπους τῆς ἐβοήθησε τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐπιδοθῆ εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ νὰ πολιτισθῆ ἀπὸ πολὺ παλαιὰν ἐποχὴν. Ἄλλαι κλεισταὶ θάλασσα, ποὺ εἰσχωροῦν βαθιὰ μέσα εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἀνοίγουν εὐκόλον δρόμον συγκοινωνίας εἶναι ἡ **Μάγχη**, ἡ **Βόρειος** θάλασσα καὶ ἡ **Βαλτική**.

• Εἰς τὴν Ἀμερικὴν πάλιν εἶναι ὁ **κόλπος τοῦ Μεξικοῦ** καὶ ἡ **θάλασσα τῶν Ἀντιλλῶν**, ἀπὸ τὴν ὁποίαν, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Παναμά, διεξάγεται ἡ συγκοινωνία Ἀτλαντικοῦ καὶ Εἰρηνικοῦ.

Καὶ ὁ **Βόρειος Παγωμένος Ὠκεανὸς** εἶναι ἐπίσης μία κλειστὴ θάλασσα καὶ θὰ ἦτο πολὺ ὠφέλιμος εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῶν τριῶν ἡπείρων Ἀσίας, Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς, ἂν δὲν ἦτο . . . παγωμένος.

4. Γνωρίζετε ὅτι δὲν ἔχει μόνον ἡ ξηρὰ τοὺς ποταμούς τῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ θάλασσα; Οἱ ποταμοὶ αὐτοὶ εἶναι τὰ **θαλάσσια ρεύματα**. Ἐν ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα θαλάσσια ρεύματα εἶναι τὸ «**ρεῦμα τοῦ κόλπου**» ἢ, ὅπως λέγεται ἀγγλικά, τὸ **γκόλφστρημ**.

Τὸ «ρεῦμα τοῦ κόλπου» πηγάζει—ὅπως θὰ ἐλέγομεν δι' ἓνα ποταμὸν—ἀπὸ τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ, περνᾷ μεταξὺ Κούβας καὶ Φλωρίδος, διασχίζει τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ φθάνει εἰς τὴν Εὐρώπην. Βρέχει τὰ παράλια τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Νορβηγίας καὶ χάνεται εἰς τὸν Βόρειον Παγωμένον Ὠκεανόν.

Παραμοιάσαμεν τὸ «ρεῦμα τοῦ κόλπου» μὲ ποταμὸν, ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ ποταμοὶ τῆς γῆς, ἂν ἐνωθοῦν, δὲν θὰ σχηματίσουν ρεῦμα τόσο βαθὺ καὶ τόσο πλατὺ ὅπως αὐτό. Πραγματικὰ τὸ «ρεῦμα τοῦ κόλπου» ἔχει πλάτος 60 χιλιομέτρων καὶ βάθος 400 περίπου μέτρων. Μόνον ποὺ δὲν ἔχει τὴν ταχύτητα τῶν ποταμῶν. Τὰ νερά του δὲν τρέχουν περισσότερον ἀπὸ 5—10 χιλιόμετρα τὴν ὥραν.

5. Πολλά ρεύματα υπάρχουν εις τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ τοὺς ἄλλους ὠκεανούς, ἀλλὰ τὸ «ρεῦμα τοῦ κόλπου» εἶναι τὸ σπουδαιότερον ὄλων. Τὸ ρεῦμα τοῦτο μὲ τὰ θερμὰ νερά του γλυκαίνει τὸ κλίμα τῆς Ἀγγλίας, τοῦ Βελγίου τῆς Ὀλλανδίας, τῆς Νορβηγίας. Τὰ παράλια τῆς Νορβηγίας, πού εἶναι ἡ βορειοτέρα χώρα τῆς Εὐρώπης, χαιρονται γλυκὺ θαλάσσιον κλίμα, ἐνῶ ἡ ἀντικρυνή τῆς Γροιλανδία, πού δὲν βρέχεται ἀπὸ τὸ θερμὸν ρεῦμα τοῦ κόλπου, εἶναι σκεπασμένη ἀπὸ αἰώνιους πάγους ἕως μέσα εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἐὰν τὸ «ρεῦμα τοῦ κόλπου», τὸ φυσικὸν αὐτὸ καλοριφέρ, δὲν ὑπῆρχε, ἡ θάλασσα τῆς ΒΔ Εὐρώπης θὰ ἦτο παγωμένη καὶ ἡ Νορβηγία καὶ μέρος τῆς Ἀγγλίας θὰ ἦσαν χῶραι ψυχραὶ καὶ σχεδὸν ἀκατοίκητοι.

Τὸ «ρεῦμα τοῦ κόλπου» προξενεῖ καὶ ἄλλο καλὸν εἰς τὰς χώρας τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Τὰ θερμὰ νερά του ἀναδίδουν ἀφθόνους ἀτμούς, οἱ ὅποιοι γίνονται βροχαὶ καὶ ποτίζουν τὰς χώρας αὐτάς. Ἡ Νορβηγία, ἡ Ὀλλανδία καὶ τὰ Βρετανικὰ νησιά χρεωστοῦν τὸ ὡραῖον κλίμα των, τὴν πλουσίαν βλάστησίν των καὶ τὴν γονιμότητα τοῦ ἐδάφους των εἰς τὸ «ρεῦμα τοῦ κόλπου».

Ἔργασία διὰ τὰ παιδιά. 1. Ποίας χώρας χωρίζει ὁ Ἀτλαντικὸς καὶ διατὶ τὸν θεωροῦμεν ὡς τὸν σπουδαιότερον ὠκεανόν; 2. Ποῖαι εἶναι αἱ κλεισταὶ θάλασσαί του καὶ τί μᾶς προσφέρει κάθε μία; 3. Δείξατε εἰς τὸν χάρτην ἢ τὴν σφαῖραν τὴν πορείαν τοῦ μεγάλου «ρεύματος τοῦ κόλπου».

26. Μέγας ἢ Εἰρηνικὸς Ὀκεανὸς

1. Δικαίως λέγεται Μέγας, διότι εἶναι πραγματικὰ ὁ μεγαλύτερος. Πιάνει μόνος του τὸ ἐν τρίτον ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς καὶ ἀφήνει τὰ δύο τρίτα διὰ τοὺς ἄλλους ὠκεανούς καὶ ὅλας τὰς ἡπείρους. Ἐὰν παρατηρήσετε εἰς τὴν σφαῖραν, θὰ ἰδῆτε ὅτι εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ

δλας μαζί τὰς ἠπείρους. Θὰ ἐχωροῦσαν δηλ. ὄλαι εἰς τὴν
θέσιν του καὶ θὰ ἐπερίσσειαν καὶ πλατεῖς πορθμοὶ διὰ
τὴν συγκοινωνίαν.

Ἄλλὰ διατὶ λέγεται **Εἰρηνικός**; Τὸ ὄνομα αὐτὸ δὲν
φαίνεται καὶ πολὺ δικαιολογημένον. Οἱ κάτοικοι τῶν δυτι-
κῶν νήσων του ὑποφέρουν συχνὰ ἀπὸ καταστρεπτικὰς
θυέλλας. Τὸ ὄνομα «Εἰρηνικός» τοῦ τὸ ἔδωσε ὁ Μα-
γελλάνος. Ἦτο ὁ πρῶτος, πού τὸν διέπλευσε, καὶ δὲν
τοῦ εἶχε τύχει τρικυμία.

Ἔως τὴν ἐποχὴν τοῦ Μαγελλάνου, οἱ εὐρωπαῖοι δὲν
ἐγνώριζον ὅτι ὑπάρχει ὁ μέγας αὐτὸς ὠκεανός. Ὁ Κο-
λόμβος, μάλιστα, ἐφαντάζετο ὅτι μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἰν-
διῶν ὑπῆρχε μόνον ὁ Ἀτλαντικός. Ἀπὸ τότε ὅμως πολ-
λοὶ ἐξερευνηταὶ τὸν ἐξηρεύνησαν καὶ ἀνεκάλυψαν τὰ ἀμέ-
τρητα νησιά του, ἄλλα ἠφαιστειογενῆ ὑψηλά καὶ ἀπόκρη-
μνα, ἄλλα κοραλλιογενῆ χαμηλά, πού μόλις καὶ ἐξέχουν
ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

2. Γύρω-γύρω εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ἑκατὸν καὶ πλέον ἡ-
φαίστεια, ἀπὸ τὴν Ἰαπωνίαν ἕως τὴν Ν. Ζηλανδίαν καὶ
ἀπὸ τὴν Ἀλάσκαν ἕως τὴν Χιλήν, σχηματίζουν μίαν
πραγματικὴν «ζώνην πυρός».

3. Ὁ βυθὸς τοῦ Εἰρηνικοῦ, ρηχότερος πρὸς τὸ μέρος
τῆς Ἀμερικῆς, βαθαίνει ὅσο προχωρεῖ πρὸς τὴν Ἀσίαν.
Ἐξω ἀπὸ τὰς Φιλιππίνας παίρνει τὸ μεγαλύτερον βάθος
του (10 000 μέτρα). Μέσα εἰς τὸ τεράστιον αὐτὸ βάθος
θὰ ἤμποροῦσαν νὰ καταποντισθοῦν τὰ ὑψηλότερα ὄρη
τῆς γῆς, τὰ Ἰμαλάια, καὶ νὰ μείνῃ ἀκόμη χιλίων καὶ
πλέον μέτρων βάθος.

4. Εἰς τὸν Εἰρηνικόν, ὅπως καὶ εἰς τὸν Ἀτλαντικόν,
ὑπάρχουν ρεύματα. Τὸ **Κουροσίβο** εἶναι τὸ θερμὸν ρεῦμα,
πού ἀναβαίνει ἀπὸ τὸν Ἰσημερινόν, θερμαίνει καὶ γλυ-
καίνει τὸ κλίμα τῆς Ἰαπωνίας, καὶ ἔπειτα βρέχει τὰ δυ-
τικὰ παράλια τοῦ Καναδά καὶ τὴν Καλλιφορνίαν. Εἰς τὸ
Κουροσίβο ὀφείλεται τὸ ὥραϊον κλίμα καὶ ὁ μέγας γεωρ-
γικὸς πλοῦτος Ἰαπωνίας καὶ Καλλιφορνίας.

Έργασία διὰ τὰ παιδιά. 1. Δείξατε τὸν Εἰρηρικὸν εἰς τὸν χάρτην ἢ τὴν σφαῖραν. 2. Ποῦ εἶναι τὰ μεγάλα του βάθη ; 3. Δείξατε τὰς χώρας ποῦ θερμαίνει τὸ Κουροσίβο. Τί γεωργικὰ προϊόντα παράγουν ; 4. Δείξατε εἰς τὸν χάρτην ἢ τὴν σφαῖραν τὴν «ζώνην τοῦ πυρός».

27. Ἰνδικὸς ὠκεανὸς

Ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανὸς εἶναι ἡ θάλασσα, ὅπου διασταυρῶνται αἱ συγκοινωνίαι Αὐστραλίας, Ἰνδιῶν καὶ Ἀν. Ἀφρικῆς. Ἀλλὰ τὴν μεγαλυτέραν συγκοινωνιακὴν ἀξίαν τὴν ἔχουν αἱ στεναὶ θάλασσαί, ποῦ εἰσχωροῦν βαθιὰ εἰς τὴν ξηρὰν : ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα, ποῦ, τελειοποιημένη μετὰ τὴν διώρυγα τοῦ Σουέζ, ἀποτελεῖ εἶδος διαδρόμου ἀπὸ τὴν Μεσόγειον εἰς τὸν Ἰνδικόν· ὁ Περσικὸς κόλπος ποῦ, μετὰ τοὺς ποταμοὺς τῆς Μεσοποταμίας καὶ τὰ καραβάνια τῆς Συρίας ἀποτελεῖ δεύτερον διάδρομον Μεσογείου· Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ· ὁ κόλπος τῆς Βεγγάλης καὶ ἡ Μαλαϊκὴ θάλασσα μετὰ τὰ ἀμέτρητα στενά της ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ πυκνοκατοικημένα νησιά της.

Ὁ βυθὸς τοῦ Ἰνδικοῦ, ἰδίως πλησίον εἰς τὴν Κεϋλάνην καὶ εἰς τὸν Βεγγαλικὸν κόλπον, εἶναι γεμάτος σπόγγους καὶ μαργαριτοφόρα ὄστρακα. Καὶ τὰ νερά τοῦ ὠκεανοῦ τὴν νύκτα φωσφορίζουν ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν μικροσκοπικῶν πυγολαμπίδων, ποῦ ζοῦν ἐκεῖ.

Ὁ Νότιος Παγωμένος ὠκεανὸς εἰς τὴν πραγματικότητά δὲν εἶναι παρὰ μία ζώνη θαλασσία γύρω ἀπὸ τὴν νοτίαν ἡπειρον. Ἡ ἡπειρος αὐτή, μεγαλυτέρα τῆς Αὐστραλίας, σκεπάζεται ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ πάγους.

28. Συμπληρωματικαὶ παρατηρήσεις καὶ πληροφορίαι

1. Πόσας ἡπείρους ἔχει ἡ γῆ ; Πόσους ὠκεανούς ; Συγκρίνατε τὸ μέγεθος ξηρᾶς καὶ θαλάσσης (σχεδ. 34). Σημειώσατε εἰς τὸν χάρτην ποῦ εἶναι τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς γῆς (Ἐβερεστ) καὶ τὸ βαθύτερον σημεῖον θαλάσσης.

2. Ἐχετε δοκιμάσει τὸ νερὸ τῆς θαλάσσης ; Εἶναι πικρὸν, διότι περιέχει μαγνησίαν. Ἄλμυρὸν διατὶ εἶναι ; Παρατηρήσατε τὴν εἰκόνα 33, πού μᾶς δίδει μίαν ἰδέαν τοῦ πόσον εἶναι τὸ ἀλάτι τῶν θαλασσῶν.

Ὅμως τὸ νερὸ ὅλων τῶν θαλασσῶν δὲν ἔχει τὴν ἰδίαν ἀλμυρότητα. Ποία ἀπὸ τὰς τρεῖς θαλάσσας εἶναι ὀλιγώτερον καὶ ποία περισσότερον ἀλμυρά ; ὁ Εὐξείνιος Πόντος, τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἢ ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα ; Τὴν ἀπάντησιν θὰ εὑρετε εἰς τὸν χάρτην. Ἐκεῖ θὰ παρατηρήσετε ὅτι εἰς τὸν Εὐξείνιον χύνονται πολλοὶ καὶ μεγάλοι ποταμοί, εἰς τὸ Αἰγαῖον μικροὶ καὶ εἰς τὴν Ἐρυθρὰν κανένας. Μάλιστα ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα εἶναι εἰς τὴν θερμὴν ζώνην, ἀνάμεσα εἰς δύο φλογισμένας ἐρήμους καὶ φυσικὰ ἢ δυνατὴ ζέστη τῆς ἐξατμίζει πολλὰ νερὰ καὶ τὸ ἀλάτι τῆς περισσεύει. Σχηματίσατε τώρα μόνοι σας ἰδέαν ποῖαι θάλασσαί εἶναι ἀλμυρότεραι. (Ἐδῶ εἰς τὴν πατρίδα μας, τὰ πλέον ἀλμυρὰ νερὰ ἔχει ἡ λιμνοθάλασσα τοῦ Μεσολογίου. Διατί ;)

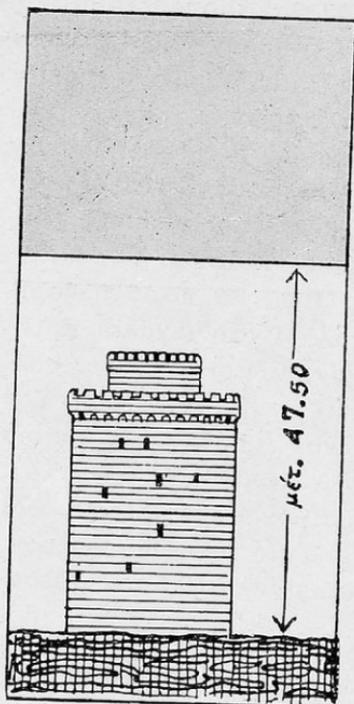
3. Τὸ «**ρεῦμα τοῦ κόλπου**» καὶ τὸ «**Κουροσίβο**» εἶναι θερμὰ ρεύματα. Εἰς τοὺς ὠκεανοὺς σχηματίζονται καὶ ἄλλα ρεύματα θερμὰ, καθὼς καὶ ψυχρά. Δύο ψυχρὰ ρεύματα ἠμποροῦμεν νὰ τὰ ἐνθυμούμεθα.

Τὸ ἐν καταβαίνει ἀπὸ τὸν Βόρειον Παγωμένον ὠκεανόν, περιλούει τὴν Γροιλανδίαν, βρέχει τὰ παράλια τοῦ Καναδᾶ καὶ φθάνει ἕως τὴν Ν. Ἰόρκην. Ἀποτέλεσμα : ἡ Ν. Ἰόρκη ἔχει ψυχροὺς χειμῶνας, ἡ δὲ Γροιλανδία εἶναι ἐντελῶς σκεπασμένη μετὰ πάγους, ἐνῶ ἡ ἀντικρυνὴ τῆς Νορβηγίας εἶναι χώρα στολισμένη μετὰ πλοῦσια δάση καὶ μετὰ καλλιεργημένα παράλια.

Τὸ ἄλλο ψυχρὸν ρεῦμα ἔρχεται ἀπὸ τὸν Νότιον Παγωμένον ὠκεανόν καὶ περνᾷ ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ βόρεια παράλια τῆς Χιλῆς. Τί κακὰ προξενεῖ ;

Οἱ ναυτικοὶ γνωρίζουν ὅλα τὰ ρεύματα καὶ τὰ χρησιμοποιοῦν εἰς τὰ ταξίδια των.

4. Γνωρίζετε ὅτι αἱ θάλασσαί κατοικοῦνται ἀπὸ ἀμέ-

33. Πόσον είναι τὸ θαλάσσιον ἄλας

Ἐὰν ἐβγάζαμεν ὅλον τὸ ἄλατι, ποῦ περιέχουν τὰ νερά θαλασσῶν καὶ ὠκεανῶν, καὶ τὸ ἀπλώναμεν ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, θὰ ἐσχηματίζετο στρώμα παχὺ 47,50 μέτρα. Ὁ Λευκὸς Πύργος τῆς Θεσσαλονίκης θὰ ἐθάπτετο μέσα εἰς τὸ στρώμα αὐτὸ τοῦ ἄλατος.

ὠκεανῶν σιγὰ-σιγὰ παχὺ στρώμα λάσπης. Ἡ κιμωλία, ποῦ γράφετε εἰς τὸν πίνακα, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ αὐτοῦ τοῦ εἴδους λάσπη καμωμένη ἀπὸ μικροσκοπικὰ κοχχύλια.

τρητὰ εἶδη ζώων καὶ φυτῶν, ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν των ἕως τὰ μεγαλύτερα βάθη. Ὅσοι, μάλιστα, κατοικεῖτε εἰς μέρη παραθαλάσσια, θὰ ξέρετε πολλὰ ἀπὸ τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ αὐτά, μὲ τὸ ὄνομά των. Ἐκτὸς ὅμως αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ ἄπειρα ἄλλα, ποῦ δὲν τὰ γνωρίζει ὁλος ὁ κόσμος, διότι δὲν φαίνονται μὲ τὸ μάτι, ἀλλὰ μόνον μὲ τὸ μικροσκόπιον. Καὶ ὅμως αὐτὰ τὰ μικροσκοπικὰ ζώφια φέρουν μεγάλας ἀλλαγὰς εἰς τὸν πυθμένα τῶν ὠκεανῶν.

Ἀπὸ αὐτὰ τὰ μικροσκοπικὰ ζῶα τῶν ὠκεανῶν μερικὰ εἶδη μένουν προσκολλημένα εἰς τὸν βυθόν, ὅπως τὰ κοράλλια τῶν θερμῶν θαλασσῶν καὶ ἐκεῖ πολλαπλασιάζονται. Σιγὰ-σιγὰ, λοιπόν, σχηματίζουν μὲ τὰ ὄστρακά των βράχους μεγάλους, οἱ ὅποιοι, ὅταν φθάσουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, γίνονται χαμηλὰ νησιά. Ἀλλὰ πάλιν ἀπὸ τὰ μικροσκοπικὰ ζῶα ζοῦν μετέωρα μέσα εἰς τὰ νερά καί, ὅταν ἀποθνήσκουν, κατακαθίζει τὸ μικρόν των ὄστρακον. Ἀπὸ αὐτὰ τὰ κατακαθίσματα σχηματίζεται εἰς τὸν πυθμένα τῶν

ΑΣΙΑ 44 Έξατομ. τετρ. χιλ.	ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ 175 Έξατομ. τετραμ. χιλιομέτρα
ΑΦΡΙΚΗ 30	ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ 100
ΑΜΕΡΙΚΗ 41	ΙΝΔΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ 70
ΕΥΡΩΠΗ 10	ΠΑΓΩΜΕΝΟΙ ΩΚΕΑΝΟΙ 22
ΩΚΕΑΝΙΑ 8	
ΝΟΤΙΑ ΗΠΕΙΡΟΣ 10	

34. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς εἶναι 510 000 000 τετρ. χιλίομ. (Τὸ σχεδιάγραμμα αὐτὸ μᾶς δεικνύει συγκριτικὰ τὰ μεγέθη ἡπείρων καὶ ὠκεανῶν. Πόση εἶναι ἡ ξηρὰ καὶ πόση ἡ θάλασσα;)

ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

29. Ἡ ἀτμόσφαιρα

1. Τὴν γῆν μας τὴν τυλίσσει ἀπὸ παντοῦ ἡ ἀτμόσφαιρα. Πόσον ὑψηλὴ εἶναι, δὲν γνωρίζομεν. Καὶ εἰς τὸ ὑψηλότερον ὄρος, ἂν ἀναβῶμεν, θὰ εὕρωμεν ἀέρα διὰ νὰ ἀναπνεύσωμεν. Τὰ ἀεροπλάνα μας ἤμποροῦν νὰ πετοῦν εἰς ὕψος 6 καὶ 7 χιλιομέτρων καὶ ἀκόμη ὑψηλότερα, διότι ὑπάρχει ἀτμόσφαιρα. Ὁ Πικάρ, βέλγος καθηγητῆς, κατάρθωσε ν' ἀναβῆ μετ' ἐν ἀερόστατον, εἰς ὕψος 18 χιλιομέτρων. Διὰ νὰ ζῆσιν εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο, εἶχε κλεισθῆ μέσα εἰς μίαν σφαῖραν ἀπὸ χονδρὸν ἀλουμίνιον.

Ὅσον ὑψηλότερα ἀναβαίνομεν, τόσο ὁ ἀέρος εἶναι ἀραιότερος. Καταντᾷ νὰ μὴν κάμνη διὰ τὴν ἀναπνοήν. Ὁ Πικάρ, ὅσας ὥρας ἔμεινε ἐκεῖ ὑψηλά, ἀνέπνεε τὸν ἀέρα τῆς κλειστῆς σφαίρας του, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀπὸ αὐτόν, ποὺ ἀναπνέομεν καὶ ἡμεῖς ἐδῶ κάτω.

2. Μέσα εις τὸν ἀέρα ὑπάρχει ὀξυγόνον καὶ ἄζωτον. Τὸ ἄζωτον εἶναι πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὸ ὀξυγόνον. Τέσσαρα μὲ ἓνα. Αὐτὸ μόνον σας ἤμπορεῖτε νὰ τὸ παρατηρήσετε μὲ ἓνα πείραμα, ποῦ θὰ κάμετε. Διὰ τὸ πείραμά σας χρειάζεται ἐν ἄδειον ποτήρι καὶ μία λεκάνη γεμάτη νερό. Βάζετε τὸ ποτήρι ἀνάποδα μέσα εις τὴν λεκάνην καὶ τὸ βυθίζετε, νερὸ δὲν μπαίνει εις τὸ ποτήρι. Ποιὸς τὸ ἐμποδίζει, τὸ καταλαβαίνετε.

Ἐπειτα βάζετε εις τὸ νερὸ ἓνα κομματάκι ξύλον ἢ φελλὸν καὶ ἐπάνω μικρὸ-μικρὸ κεράκι καὶ τὸ ἀνάβετε. Κατόπιν σκεπάζετε τὸ κερί μὲ τὸ ποτήρι καὶ τὸ βυθίζετε λιγάκι. Τὸ κερί θὰ σβύσῃ καὶ τὸ νερὸ θὰ ἀναβῆ μέσα εις τὸ ποτήρι, ἀλλὰ δὲν θὰ τὸ γεμίσῃ. **Θὰ περάσῃ τόσο νερὸ μόνον, ὅσον ἦτο τὸ ὀξυγόνον, ποῦ ἐκάη.**

Τώρα κλείσατε τὸ ποτήρι μὲ ἓνα χαρτόνι ἢ κομματί γυαλί, πρὶν τὸ βγάλετε ἀπὸ τὸ νερὸ, καὶ γυρίσατέ το ὀρθιον. Ἐχετε ἐκεῖ μέσα νερὸ καὶ ἄζωτον. Ἐὰν βάλετε ἓνα ἀναμμένον σπέρτο, θὰ σβήσῃ. Ἐὰν πετάξῃ μέσα εις τὸ ποτήρι μία μυῖγα, θὰ σκάσῃ δηλ. θὰ πάθῃ ἀσφυξίαν. **Χωρὶς ὀξυγόνον οὔτε φωτιά καίει, οὔτε ζῶη ὑπάρχει.**

3. Εἰς τὸν ἀέρα ὑπάρχει καὶ ἄλλο ἀέριον, τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, ἀλλὰ πολὺ ὀλίγον. Εἶναι ἐκεῖνο ποῦ βγαίνει μὲ τὴν ἀναπνοήν μας. Πολὺ ἀνθρακικὸν ὀξύ παράγεται, ὅταν καίωνται ξύλα, κάρβουνα, πετρέλαιον ἢ ὅ,τιδήποτε ἄλλο. Ὅταν εἰς τὸν ἀέρα τοῦ δωματίου μας μαζευθῆ πολὺ ἀνθρακικὸν ὀξύ, παθαίνομεν ἀσφυξίαν. Εὐτυχῶς τὸ ἐξοδεύουν ὅλο τὰ φυτὰ καὶ μᾶς δίδουν ὀξυγόνον.

Ἔργασία διὰ τὰ παιδιὰ. 1. Διατι ἀνοίγετε τὰ παράθυρα εις τὸ διάλειμμα ; καὶ διατι εἶναι ὑγιεινὸν νὰ ζῶμεν εις τὸ ὑπαιθρον ; 2. Γνωρίζετε ἂν ἔπαθε κανεὶς ἀσφυξίαν καὶ πῶς συνέβῃ αὐτό ; 3. Διατι δὲν πρέπει νὰ καίμε κάρβουνα εις κλειστὰ δωμάτια ; 4. Ἐμπορεῖτε νὰ ἀγοράσετε ἀπὸ τὰ φαρμακεῖα ὀξυγόνον καὶ νὰ κάμετε πολλὰ πειράματα.

30. Οί άνεμοι

1. Το τρεμούλιασμα του άέρος. Έχετε παρατηρήσει κατά το καλοκαίρι, ένα τρεμούλιασμα επάνω από τα θερμισμένα χωράφια, και τα κεραμίδια των σπιτιών; Αυτό συμβαίνει, όταν ο ήλιος καίη πολύ. Γνωρίζετε πώς γίνεται αυτό το τρεμούλιασμα; Άκούσατε:

Ο ήλιος περνά μέσα από τον άέρα και θερμαίνει δυνατά το έδαφος. Το έδαφος πάλιν, άφου καλά ζεσταθῆ, θερμαίνει τον άέρα, που κάθεται επάνω του. Ο θερμός όμως άερας εἶναι έλαφρότερος και άναβαίνει ύψηλά, ενώ άλλος, ψυχρότερος, καταβαίνει εις την θέσιν του. Τότε εἶναι που βλέπομεν το τρεμούλιασμα.

Αυτό το φαινόμενον το παρατηροῦμεν και επάνω από τα άναμμένα καμίνια και τούς φούρνους.

Έχετε κάμει παρομοίας παρατηρήσεις; Τί ώρα ἦτο και ποία έποχή;

2. Η αύρα. Όσοι κατοικεῖτε εις μέρη παραθαλάσσια, θά ξεύρετε την θαλασσίαν αύρα, τον μπάτη. Όταν ο ήλιος θερμαίνη το έδαφος, ή θαλασσία αύρα έρχεται και μας δροσίζει, φέρει την ύγρασίαν της θαλάσσης εις τα μαραμένα φυτά. Όλην την ήμέραν φυσά ή θαλασσία αύρα και δροσίζει τα παράλια μέρη. Οί ναυτικοί, που το ξεύρουν, μεταχειρίζονται τον μπάτη, δια να φέρη τα ιστιοφόρα των εις τον λιμένα.

Άλλά ποῖος κινεῖ τον άέρα από την θάλασσαν προς την ξηράν; Η ζέστη. Συμβαίνει και έδω ὅ,τι και εις το τρεμούλιασμα. Ο ήλιος θερμαίνει δυνατά το έδαφος το έδαφος μεταδίδει την θερμότητά του εις τον άέρα, που κάθεται επάνω του ο άερας γίνεται έλαφρότερος και άναβαίνει ύψηλά. Ορμά τότε, να πιάση την θέσιν του, ο άερας της θαλάσσης, που εἶναι ψυχρότερος. Και να, λοιπόν, ή θαλασσία αύρα!

Την νύκτα συμβαίνει άκριβώς το αντίθετον.

Η ξηρά τότε χάνει γρήγορα την ζέστην της, ο άερας

της κρυαίνει και γίνεται πυκνότερος και βαρύτερος· ενώ η θάλασσα κρατεί την θερμότητα, που της έδωσεν ο ήλιος, και διατηρεί θερμόν τον αέρα της. Όρμα τότε ο πυκνός, βαρύς αέρας της ξηράς προς την θάλασσαν και έτσι έχομεν την **απόγειον αύρα**.

Τα ίστιοφόρα, που θέλουν να φύγουν από τον λιμένα των, αυτήν την στιγμήν περιμένουν με άπλωμένα τα πανιά των. Η απόγειος αύρα της νυκτός θα τα παρασύρη μακράν από την ξηράν, εις την ανοικτήν θάλασσαν.

Το συμπέρασμα : Οί δύο αύτοι άνεμοι, η θαλασσία αύρα και η απόγειος φυσούν ο ένας την ήμέραν και ο άλλος την νύκτα, καθένας με την σειράν του· είναι δηλαδή περιοδικοί.

Και μία σπουδαία παρατήρησις : ο άνεμος φυσά πάντοτε από τα ψυχρά μέρη προς τα θερμά

Έργασία δια τα παιδιά. 1. "Όσοι κατοικείτε εις μέρη παραθαλάσσια, προσέξατε ποίας ώρας της ήμέρας φυσά θαλασσία αύρα ; και πότε αρχίζει την νύκτα απόγειος ; 2. Τί χρειάζονται εις τους θαλασσινούς του τόπου σας οί δύο αύτοι άνεμοι και πώς τους όνομάζουν ; 3. Προσφέρουν καμμίαν άλλην ώφέλειαν εις το κλίμα σας ;

3. Και άλλοι περιοδικοί άνεμοι. Έχετε ακούσει να όμιλουν δια τα μελτέμια ; Οί άνεμοι αύτοι είναι βόρειοι και φυσούν το καλοκαίρι, προπάντων την ήμέραν. Άλλά από που έρχονται και που πηγαίνουν ;

Εις τον χάρτην η την σφαίραν ήμπορείτε να εύρετε την εξήγησιν και μόνοι σας. Προς νότον της Έλλάδος, πέραν από την Μεσόγειον, απλώνονται αί άπέραντοι έρημοι της Σαχάρας και της Άραβίας. Αί ήλιακαί ακτίνες περνούν μέσα από την ξηράν ατμόσφαιράν των και φθάνουν εις το γυμνόν έδαφος των άμμων και των βράχων με όλην την θερμότητά των. Το έδαφος άμέσως φλογίζεται και την φλόγα του την μεταδίδει εις τον αέρα, που

θερμαίνεται, αραιώνεται και αναβαίνει ύψηλά. Τὴν ἰδίαν στιγμήν ἄλλος ἀέρας, ἀπὸ τὰ βορειότερα καὶ ψυχρότερα μέρη, ὀρμᾷ πρὸς τὰς ἐρήμους καὶ ἰδοῦ τὸ μελέμι.

“Ὀλην τὴν ἡμέραν, πού ὁ ἥλιος φλογίζει τὴν ἔρημον, φυσᾷ ὁ βόρειος αὐτὸς ἄνεμος. Τὴν νύκτα, πού ἡ ἔρημος γίνεται ψυχρά, ὁ ἄνεμος αὐτὸς σταματᾷ.

Τὰ μελέμια, οἱ ἐτησίαι, ὅπως τοὺς ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, φυσοῦν μόνον τὸ καλοκαίρι καὶ κατὰ προτίμησιν τὴν ἡμέραν. Ἔχουν δηλ. τὴν ἐποχὴν τῶν καὶ τὴν ὥραν τῶν. Μὲ ἄλλους λόγους εἶναι περιοδικοί.

Οἱ ἐτησίαι μᾶς ἔρχονται ἀπὸ τὴν Ρωσσίαν καὶ τὴν Σιβηρίαν καὶ εἶναι ξηροί, χωρὶς καθόλου ὑγρασίαν, ἀφοῦ ἔρχονται ἀπὸ τὴν ξηράν. Καὶ ὄχι μόνον δὲν μᾶς φέρουν ὑγρασίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδικὴν μας διώχνουν πρὸς τὴν θάλασσαν. Σαρώνουν κυριολεκτικῶς τὴν χώραν μας, καθαρίζουν τὴν ἀτμόσφαιράν μας καὶ τὴν κάμνουν διαυγεστάτην. Ὁ οὐρανὸς τότε φαίνεται ὀλογάλανος καὶ αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες φθάνουν εἰς τὸ ἔδαφος μὲ ὅλον τὸ φῶς καὶ μὲ ὅλην τὴν θερμότητά τῶν.

Σημ. Περιοδικοί ἄνεμοι εἶναι καὶ οἱ **μουσῶνες** τῆς Ἀσίας. Τὸ καλοκαίρι φυσοῦν ἀπὸ τοὺς ὠκεανούς πρὸς τὴν ἠπειρον καὶ φέρουν ὀρμητικὰς καὶ πλουσίας βροχὰς. Τὸν χειμῶνα, ἀντιθέτως, καταβαίνουν ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ ὄρη καὶ τὰ παγωμένα ὄροπέδια πρὸς τὰ θερμὰ παράλια καὶ τοὺς ὠκεανούς.

4. Διαρκεῖς ἄνεμοι. Ὅσοι ταξιδεύουν εἰς τοὺς ὠκεανούς, γνωρίζουν καὶ ἀνέμους, πού εἶναι παντοτινοὶ καὶ ὀνομάζονται **ἀληγεῖς**. Παρατηρήσατε τὴν σφαῖραν σας: γύρω εἰς τὸν ἰσημερινὸν ἢ διακεκαυμένη ζώνη μὲ τὴν μεγάλην τῆς ζέστην. Εἰς τοὺς δύο πόλους αἱ κατεψυγμένοι ζῶναι μὲ τοὺς ἀπεράντους πάγους τῶν. Ἐννοεῖτε, λοιπόν, τί συμβαίνει; Ὁ ἀέρας τῆς διακεκαυμένης ζώνης θερμαίνεται, αραιώνεται καὶ αναβαίνει ὑψηλά. Ὁ ἀέρας τῶν πόλων ψυχρὸς, πυκνὸς καὶ βαρὺς τρέχει πρὸς τὸν ἰσημερινόν, ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ὠκεανούς, ὅπου

δέν εύρίσκει έμπόδια. Αύτοί είναι οί άληγεΐς, άνεμοι όλο-
χρονοι, μόνιμοι. Οί ναυτικοί τούς γνωρίζουν και ώφε-
λούνται από αυτούς εις τὰ ταξίδια των.

Περίληψις : 1. α) άνεμοι περιοδικοί : αί αύραι, οί έτησία και
οί μουσώνες· β) άνεμοι διαρκείς : οί άληγεΐς· γ) υπάρχουν και
άνεμοι μεταβλητοί και άλλοι τοπικοί. 2. Τούς άνέμους προκαλεί
ή διαφορετική θερμοκρασία ενός και άλλου τόπου.

4. Οί θαλάσσιοι άνεμοι είναι ύγροί και φέρουν βροχάς. Οί
χερσαίοι άνεμοι είναι ξηροί και κατορθώνουν σιγά-σιγά νά με-
ταβάλουν τὰς χώρας, όπου φυσούν, εις έρήμους. Εις όλας τὰς
έρήμους φυσούν άνεμοι χερσαίοι. Εις τὰ πολύ βροχερά μέρη
(Αμαζόνιος) οί συχνότεροι, φυσικά, άνεμοι είναι οί θαλάσσιοι.

Έργασία διὰ τὰ παιδιά. 1. Εις τόν τόπον σας φυσά
ό μπάτης ; Έχετε μελτέμια τó καλοκαίρι ; 2. Ποίος άνε-
μος σας φέρει τήν βροχήν ; ποίος σας φέρει χιόνι ; ποίος
προκαλεί ξηρασίαν ; 3. Πώς λέγονται οί διάφοροι άνεμοι
εις τόν τόπον σας ;

31. Τὰ κλίματα τής γής

1. Τό θαλάσσιον κλίμα. Η θερμοκρασία, οί άνε-
μοι και αί βροχαί κανονίζουν τó κλίμα κάθε χώρας.
Εις τήν Ελλάδα π. χ. ή θερμοκρασία δέν είναι ούτε τó
καλοκαίρι πολύ ύψηλή, ούτε τόν χειμώνα πολύ χαμηλή.
Η ζέστη μας δέν είναι άνυπόφορος καθώς τής Αφρικής,
και τὰ χιόνια μας δέν κρατοϋν περισσότερο από 2 ή 3
ήμέρας. Αυτό είναι πολύ φυσικόν, διότι ή χώρα μας ει-
ναι παραθαλασσία και ή αύρα τήν δροσίζει τó καλοκαί-
ρι και τήν γλυκαίνει τόν χειμώνα. Εις τήν Ελλάδα βρέ-
χει τόν χειμώνα, και όχι πολύ, ένώ κατά τó καλοκαίρι,
μέ τούς ξηρούς βορείους άνέμους επικρατεί ξηρασία.

Τó κλίμα μας, λοιπόν, είναι μέτριον, έλαφρόν, ύγιεινόν
μέ ένα λόγον εύκρατον θερμόν. "Όλα τὰ παράλια τής
Μεσογείου θαλάσσης από τόν Καύκασον έως τόν Ατλαν-
τα έχουν τó ίδιον θερμόν, εύκρατον κλίμα δι' αυτό και
ονομάζεται κλίμα τής Μεσογείου θαλάσσης ή κλίμα
μεσογειακόν.

Εἰς ποίας ἄλλας χώρας τῆς γῆς εὐρήκαμεν κλίμα ὡς τὸ ἰδικόν μας δηλ. μεσογειακόν;

Σημ. Εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, τὴν Ἀγγλίαν π. χ., τὸ κλίμα εἶναι ἐπίσης θαλάσσιον, ἀλλὰ ὄχι τόσον θερμόν, ὅπως τὸ μεσογειακόν, οὔτε τόσον ξηρόν. Ὁ χειμὼν ἐκεῖ εἶναι ψυχρότερος καὶ αἱ βροχαὶ πολὺ ἀφθονώτεραι καὶ διαρκοῦν περισσότερο. Τὸ κλίμα τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης εἶναι εὐκρατον ὠκεάνειον.

2. Τὸ ἠπειρωτικὸν κλίμα. Εἰς τὸ ἐσωτερικόν τῆς Μ. Ἀσίας, ὅπου δὲν φθάνει ἡ εὐεργετικὴ πνοὴ τῆς θαλάσσης, καὶ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, Περσίαν, βόρειον Κίναν καὶ τὸ ἐσωτερικόν τῆς Β. Ἀμερικῆς, εὐρήκαμεν χειμῶνα βαρύτερον μὲ πολλὰ χιόνια καὶ τὸ καλοκαίρι θερμότερον. Καὶ ὅμως εἰς τὰς χώρας αὐτὰς καλλιεργοῦνται ὄχι μόνον σιτηρὰ, ἀλλὰ καὶ πολλὰ καρποφόρα δένδρα. Τὸ κλίμα ἐκεῖ δὲν εἶναι θαλάσσιον, εἶναι ἠπειρωτικόν ἀλλὰ εὐκρατον.

Εἰς τὴν Σιβηρίαν ὅμως καὶ τὸν βόρειον Καναδᾶ ὁ χειμὼν εἶναι πολὺ βαρὺς καὶ τίποτε ἄλλο δὲν ἠμπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ ἐκεῖ παρὰ μόνον σιτηρὰ. Τὰ μέρη αὐτὰ μένουν ὅλον τὸν χειμῶνα σκεπασμένα ἀπὸ τὰ χιόνια, τὸ δὲ καλοκαίρι τῶν εἶναι ἀρκετὰ θερμόν, ἀλλὰ πολὺ σύντομον. Ἐκεῖ πλέον ἐπικρατεῖ βαρὺ ἠπειρωτικὸν κλίμα. Εἰς τὴν πόλιν τῆς Σιβηρίας Βερκογιάνσκ, ἐνῶ τὸ καλοκαίρι ἡ ζέστη εἶναι ὅση ἐδῶ τὴν ἄνοιξιν, (+15°), κατὰ τὸν χειμῶνα τὸ ψῦχος εἶναι φοβερόν, (-51°), ἀφοῦ πῆζει καὶ ὁ ὑδράργυρος μέσα εἰς τὸ θερμόμετρον.

Ἐκσταλάβατε ποία εἶναι ἡ μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τῶν θαλασσίων καὶ τῶν ἠπειρωτικῶν κλιμάτων; Εἰς τὰς χώρας, πού ἔχουν θαλάσσιον κλίμα, τὸ καλοκαίρι καὶ ὁ χειμὼν δὲν διαφέρουν καὶ πολὺ κατὰ τὴν θερμοκρασίαν (Ἀθῆναι +9° τὸν χειμῶνα, +27° τὸ καλοκαίρι δηλ. 18 βαθμοὶ διαφορὰ).

Ἀπεναντίας εἰς τὰς χώρας, ὅπου ἐπικρατεῖ κλίμα ἠπειρωτικόν, ἡ διαφορὰ εἶναι ὑπερβολικὴ. Παράδειγμα

τὸ Βερκογιάνσκ, πού διαφέρει τὸ καλοκαίρι ἀπὸ τὸν χειμῶνα τοῦ 66 βαθμούς.

3. Τὸ κλίμα τῶν ἐρήμων. Πολὺ βαρύτερον ἀπὸ τὸ ἠπειρωτικὸν εἶναι τὸ κλίμα τῶν ἐρήμων. Γυμναὶ καθὼς εἶναι, ἀρχίζουν νὰ φλέγωνται ἀμέσως μὲ τὴν ἀνατολήν τοῦ ἡλίου καὶ κρυαίνουν ὑπερβολικὰ ἀμέσως μὲ τὴν δύσιν. Οἱ ταξιδιωτὰι τῆς ἐρήμου, πού ὄλην τὴν ἡμέραν ὑποφέρουν ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν ζέστην, ἀναγκάζονται πολλὰκις τὴν νύκτα νὰ ἀνάβουν φωτιά, διὰ νὰ μὴ παγώσουν. Τόση εἶναι ἡ καθημερινὴ διαφορὰ εἰς τὴν θερμοκρασίαν ἡμέρας καὶ νυκτός, μέσα εἰς τὰς ἐρήμους. Ὅμως εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου αἱ ὑπερβολαὶ αὐταὶ μετριάζονται ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν τοῦ ποταμοῦ.

4. Τὸ κλίμα τῶν τροπικῶν. Αἰώνιον καλοκαίρι, πολὺ θερμὸν, μὲ ἐνοχλητικὴν ὑγρασίαν, ραγδαίας βροχᾶς ἐπὶ πολλοὺς μῆνας καὶ ἀδιάκοπον βλάστησιν, ἄνθησιν καὶ καρποφορίαν. Αὐτὸ εἶναι τὸ κλίμα τῶν τροπικῶν χωρῶν, (εἰς πολλὰ μέρη τῶν Ἰνδιῶν, εἰς τὸ Μαλαϊκὸν πολύνησον, εἰς τὴν κεντρῶν Ἀφρικὴν, εἰς τὸν Ἀμαζόνιον). Οἱ εὐρωπαῖοι δύσκολα ἠμποροῦν νὰ ζήσουν ἐκεῖ, ὑποφέρουν πολὺ, καὶ δὲν μένουν παρὰ ὀλίγα μόνον ἔτη

Ἔργασία διὰ τὰ παιδιὰ. 1. Τί διαφέρει τὸ ἠπειρωτικὸν ἀπὸ τὸ θαλάσσιον κλίμα; 2. Διὰ νὰ εὐρωμεν πόσον διαφέρει κατὰ τὴν θερμοκρασίαν ὁ χειμῶν καὶ τὸ καλοκαίρι εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐκάμαμεν ἀφαίρεσιν, ἐνῶ διὰ τὸ Βερκογιάνσκ ἐκάμαμεν πρόσθεσιν. Διατί; Θὰ εὐρετε τὴν ἀπάντησιν εὐκολώτερα, ἐὰν σχεδιάσετε ἐν θερμόμετρον μὲ ὄλους τοὺς βαθμούς, πού χειάζονται διὰ νὰ φαίνεται καὶ τοῦ Βερκογιάνσκ ἡ θερμοκρασία καὶ τῶν Ἀθηνῶν.

32. Αἱ μεγάλοι ἀνακαλύψεις

1492. Τὸ ἔτος ἐκεῖνο ὑπῆρξε τὸ σπουδαιότερον εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἀνακαλύψεων. Ἐνας ἰταλός, ἀπὸ τὴν Γένουαν, ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἔφευγε ἀπὸ τὴν πόλιν

Πάλον τῆς Ἰσπανίας μὲ 3 μικρὰ ἱστιοφόρα, τρεῖς καρ-
βέλας. Τί ἐξητοῦσεν αὐτὸς ὁ ξένος, κανεῖς ἰσπανὸς δὲν
ἤξευρε. Πολλοὶ τὸν ἐνόμιζον τρελὸν καὶ κανεῖς δὲν ἤθελε
νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Τοὺς ναύτας του ἡ ἀστυνομία τοὺς
συνέλαβε εἰς τὸν λιμένα καὶ τοὺς ἔβαλε διὰ τῆς βίας εἰς
τὰ πλοῖα του. Ἦτο ἡ 3 Αὐγούστου, ὅταν ἐξέπλευσε ἀπὸ
τὸν λιμένα. Οἱ ναῦται του κατατρομαγμένοι παρετήρησαν
ὅτι δὲν ἠκολούθει τὴν παραλίαν, ὅπως οἱ ἄλλοι θαλασ-
σοπόροι, ἀλλὰ ἔβαλε γραμμὴν πρὸς τὸν ὠκεανόν. Εἶχε
ἀνοίξει ὄλα του τὰ πανιά, καὶ τὰ μικρὰ ἱστιοφόρα ἐπε-
τοῦσαν ἐπάνω εἰς τὰ κύματα. Τὴν ἄλλην ἡμέραν δὲν ἐ-
φαίνετο πλέον ἡ ξηρὰ, καὶ τότε ἡ ἀνησυχία καὶ ὁ φόβος
τῶν ναυτῶν ἐκορυφώθη. Ἐνόμιζον ὅτι πέραν ἀπὸ τὸν
ὠκεανὸν ὑπάρχει μεγάλος καταρράκτης, μέσα εἰς τὸν
ὁποῖον θὰ κατεκρημνίζοντο. Ὁ Κολόμβος τοὺς ἔδιδε
θάρρος ἢ τοὺς ὑπέσχετο δῶρα πολλὰ, διὰ νὰ εἶναι ἡσυχοί.

— Μὴ φοβῆσθε, τοὺς ἔλεγε, δὲν ὑπάρχει κανένας κα-
ταρράκτης. Θὰ περάσωμεν τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ θὰ φθά-
σωμεν εἰς... τὰς Ἰνδίας. Ἐχω συστατικὰ γράμματα διὰ
τοὺς βασιλεῖς τῶν Ἰνδιῶν, οἱ ὁποῖοι θὰ μᾶς φορτώσουν
δῶρα. Ἐπειτα θὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν.

Εὐτυχῶς δὲν ἐγνώριζε ὅτι τοὺς χωρίζουν δύο Ὠκεα-
νοὶ ἀπὸ τὰς Ἰνδίας.

Ὁ Αὐγούστος ἐπέρασεν ὅλος χωρὶς νὰ φανῇ πουθενὰ
ξηρὰ. Ἐπέρασε καὶ ὁ Σεπτέμβριος καὶ αἱ μικρὰὶ καρ-
βέλαι ἐταξίδευσαν ὄλονεν εἰς τὸν ἀπέραντον ὠκεανόν. Ἐπει-
τα ἦλθεν ὁ Ὀκτώβριος. Οἱ ναῦται ἀπηλπίσθησαν καὶ θὰ
ἐφόνευον τὸν Κολόμβον, ἐὰν δὲν ἐσυλλογίζοντο ὅτι δὲν
εἶχον ποῖος νὰ τοὺς φέρῃ ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα των. Τέ-
λος ἐξημέρωσε ἡ 12 Ὀκτωβρίου. Μόλις ἔφεξε, μία φωνὴ
ἐγέμισε χαρὰν τὰς καρδίας τῶν βασανισμένων ναυτῶν :

— Γῆ, γῆ!

Ἦτο πραγματικὰ γῆ. Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγας ὥρας ἀπε-
βιβάσθησαν εἰς ἓνα νησί, ἔστησαν τὴν ἰσπανικὴν σημαίαν
καὶ τὸ ὠνόμασαν **Σάν Σαλβατώρ**, (Ἅγιος Σωτήρ).

Ἄργότερα ἀνεκάλυψαν τὴν Κούβαν καὶ τὴν Ἀϊτήν. Ἔτσι ἀνεκαλύφθησαν αἱ Ἀντίλλαι.

Εἰς τὴν Ἰσπανίαν τοὺς ἐθεωροῦσαν χαμένους καὶ ὅταν τοὺς εἶδον νὰ ἐπιστρέφουν φορτωμένοι μὲ παράδοξα φυτὰ καὶ καρπούς, μὲ ἄφθονα χρυσὰ κοσμήματα τῶν ἰθαγενῶν καὶ νὰ φέρουν μαζί των μερικὸς ἐρυθροδέρμους, τότε δὲν ἐκρατήθησαν πλέον. Πλοῖα ἰσπανικά, πορτογαλλικά, ἀγγλικά, ὀλλανδικά, ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος περισσότερα, ὤρμησαν πρὸς τὸν ὠκεανόν. Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγα χρόνια εἶχον ἐξερευνηθῆ ὅλα τὰ νησιὰ τοῦ νέου κόσμου, τὰ παράλια του, οἱ πλωτοὶ ποταμοὶ του, οἱ κόλποι του καὶ εἰς πολλὰ μέρη ἤρχισαν νὰ κτίζονται πόλεις, νὰ καλλιεργοῦνται ἐκτάσεις, νὰ ἀνοίγονται μεταλλεῖα, μὲ ἓνα λόγον νὰ ἀποικίζεταί ἡ Ἀμερική.

Πρὸ 500 περίπου ἐτῶν, μὲ τὸ πρῶτον αὐτὸ ταξίδιον τοῦ Κολόμβου ἤρχισεν ἡ πρώτη ἐποχὴ τῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων. Πρὸ 50 περίπου ἐτῶν ἤρχισεν ἡ δευτέρα ἐποχὴ τῶν ἀνακαλύψεων μὲ τὰς ἐξερευνησεις τῶν πολικῶν χωρῶν.

Σήμερον συνεχίζονται αἱ ἐξερευνησεις εἰς τὸ ἐσωτερικόν τῶν ἠπείρων καὶ εἰς τοὺς πόλους. Ἀλλὰ, μὲ τὰς μεγάλας τεχνικὰς τελειοποιήσεις τῆς ἐποχῆς μας, οἱ τολμηροὶ ἐξερευνηταὶ διευθύνονται τῶρα πρὸς δύο ἄλλας ἀγνώστους περιοχάς : τὴν **στρατόσφαιραν** δηλ. τὰ ὑψηλὰ στρώματα τῆς ἀτμοσφαίρας, ὅπου ἀνέβη πρῶτος ὁ καθηγητὴς Πικάρ καὶ τὴν **βυθόσφαιραν** δηλ. τὰ μεγάλα βάθη τῶν ὠκεανῶν.

Ἔργασία διὰ τὰ παιδιά. Δείξατε εἰς τὴν σφαῖραν τὸ ταξίδιον τοῦ Κολόμβου, τὸν γῦρον τῆς γῆς ἀπὸ τὸν Μαγγελάνον, τὸ ταξίδιον τοῦ Βάσκο δὲ Γκάμα εἰς τὰς Ἰνδίας.

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

33. Τί μᾶς διδάσκει ἓνα πορτοκάλλι

1. Ὁ ἄξων καὶ ἡ περιστροφή τῆς γῆς. Ἐνα πορτοκάλλι, περασμένον εἰς σκληρὸν σύρμα, ἠμπορεῖ νὰ παραστήσῃ τὴν γῆν. Ἐχει μάλιστα καὶ δύο σημεῖα ἀντικρινὰ κάπως πεπεισμένα, ὅπως καὶ ἡ γῆ. Ἐὰν προσέξωμεν ὥστε καὶ τὸ σύρμα μας νὰ τρυπήσῃ τὸ πορτοκάλλι ἀκριβῶς εἰς τὰ δύο αὐτὰ πεπεισμένα σημεῖα, τότε πλέον ἡ ὁμοιότης μετὰ τὴν γῆν εἶναι πλήρης.

Ἄς δώσωμε τώρα εἰς τὸ πορτοκάλλι μας μιά, νὰ γυρίσῃ γύρω εἰς τὸ σύρμα δηλ. εἰς τὸν ἄξονά του. Ἐτσι ἀκριβῶς στρέφεται καὶ ἡ γῆ γύρω εἰς τὸν ἰδικόν της ἄξονα, ποῦ δὲν εἶναι βέβαια συμμάτινος, ἀλλὰ μίᾳ εὐκολονόητος γραμμῇ. Μήπως καὶ τοὺς βόλους ἢ τὸ τόπι σας δὲν τὰ κάμνετε νὰ περιστρέφονται χωρὶς σύρμα; Ὡστε ἡ γῆ περιστρέφεται γύρω εἰς τὸν ἄξονά της καὶ μάλιστα ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς.

Ἐχει ὅμως ἡ περιστροφή τῆς γῆς κάποιαν διαφορὰν ἀπὸ τὴν περιστροφὴν τοῦ πορτοκαλλιῦ. Τὸ πορτοκάλλι, ποῦ εἶναι μικρόν, παίρνει εἰς μίαν στιγμὴν πολλὰς στροφάς, καὶ ἡ σβούρα σας πολὺ περισσοτέρας. Ἡ γῆ, ποῦ εἶναι πολὺ μεγάλη, διὰ νὰ κάμῃ μίαν καὶ μόνην στροφὴν, χρειάζεται 24 ὥρας.

Καὶ ὅμως ἡ γῆ κινεῖται μετὰ καταπληκτικὴν ταχύτητα. Παίρνει περίπου 500 μέτρα τὸ δευτερόλεπτον, ἐνῶ τὸ ἀεροπλάνον παίρνει μόνον 80.

Συμπληρώνομεν, λοιπόν, τὴν πρώτην παρατήρησίν μας:

«Ἡ γῆ περιστρέφεται γύρω εἰς τὸν ἄξονά της εἰς 24 ὥρας, δηλ. εἰς ἓν ἡμερονύκτιον».

2. Οἱ πόλοι. Τὸ σύρμα ἐτύπησε τὸν φλοιὸν τοῦ πορτοκαλλιῦ μας εἰς δύο ἀντίθετα σημεῖα, καὶ ὅσον καὶ ἂν περιστρέφεται, τὰ σημεῖα αὐτὰ δὲν ἀπομακρύνον-

ται από τὸν ἄξονα. Εἶναι οἱ δύο πόλοι τοῦ πορτοκαλίου. Οἱ πόλοι τῆς γῆς εἶναι τὰ δύο ἄκρα τοῦ ἄξονός της.

Ἐμπορεῖτε νὰ δείξετε εἰς ποῖον σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος εἶναι ὁ βόρειος πόλος καὶ εἰς ποῖον ὁ νότιος; Ἐὰν ἔχετε καὶ «μαγνητικὴν βελόνην», θὰ σᾶς τὸ δείξη καὶ ἐκείνη.

Ὁ βόρειος πόλος τῆς γῆς εὐρίσκεται εἰς τὸν Βόρειον Παγωμένον ὠκεανόν. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ποὺ κατώρθωσε νὰ φθάσῃ ἐκεῖ καὶ νὰ ὑψώσῃ τὴν σημαίαν του εἶναι ὁ ἀμερικανὸς Πῆρρυ (1909).

Ὁ νότιος πόλος πάλιν εὐρίσκεται ἐπάνω εἰς τὸ παγωμένον ὄροπέδιον, ποὺ σχηματίζει ἡ Νοτία ἡπειρος, Ἐκεῖ ἐπρόλαβε νὰ φθάσῃ πρῶτος ὁ νορβηγὸς Ἀμοῦνδσεν τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1912, ἓνα μῆνα πρὶν ἀπὸ τὸν ἄγγλον Σκώττ.

Εἰς τοὺς γενναίους αὐτοὺς καὶ πολλοὺς ἄλλους ἐξερευνητὰς χρεωστοῦμεν ὅ,τι γνωρίζομεν διὰ τὰς ἀπεράντους παγωμένας ἐκτάσεις τῶν πολικῶν περιοχῶν.

34. Ἰσημερινὸς καὶ παράλληλοι

1. Ἰσημερινὸς καὶ παράλληλοι. Καὶ τώρα τὸ πορτοκάλλι μας θὰ μᾶς μάθῃ κάτι, ἀκόμη δυσκολώτερον. Καθὼς αὐτὸ περιστρέφεται μὲ μεγάλην ταχύτητα, πλησιάζομεν εἰς τὸ μέσον του κοπτερόν μαχαίρι, ὥστε νὰ τὸ χαράξῃ γύρω-γύρω, χωρὶς νὰ τὸ σταματήσῃ. Ἄν ἔπειτα κόψωμεν τὸ πορτοκάλλι σύμφωνα μὲ αὐτὴν τὴν γραμμὴν, θὰ ἔχωμεν ἀκριβῶς δύο ἴσα μέρη, δύο ἡμισφαίρια. Ἡ τομὴ αὐτὴ παριστάνει τὸν ἰσημερινόν.

Ὁ ἰσημερινὸς τῆς γῆς τὴν χωρίζει ἐπίσης εἰς δύο ἴσα μέρη: τὸ βόρειον ἡμισφαίριον καὶ τὸ νότιον ἡμισφαίριον. Λέγεται δὲ ἰσημερινός, διότι εἰς τὰς χώρας, ποὺ περνᾷ, εἶναι ἴση ἡ ἡμέρα μὲ τὴν νύκτα.

Οἱ ναυτικοὶ μας καὶ οἱ ταξιδιωταί, διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὴν Αὐστραλίαν, τὴν Νότιον Ἀφρικὴν καὶ τὴν Νότιον

Ἀμερικὴν, πρέπει νὰ περάσουν ἀπὸ τὸν Ἰσημερινόν. Ποῖαι χῶραι εὐρίσκονται εἰς τὸν Ἰσημερινόν, ἠμπορεῖτε νὰ τὸ παρατηρήσετε εἰς τοὺς χάρτας τῶν ἡπείρων ἢ τὴν σφαῖραν. Τὶ κλίμα ἐπικρατεῖ ἐκεῖ; ποῖα βλάστησις; τί φυτὰ καλλιεργοῦνται; Ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ εὔρετε εἰς τὰ μαθήματα περὶ Ἰνδικοῦ Πολυνήσου, κεντρικῆς Ἀφρικῆς, Ἀμαζονίου.

2. Βόρειον καὶ νότιον πλάτος. Ἐνῶ τὸ πορτοκάλλι μαρς περιστρέφεται, χαράσσομεν καὶ ἄλλας γραμμὰς μακρύτερα ἀπὸ τὸν ἰσημερινόν, εἰς τὸ ἓν ἢ τὸ ἄλλο ἡμισφαίριον. Θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι αἱ γραμμαὶ αὐταὶ εἶναι παράλληλοι μετὰ τὸν ἰσημερινόν. Ἐπάνω εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ σχολείου θὰ εὔρετε πολλοὺς παραλλήλους σχεδιασμένους, ἄλλους πλησιέστερα εἰς τὸν ἰσημερινόν καὶ ἄλλους μακρύτερα. Ἄν δὲν ἔχη παράλληλον, πού νὰ περνᾷ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἠμπορεῖτε εὐκολὰ νὰ τὸν χαράξετε μετὰ καλοξυσμένο μολύβι, ἀφοῦ δώσετε εἰς τὴν σφαῖραν σας περιστροφικὴν κίνησιν.

Παρατηρήσατε, λοιπόν, ἀπὸ ποῖας ἄλλας χώρας περνᾷ ὁ «παράλληλος τῶν Ἀθηνῶν». Ὅλαι αὐταὶ αἱ χῶραι ἀπέχουν ἀπὸ τὸν ἰσημερινόν, ὅσον καὶ αἱ Ἀθῆναι, ἔχουν δηλ. τὸ ἴδιον πλάτος μετὰ ἡμᾶς. (Ποῖαι χῶραι ἔχουν τὸ ἴδιον πλάτος μετὰ τὸ Κάϊρον; μετὰ τὸ Μοντρεάλ τοῦ Καναδά; μετὰ τὴν Μοζαμβικὴν τῆς Ἀνατ. Ἀφρικῆς; μετὰ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἑλπίδος;)

Προσέξατε ὅμως: οἱ παράλληλοι, πού εἶναι εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον μᾶς δεικνύουν τὸ βόρειον πλάτος καὶ οἱ παράλληλοι τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου τὸ νότιον πλάτος. Καὶ θὰ ἔχετε παρατηρήσει ἴσως ὅτι ὑπάρχουν χῶραι τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου καὶ χῶραι τοῦ νοτίου, πού ἀπέχουν τὸ ἴδιον ἀπὸ τὸν ἰσημερινόν δηλ. ἔχουν τὸ ἴδιον πλάτος. ἠμπορεῖτε, λοιπόν, νὰ εὔρετε εὐκολὰ ποῖαι χῶραι τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου ἔχουν τὸ ἴδιον πλάτος μετὰ τὸ Κάϊρον.

Αἱ Ἀθῆναι ἔχουν βόρειον πλάτος 38° (διάβασε 38 μοιρῶν). Εὔρετε τὰς χώρας, πού ἔχουν νότιον πλάτος

35. "Ένα τυπικό
μα του με-
σημερι-
νοῦ τῶν Ἀθηνῶν

Ὁ μεσημβρινός τῶν Ἀθηνῶν περνᾷ καὶ ἀπὸ χώρας τῆς Ἀφρικῆς, μὲ τὰ ὁποῖα ἔχομεν τὴν ἴδιαν στιγμήν μεσημέρι. Τὰ δύο σπίτια τοῦ σχεδίου εἶναι τὸ ἓν εἰς τὴν Ἑλλάδα (βόρειον ἡμισφαίριον) τὸ ἄλλο εἰς τὴν νότιον Ἀφρικὴν (νότιον ἡμισφαίριον). Εἶναι μεσημέρι καὶ αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου μπαίνουν ἀπὸ τὸ μεσημβρινὸν παράθυρον εἰς τὸ σπίτι. Ἀλλὰ, προσέξτε, τὸ μεσημβρινὸν παράθυρον εἰς τὴν Ἑλλάδα βλέπει πρὸς νότον, ἐνῶ τὸ μεσημβρινὸν παράθυρον τῆς νοτίου Ἀφρικῆς βλέπει πρὸς βορρᾶν.

ἄλλον, ἀλλὰ μὲ τρόπον ποῦ νὰ περνᾷ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὁ μεσημβρινός μας εἶναι ἕτοιμος.

Ποῖται ἄλλαι χῶραι εὐρίσκονται ἐπάνω εἰς τὸν ἴδιον μεσημβρινόν μὲ ἡμᾶς: Ἐ, λοιπόν, εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς χώρας τὰ ὠρολόγια κτυποῦν μεσημέρι τὴν ἴδιαν στιγμήν. Εἶναι ἀκριβῶς ἡ στιγμή, ποῦ ὁ ἥλιος περνᾷ ἀπὸ τὸν μεσημβρινόν μας, διὰ νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν δύσιν του.

Διὰ νὰ μετρήσετε τοὺς μεσημβρινούς τῆς σφαίρας σας,

38^ο καὶ ἐνθυμηθῆτε εἰς τί ὁμοιάζον μὲ τὴν πατρίδα μας. (Κοιτάξετε εἰς τὰς σελ. 46 καὶ 61).

35. Οἱ μεσημβρινοὶ

Εἰς τοὺς χάριτας σημειώνονται καὶ ἄλλαι γραμμαί, ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, οἱ μεσημβρινοί. Ἄν παρατηρήσετε τὴν σφαῖραν, θὰ ἰδῆτε ὅτι ὅλοι οἱ μεσημβρινοὶ περνοῦν ἀπὸ τοὺς πόλους.

Ἡ σφαῖρα σας ἔχει μεσημβρινόν, ποῦ νὰ περνᾷ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἐὰν δὲν ἔχη, παίρνετε μίαν κλωστήν, τὴν τεντώνετε ἀπὸ τὸν ἓνα πόλον εἰς τὸν

πρέπει νά ἀρχίσετε ἀπό κάποιον. Οἱ ναυτικοὶ καὶ οἱ ἐπιστήμονες ἐσυμφώνησαν νά μετροῦν ἀρχίζοντες ἀπὸ τὸν μεσημβρινὸν τοῦ Γκρίνουιτς. Μὲ τὸ παράξενον αὐτὸ ὄνομα ὀνομάζεται τὸ ἀστεροσκοπεῖον τοῦ Λονδίνου. Ὁ μεσημβρινὸς τοῦ Γκρίνουιτς δὲν ἔχει ἀριθμὸν, εἶναι πρῶτος μεσημβρινὸς καὶ σημειώνεται εἰς τὴν σφαῖραν μὲ 0°. Ἀπὸ ἐκεῖ λοιπὸν ἀρχίζουν τὸ μέτρον εἴτε ἀνατολικά εἴτε δυτικά.

Ὁ μεσημβρινὸς τῶν Ἀθηνῶν εὐρίσκεται σχεδὸν 23, ἀνατολικά ἀπὸ τὸν «πρῶτον μεσημβρινόν». Αὐτὸ οἱ ναυτικοὶ τὸ λέγουσιν ἔτσι : αἱ Ἀθῆναι ἔχουσιν 23° ἀνατολικὸν μῆκος. (Τὸ μικρὸν μηδενικὸν διαβάζεται πάντοτε «μοῖρα»).

Παρατηρήσατε ποῖα νησιά τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἔχουσιν 28° δυτικὸν μῆκος.

36. Πῶς σώζονται οἱ ναυαγοὶ

SOS=σώσατέ μας. Πλοῖον, ποῦ κινδυνεύει εἰς τὸν ὠκεανόν, στέλλει μὲ τὸν ἀσύρματόν του αὐτὴν τὴν εἰδοποίησιν : SOS SOS SOS δηλ. «σώσατέ μας», «σώσατέ μας», «σώσατέ μας». Ὅλα τὰ πλοῖα, ποῦ παίρνουν αὐτὸ τὸ τηλεγράφημα, θὰ τρέξουν ἀμέσως νά σώσουν τοὺς ναυαγούς. Ἀλλὰ ποῦ νά τρέξουν; Ὁ ὠκεανὸς εἶναι μέγας, ἀπέραντος. Ταξιδεύεις ἐκεῖ ἐπὶ πολλὰ ἡμερονύκτια, χωρὶς νά βλέπῃς ἄλλο παρὰ οὐρανὸν καὶ θάλασσαν. Εἰς ποῖον ἀκριβῶς σημεῖον τοῦ ὠκεανοῦ εὐρίσκεται τὸ πλοῖον, ποῦ κινδυνεύει; Ἐάν εἶναι πλησίον εἰς μίαν νῆσον, εἰς μίαν πόλιν, εἰς ἓν ἀκρωτήριον, οἱ ναυαγοὶ ἤμπορουν νά τηλεγραφήσουν τὸ ὄνομα τοῦ μέρους. Ἄλλ' ἂν εἶναι εἰς τὸν ὠκεανόν; Τότε δὲν τοὺς μένει ἄλλο παρὰ οἱ μεσημβρινοὶ καὶ οἱ παράλληλοι.

Τηλεγραφεῖ λοιπὸν τὸ πλοῖον, ποῦ κινδυνεύει:

«45° βόρειον πλάτος, 30° δυτικὸν μῆκος, SOS, SOS».

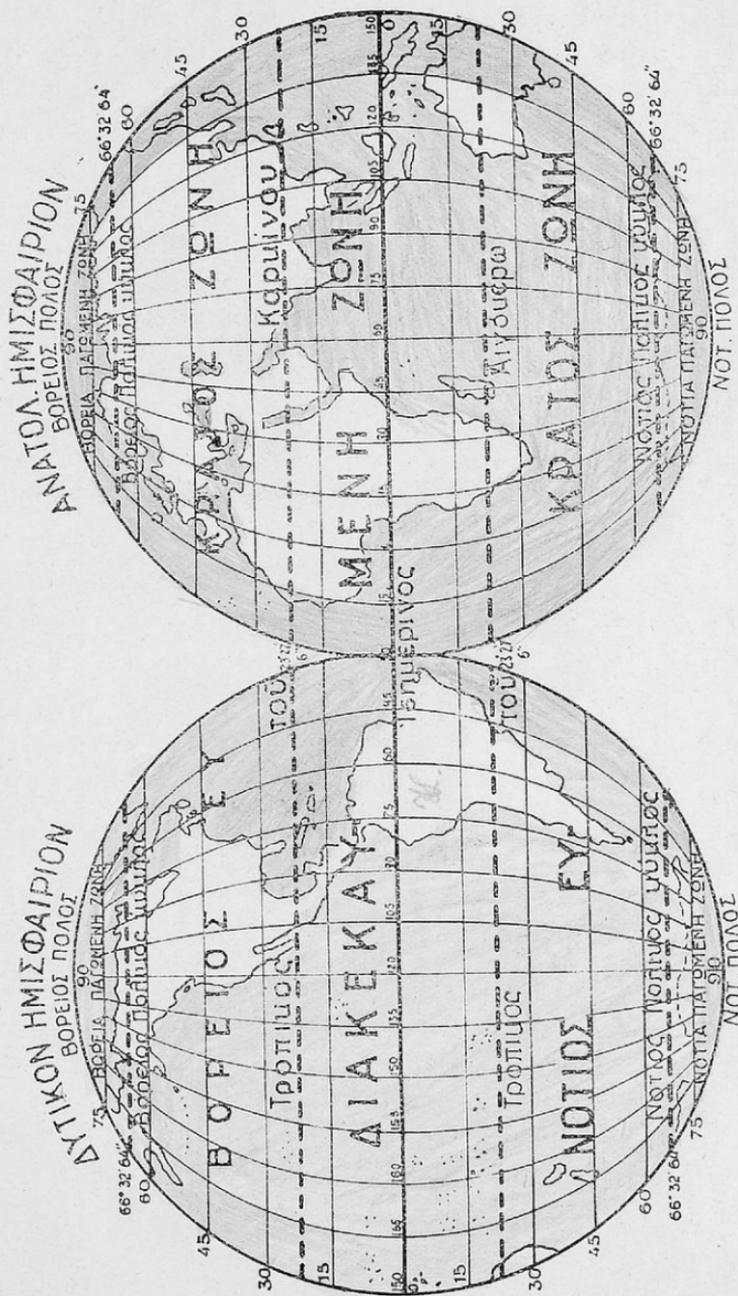
Ἐάν εἴσθε σεῖς, παιδιά, οἱ πλοίαρχοι, ποῦ θὰ ὀδηγήσετε τὰ πλοῖα σας, διὰ νά σώσετε τοὺς ναυαγούς ;

Ἄλλοι πάλιν ναυαγοὶ τηλεγραφοῦν :

«15° νότιον πλάτος, 105° ἀνατολικὸν μῆκος SOS, SOS».

Ποῦ εἶναι οἱ ναυαγοί ;

Σεῖς μπορεῖτε νὰ κάμετε καὶ μόνοι σας πολλὰ παραδείγματα. Νὰ ἰδοῦμε ποῖοι συμμαθηταὶ σας θὰ φθάσουν πρῶτοι εἰς τὸν τόπον τοῦ ναυαγίου, ποῦ θὰ τοὺς τὸν ὑποδείξετε μὲ μεσημβρινούς καὶ παραλλήλους.

Αι ζώναι τῆς γῆς. (Χρωματίσαστε προσεκτικὰ τὴν ξηρὰν κατὰ ζῶνας (κόκκινον τὴν διεκεκαυμένην, τριανταφυλλί τὰς δύο εὐκράτους, λευκὸν τὰς δύο παγωμένας, καὶ τὴν θάλασσαν κυανὴν).

37. Αι πέντε ζώναι τῆς γῆς

1. Βλέπετε αὐτὰ τὰ δύο ἡμισφαίρια ; Τὸ «ἀνατολικόν» εἶναι τὸ ἰδικόν μας, ἐκεῖνο ὅπου εὐρίσκεται καὶ ἡ Ἑλλάς. Τὸ «δυτικόν ἡμισφαίριον» εἶναι, ἄς ποῦμε, τὸ ὅπισθεν μέρος τῆς γῆς. Τὰ δύο αὐτὰ ἡμισφαίρια, μὰς παρουσιάζουν ὁλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Ποιοὶ ὠκεανοὶ καὶ ποῖα ἤπειροι εὐρίσκονται εἰς κάθε ἡμισφαίριον ;

2. Ἡ γῆ χωρίζεται εἰς 5 ζώνας : Ἡ διακεκαυμένη ζώνη, δηλ. ἡ πλέον θερμὴ, εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον τῆς γῆς, βορείως καὶ νοτίως τοῦ Ἰσημερινοῦ. Τὰ ἄκρα τῆς τὰ δευτέρου οἱ δύο παράλληλοι μετὰ τὴν διακεκομμένην γραμμὴν, ποὺ ὀνομάζονται τροπικοί. Οἱ δύο τροπικοὶ ἔχουν ἰδιαίτερα ὀνόματα : ὁ βόρειος λέγεται τροπικὸς τοῦ Καρκίνου καὶ ὁ νότιος τροπικὸς τοῦ Αἰγόκερω. Λέγονται «τροπικοί» διότι ἕως ἐκεῖ ρίπτει ὁ ἥλιος τὰς ἀκτῖνας τοῦ καθέτως, ἔπειτα τρέπεται (δηλ. ἐπιστρέφει) πρὸς τὸν ἰσημερινόν.

Ὁ ἥλιος ρίπτει τὰς ἀκτῖνας τοῦ καθέτως :

α) εἰς τὰς 21 Ἰουνίου εἰς τὸν τροπικὸν τοῦ Καρκίνου	τότε ἀρχίζει τὸ καλοκαίρι μας
β) » » 22 Σεπτεμβρίου εἰς τὸν ἰσημερινόν	» » τὸ φθινόπωρόν μας
γ) » » 21 Δεκεμβρίου εἰς τὸν τροπικὸν τοῦ Αἰγόκερω	» » ὁ χειμὼν μας
δ) » » 22 Μαρτίου εἰς τὸν ἰσημερινόν	» » ἡ ἀνοιξίς μας

Αἱ χῶραι τῆς διακεκαυμένης ζώνης ἔχουν πάντοτε καλοκαίρι μὲ πολὺ μεγάλην ζέσθη.

— Ποῖα χῶραι καὶ ποῖα θάλασσα εὐρίσκονται εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην ; Τί κλίμα ἔχουν ; Ποῖα φυτὰ γίνονται ἐκεῖ καὶ ποῖα ζῶα ζῶα ζῶα ;

3. Ἀπὸ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο μέρος τῆς διακεκαυμένης ζώνης εἶναι αἱ δύο εὐκρατοὶ ζῶναι. Ἡ βόρειος φθάνει ἀπὸ τὸν τροπικὸν τοῦ καρκίνου ἕως τὸν βόρειον πολικὸν κύκλον. Ἡ νότιος εὐκρατος ζώνη ἀπὸ τὸν τροπικὸν τοῦ Αἰγόκερω ἕως τὸν νότιον πολικὸν κύκλον. Εἰς τὰς δύο αὐτὰς ζώνας ὁ ἥλιος ποτὲ δὲν ρίπτει τὰς ἀκτῖνας τοῦ καθέτως, ἀλλὰ πάντοτε πλαγίως. Ἐπομένως ἡ ζέσθη ἐκεῖ δὲν εἶναι μεγάλη. Ὅταν αἱ ἀκτῖνες πίπτουν πολὺ πλαγίως εἰναι χειμῶν, ὅταν ἔρχονται πλέον ὀρθοί, εἶναι καλοκαίρι. Ὡστε αἱ χῶραι τῶν εὐκράτων ζῶων ἔχουν πολλὰς ἐποχὰς τὸ ἔτος.

Ποῖα εἶναι αἱ χῶραι τῆς βορείου εὐκράτου ; καὶ ποῖα τῆς νοτίου ; Τί κλίμα ἔχουν ;

4. Μετὰ τὰς εὐκράτους εἶναι αἱ δύο κατεψυγμέναι ζῶναι, (δηλ. παγωμέναι), γύρω ἀπὸ τοὺς πόλους. Ἐκεῖ βασιλεύουν αἰώνιοι πάγοι καὶ ζοῦν πιγγοῦνοι, θαλάσσια κῆτη καὶ λευκὸς ἀρκούδες.

— Εἰς ποῖας ζώνας ζοῦν οἱ πολιτισμένοι λαοὶ καὶ εἰς ποῖας οἱ ἀπολιτίστοι καὶ οἱ ἄγριοι ;

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΙ ΗΠΕΙΡΟΙ

Η ΑΣΙΑ

1. Ἡ Τουρκικὴ Δημοκρατία	σελ.	3
2. Εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους	»	9
3. Εἰς τὴν πατρίδα τῶν Ἀράβων	»	11
4. Ὁ σπουδαιότερος δρόμος τῶν καραβανῶν	»	14
5. Εἰς τὴν χώραν τῶν Περσῶν	»	17
6. Τὰ πετρέλαια τοῦ Βακοῦ	»	18
7. Ἡ πρόσω Ἀσία (περίληψις)	»	20
8. Αἱ Ἰνδίαί	»	22
9. Ἡ Ἰνδοκίνα	»	30
10. Τὸ ἀπέραντον θερμοκήπιον τοῦ Μαλαϊκοῦ πολυμήσου		32
11. Ἡ Κίνα καὶ οἱ κινέζοι	»	34
12. Τὸ μεγαλύτερον ἐξόγκωμα ἐπάνω εἰς τὴν γῆν	»	39
13. Εἰς τὴν χώραν τῶν χρυσανθέμων	»	40
14. Ἡ Σιβηρία	»	42

Η ΩΚΕΑΝΙΑ

15. Ταξίδι εἰς τὴν Αὐστραλίαν	»	44
-------------------------------	---	----

Η ΑΦΡΙΚΗ

16. Ἡ χώρα τοῦ Νείλου	»	50
17. Ἡ χώρα τοῦ Ἀτλαντος	»	55
18. «Μαύρη ἥπειρος»	»	58

Η ΑΜΕΡΙΚΗ

19. Πρῶται γνωριμίαι μετὰ τὴν Ἀμερικὴν	»	65
20. Ἡ Ν. Ὑόρκη, ἡ μεγαλυτέρα πόλις τοῦ κόσμου	»	67
21. Τὰ ἄλλα μέρη τῶν Ἡν. Πολιτειῶν	»	70
22. Ὁ Καναδῆς	»	75
23. Ἡ κεντρικὴ Ἀμερικὴ	»	77
24. Ἡ νότιος Ἀμερικὴ	»	79

ΟΙ ΩΚΕΑΝΟΙ

25. Ὁ Ἀτλαντικός	>	83
26. Μέγας ἢ Εἰρηνικός ὠκεανός	>	86
27. Ἰνδικός ὠκεανός	>	88
28. Συμπληρωματικά παρατηρήσεις	>	88

ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

29. Ἡ ἀτμόσφαιρα	>	91
30. Οἱ ἄνεμοι	>	93
31. Τὰ κλίματα τῆς γῆς	>	96
32. Αἱ μεγάλοι ἀνακαλύψεις	>	98

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

33. Τί μᾶς διδάσκει ἓνα πορτοκάλι	>	101
34. Ἰσημερινός καὶ παράλληλοι	>	102
35. Οἱ μεσημβρινοὶ	>	104
36. Πῶς σώζονται οἱ ναυαγοὶ	>	105
37. Αἱ πέντε ζῶναι τῆς γῆς	>	107

Μαίη
Μαίη
Μαίη
Μαίη

	επι%	π%	Χι%	Π%	Χι%	Π%
Δόξα	44					
Σφραγίδα	30					
Υφασμάτινη	41					
Ωρίωση	10					
Ωφειλόμενα	18					
Νότια	10					
Επιχειρήσεις	175					
Σταθμ. υφασμ.	100					
Κόστος υφασμ.	70					
Παχυνθέντες υφασμ.	199					
Σύνολο	<u>510.000.000</u> Ετήσιω. Χι%					

Handwritten signature or scribble

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.

46α - Όδὸς Σταδίου 46α - ΑΘΗΝΑΙ

ΤΗΛΕΦΩΝΩΝ 23136

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Δημητράτου Παναγιῆ. Μαθήματα Γεωγραφίας. Τεύχος 1ον Ἐ
Ἑλλάδα, διὰ τὰς Γ' καὶ Δ' Τάξεις.

— Τεύχος 2ον Ἡπειροὶ καὶ Ὠκεανοὶ διὰ τὴν Ε' τάξιν.

— Τεύχος 3ον Ἡ Ἐδὲ ἕτη διὰ τὴν ΣΤ' τάξιν.

Κολλάρου Ι. Νέος Γεωγραφικὸς Ἀτλας, ἐγκυκριμένον.

Κοντομαρῆ Ἀν. Ζωολογία, διὰ τὰς Γ' καὶ Δ' τάξεις, συμφώνως
μὲ τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα.

— Ζωολογία διὰ τὰς Ε' καὶ ΣΤ' τάξεις συμφώνως μὲ τὸ
ἀναλυτικὸν πρόγραμμα.

— Ἱερὰ Ἱστορία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἐγκυκριμένον ὑπὸ
τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, διὰ τὴν Γ' τάξιν, συμφώνως μὲ τὸ
ἀναλυτικὸν πρόγραμμα.

— Ἱερὰ Ἱστορία τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐγκυκριμένον
τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, διὰ τὴν Δ' τάξιν.

— Λειτουργικῆ καὶ κατήχησις, συμφώνως μὲ τὸ ἀναλυτικὸν
πρόγραμμά, ἐγκυκριμένον ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, διὰ τὴν
ΣΤ' τάξιν.

— Ἀριθμητικὰ προβλήματα διὰ τὴν Γ' τάξιν, συμφώνως
μὲ τὸ ἰσχυρὸν ἀναλυτικὸν πρόγραμμα.

— Ἀριθμητικὰ προβλήματα διὰ τὴν Δ' τάξιν, συμφώνως
μὲ τὸ ἰσχυρὸν ἀναλυτικὸν πρόγραμμα.

Χαρ. Γραμματικὴ καθαρευούσης Ε' καὶ ΣΤ' τάξεως.

— Γραμματικὴ καθαρευούσης Γ' καὶ Δ' τάξεως.

— Ὁ μικρὸς γεωμέτρης. γεωμετρία διὰ τὰς ἀν. τάξιν.

— Φυσικὴ πειραματικὴ διὰ τὴν Ε' τάξιν συμφώνως
μὲ τὸ ἰσχυρὸν ἀναλυτικὸν πρόγραμμα.

— Φυσικὴ πειραματικὴ διὰ τὴν ΣΤ' τάξιν συμφώνως μὲ τὸ
ἰσχυρὸν ἀναλυτικὸν πρόγραμμα.

Χατζηνώστα Ι. Μεθοδικὴ γραμματικὴ καθαρευούσης Ε' καὶ ΣΤ'
τάξεως μετὰ πολλῶν πρακτικῶν ἀσκήσεων.